

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**STRATEGIJE PREŽIVETJA IN PROCES ODHAJANJA
ŽENSK IZ NASILNEGA ODNOSA**

Mentorica:izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Karolina Gliha

Ljubljana 2014

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Karolina Gliha

Naslov naloge: Strategije preživetja in proces odhajanja žensk iz nasilnega odnosa

Kraj: Ljubljana

Leto: 2014

Št. strani: 113

Št. grafov: 0

Št. prilog: 3

Št. virov: 40

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Deskriptorji: družbeni položaj žensk, nasilje nad ženskami v družini, povzročitelj nasilja, žrtev nasilja, krog nasilja, strategije preživetja

Povzetek: Družbeni položaj žensk je že od nekdaj podrejen moškim. Ženske so morale potrpežljivo prenašati vse tegobe in ubogati svojega moža. Označevali so jo ali za devico, hudičevko ali za prostitutko. Ženska je bila že od nekdaj skrbnica doma, ki je varovala ognjišče in na svoje otroke prenašala znanje gospodinjstva in materinstva. Jemali so ji pravico razmišljanja in lastne izbire. Zato, ker so hotele enakopravno stati ob moškem, so se borile za svojo volilno pravico, za pravico do izobraževanja, do svojega glasu in za svoj status v družbi. V preteklosti o nasilju nad ženskami niso veliko govorili, bilo pa je razširjeno in normalno je bilo, če je mož pretepel ženo. Niti se ni ločevalo, kdo je nasilnež in kdo žrtev. Ponavadi so vzroke iskali v žrtvi. Danes se ni dosti spremenilo. Sicer se več govori o tem javno, za zaprtimi vrati pa si moški jemlje vso pravico, da žensko ponižuje, pretepa, ustrahuje, ji grozi, jo izsiljuje in podobno. Njen um in telo sta last moža; njega kot gospodarja. Zato pogumna ženska svoja dejanja, bivanje in obstoj prilagodi razmeram, da bi ustavila ali pa vsaj ublažila nasilna dejanja. Tako se razvije dinamika nasilja, ki jo vodi po začaranem krogu naraščanja napetosti, nasilja, obdobja opravičevanja in obdobja nežnosti. Ženske znajo tako vztrajati v nasilnem odnosu tudi več let.

THESIS INFORMATION

Name and surname: Karolina Gliha

Thesis title: Survival Strategies and the Women's Process of Leaving an Abusive Relationship

Place: Ljubljana

Year: 2014

Number of page: 113

Number of charts: 0

Number of attachments: 3

Number of sources: 40

Mentor: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Descriptors: women's social status, domestic violence against women, offender, victim, cycle of violence, survival strategies

Summary: Women's social status has always been subordinate to men. A woman had to patiently endure all her ills and obey her husband. She was designated as a virgin, a devil or a prostitute. A woman has always been a carer of home who looked after the fireplace and passed down the housekeeping and motherhood skills to her children. She was taken away her right to think and to make her own choices. Because women wanted to stand equally side-by-side with men, they fought for their voting right, for their right to education, to speak and for their social position. In the past, there was not much talk about violence against women, but it was widespread. And a husband beating his wife was a common practice. There was also no distinction between who was a violator and who a victim. Usually, they found the reasons for violence in the victim herself. Today it has not changed much. We talk more about it in public though, but behind closed door a man takes the liberty to humiliate, beat, intimidate, threaten and blackmail his woman. Her mind and body are her husband's – her master's property. Therefore, the courageous woman adapts her behaviour, way of living and existence to such conditions in order to stop or at least mitigate violent acts. This is how the dynamics of violence develops which leads the woman through the vicious circle of rising tension, violence, periods of apologising and periods of tenderness. Women are able to stay in such a violent relationship for years.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**STRATEGIJE PREŽIVETJA IN PROCES ODHAJANJA
ŽENSK IZ NASILNEGA ODNOSA**

Mentorica:izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Karolina Gliha

Ljubljana 2014

Za Erno, Vito, Živo in Jureta ...

... za moja starša ...

... ter za vse trpeče ženske pod tem soncem.

PREDGOVOR

Nasilje v družini se dogaja, odkar obstajajo družine. Dogaja se. Nasilje je prisotno povsod, na vsakem koraku, za sosednjimi vrati, za visokimi cipresami čez cesto. Ljudje pa si zatiskajo oči, se delajo, da ga ne opazijo, da ne vedo ničesar o njem. Zakaj? Kar je skrito, je očem nevidno. Zato, ker se ljudem ne da sodelovati v procesih pomoči, zato, ker je ukvarjanje z nasiljem pretežko, je tabu in nasilje se marsikateremu opazovalcu ne more zgoditi. Nekateri ljudje pa v nasilje sploh ne verjamejo. Nekateri se bojijo pomagati, ker so premalo ozaveščeni o pomoči ali nemara ne verjamejo v sisteme pomoči, ker so le-te prešibke in v realnem svetu skoraj vedno zmagajo negativci.

Tako ljudje dovoljujejo, da se nasilje dogaja za zaprtimi vrati, kjer poskuša delovati na skrivaj, za zagrnjenimi zavesami, z ugasnjeno lučjo; na delih ženskega telesa, ki so zakriti pod dolgimi oblačili in zatemnjenimi očali.

»Ne, ne, kje pa, moj sosed pa že ni sposoben udariti svoje žene!«

»Tako je prijazen. Vedno pozdravi in ponudi pomoč, da me zapelje do trgovine.«

»Saj sta tako zaljubljena. Ves čas se držita za roke in poljubljata.«

»Saj si je sama kriva. Kako se pa oblači.« To so samo nekatere izjave, ki so slišane pogosto od tistih, ki imajo preveč časa in ves čas opazujejo okolico skozi okno ali pa prežijo za cipresami. Ko pa je treba spregovoriti o tem na glas, molčijo kot nalašč. Zato je ženska žrtev. Ker jo drugi tako naredijo.

Phil Bosmans je zapisal: »Če se ljudje ne bodo spremenili, se ne more nič spremeniti. Če kritiziramo družbene odnose, sebe pa ne, smo navadni hinavci. Šele ko boš sam postal drugačen, ko ne boš več tako grabežljiv in tako nasilen, šele tedaj boš mogel pomagati drugim, da bodo zaživel novo življenje; šele tedaj se bo spremenila družba in odnosi v njej.«

Zakaj sem se odločila pisati o tem? Z nasiljem sem se prvič srečala, ko sem imela dobrih devetnajst let. Zgodilo se je prav meni. Do mene je bil nasilen tedanji partner. V vseh oblikah. Od besednega nasilja do tega, da je naslonil hladen nož na moj trebuh. Bil je gospodar mojega telesa in uma. To nalogo sem se lotila, ker imam dovolj molka in ker želim še bolj opogumiti

ženske, ki doživljajo nasilje. Pot odhajanja je dolga in ni lahka. Želim jim povedati, naj verjamejo vase.

To je moja zgodba:

Že pri osemnajstih letih sem želela biti odgovorna, samostojna in imeti svojo družino. Spoznala sem partnerja. Sam je bil nezaposlen, meni pa je ukazal, naj se zaposlim. Poiskala sem si delo, primerno moji izobrazbi, vendar njemu to ni ustrezalo, ker je bilo delovno mesto predaleč in me tam ne bi mogel nadzorovati. Potem mi je on našel službo, ki mi že na daleč ni bila všeč. Delo za »šankom«. Tako se je v meni počasi naselil strah, ampak še vedno sem bila preveč naivna in zaljubljena, da bi uvidela, kaj se je v resnici začelo dogajati. Videl je, da z mano v bistvu lahko počne, kar hoče. Imel me je v oblasti. Ker sem mu to dovolila. Ker se nisem uprla njegovim pravilom. In zgodba se je nadaljevala. Bila sva tako rekoč brez denarja in na njegovo prisilo in dihanjem za ovratnikom sem prodala delnice, da sva kupila avto, ki ga je kmalu potem razbil. Tudi v službi nisem imela pred njim miru. Prisoten je bil skoraj ves čas. Medtem ko sem delala, je osem ur »pljukal« dve pijači. S tem naj bi me varoval pred vsiljivimi in objestnimi gosti. Prvič se je zgodilo, ko sem bila pri sodelavki in me je njen prijatelj odpeljal domov. Takrat je bilo vse narobe. Med potjo k njemu domov, da pojasniva, kaj sva imela, me je v gozdu zvlekel iz avta, me zbil na tla, brcal in lasal. Strgal je majico z mene. Bila sem zmedena in razmišljala, kaj se je zgodilo. Potem mu je bilo žal in odpeljal me je na večerjo. Še vedno se mu nisem uprla, niti nisem šla domov k staršem, ker sem bila trmasta in preponosna. Da sem se mu vsaj malo izognila in vsaj za nekaj ur izginila izpred oči, sem se za eno leto vpisala na maturitetni tečaj. Ko sem že hodila v šolo, sem izvedela, da sem noseča. Dopoldne sem delala v strežbi, popoldne pa hodila v šolo. Partner mi je večkrat v tem času rekel, da otrok, ki ga nosim, ni njegov in da bo ob rojstvu opravil test očetovstva. Rodila se nama je hčerka. Začela sem razmišljati, da sem si z odločitvijo za otroka skopala še globljo jamo, ker me je s tem še bolj priklenil nase in vedel je, da sedaj ne bom šla kar tako stran od njega. Kar naenkrat mu je bilo očetovstvo odveč, večkrat sem sama ostajala z otrokom doma. On je imel čas samo za prijatelje. Bilo mi je dovolj, sama nisem zmogla več in konflikti so se vrstili drug za drugim. Zanj sem bila nesposobna, neodgovorna in neprištevna mama svojemu otroku. Po porodniškem dopustu sem se zaposlila v poklicu, za katerega sem se izšolala. Spet sem domov nosila denar, z njim utrujenost in breme. Ves pohlepen mi je zasegel bančno kartico, dostojanstvo in še marsikaj. Ves ponosen je dejal, da bo on skrbel za družino, z

denarjem, ki sem ga prislužila s triizmenskim delom. Popolnoma sem se izgubila. Zavedala sem se le tega, da sem mama in da se moram boriti za družino, kakršna pač je. V vlogi mame sem uživala, čeprav sem bila izčrpana. Osrečevalo me je, da me je ob prihodu domov iz službe čakal otrok, ki je stegoval ročice proti meni. Ob njej sem bila živa in pokončna. Konflikti s partnerjem so postajali čedalje hujši. Padala sem globlje in globlje in še bolj sem mu ugodila v vsaki stvari. Dobila sva še enega otroka. Upala sem, da se bo stanje zlepšalo. Zgodba pa se je ponavljala in nadaljevala še v hujši obliki. Medtem ko sem bila v službi, je začel otroka puščati sama doma in imel je sto in en izgovor za to. Pri tem, da bi šla otroka v vrtec, sem imela zlepljena usta in zavezane roke. Da sem se odločila, da ga zapustim, je minilo celih sedem let. Zbrala sem pogum in se odločila, da se z njim pogovorim. Povedala sem mu, da ne morem tako nadaljevati, da nimam moči in da otroka trpita. Povedala sem mu, da se bom odselila. Na veliko presenečenje je sprejel mojo odločitev, nato so se iz njegovih posmehljivih ust usula njegova pravila. Otroci ostanejo pri njem, za njiju bom plačevala preživnino in zanj bom vzela kredit za 30 let. Zanj sem bila spet nesposobna, neodgovorna, neprištevna in še marsikaj grdega, nečloveškega. Med drugimi obtožbami je trdil, sem ga tudi varala. Pod težo groženj sem se spet sesula v kupček, zgubila in ostala, kjer sem bila. Zapečateni. Ožigosani. Od samih skrbi in strahu sem zbolela. V službi sem imela napade tesnobe, panike, večkrat sem se na stranišču zlomila in jokala. Nosila sem mu domov svoje izvide preiskav srca in krvi, samo da bi videl, da nisem v redu in da bi bil do mene bolj prizanesljiv. Minila sta dva tedna in spet sva sedela za mizo. Tokrat on ni več zdržal z mano. Oddahnila sem si. Razmišljala pa sem, kam bom sedaj odšla, mi bo pustil otroka, da ju vzamem s seboj. Sam mi je prijazno predlagal, da za enkrat živiva še skupaj in da mi bo uredil sobo v kleti. Čez dva dni mi je že kazal slike svoje nove prijateljice in rekel, da se bo kmalu vselila v najino hišo. Sama pri sebi sem si mislila, če sem prenesla vse mogoče, bom tudi to, da živi pod isto streho. Motilo me je pa, da je vse bolj zanemarjal svoja otroka, medtem ko sem bila v službi. Upala sem, da bi vsaj kdo od sosedov prijavil socialni službi, ker si sama nisem upala. Spala sem v kleti s svojo mlajšo hčerko, starejša hčerka je spala v zgornjem nadstropju v svoji sobi, partner je bil v spalnici z novo partnerko. Gospodinjstvo smo si delili. Partner je še vedno upravljal z mojo bančno kartico. Z mojim denarjem sta opremila dnevno sobo. Vse skupaj se mi je gnusilo, nisem vedela, kje se me drži glava. Niti denarja nisem imela, da bi pobegnila z otrokoma. Nova partnerka je ugajala mojima hčerama, vabila ju je k sebi, jima kupovala darila, se jima smehljala, ju pestovala in stiskala k sebi. Nisem videla

izhoda. Pripeljalo me je do tega, da sem začela razmišljati o samomoru. Vendar me je misel, da bodo otroci ob njem trpeli, premagala in tega nisem storila. Na velikonočno soboto sem prišla domov iz službe. Hčerki sem našla sami doma, zaklenjeni vsako v svoji sobi. Bila sem besna. Starejša hčerka mi je povedala, da sta jedli samo zajtrk, ura pa je bila štiri popoldne. Poslala sem telefonsko sporočilo, kje se nahaja in da bi lahko dal hčerkama jesti. Stopila sem mu na žulj. Najprej mi je grozil po telefonu. Ves besen je s partnerko prišel domov, mi zmetal vsa oblačila iz omare, mi strgal hčerko iz rok, me živalsko pretepel, pobral mobitel, ključke, avto in vrgel vse iz hiše. Grozil mi je, da mi bo zagrenil življenje do konca. Starejša hčerka je vse to gledala. Šla je na travnik in mi prinesla šopek narcis. Vsa zlomljena, prestrašena in v šoku sem odšla do prijateljic, kjer sem prespala. Takrat so šele zvedele, kaj se je dogajalo z mano. Hčerk nisem smela vzeti s sabo. Bala sem se iti na policijo, ker mi je grozil, da me bo ubil. Bala sem se iti na urgenco, ker sem tam delala. Ko sem prišla k sebi, sem ga poklicala in prosila, naj mi pripelje hčerki za en teden, da sem si našla stanovanje in sem si vzela dopust v službi. Takoj, ko mi jih je pripeljal, sem z njima zbežala v varno hišo.

Za pomoč in vso podporo ter njen čas se iskreno zahvaljujem moji mentorici, izredni profesorici dr. Vesni Leskošek.

Zahvaljujem se tudi vsem mojim bližnjim, ki so me podpirali in spodbujali.

Zahvala tudi vsem ženskam, ki so sodelovale v moji raziskavi.

KAZALO

1	TEORETIČNI UVOD	10
1.1	NASILJE NAD ŽENSKAMI.....	11
1.1.1	Splošna opredelitev	11
1.1.2	Definicija nasilja nad ženskami	11
1.1.3	Vrste nasilja.....	14
1.1.4	Kdo je žrtev in kdo povzročitelj nasilja	16
1.1.4.1	Žrtev – ime mi je pogumna ženska.....	17
1.1.4.2	Povzročitelj nasilja – ime mi je gospodar ženskega telesa in uma.....	18
1.1.5	Krog nasilja ali začaran krog.....	20
1.2	STRATEGIJE PREŽIVETJA V NASILNEM ODNOSU.....	22
1.3	ZAKAJ ŽENSKÉ VZTRAJAJO V NASILNEM ODNOSU	25
1.3.1	Proces odhajanja.....	28
1.4	SOCIALNO DELO.....	29
2	PROBLEM.....	32
2.1	Raziskovalna vprašanja.....	32
3	METODOLOGIJA	33
3.1	Vrsta raziskave	33
3.2	Merski instrumenti in viri podatkov	33
3.3	Populacija.....	33
3.4	Zbiranje podatkov	33
3.5	Obdelava in analiza podatkov	34
4	REZULTATI	36
4.1	Splošna vprašanja.....	36
4.1.1	Čas, ki je minil od odhoda iz nasilnega odnosa	36
4.1.2	Občutek varnosti v življenju po nasilju.....	36
4.1.2.1	Preganjavica.....	36
4.1.3	Vrste nasilja, ki so jih doživljale	37
4.1.3.1	Fizično nasilje.....	37
4.1.3.2	Psihično nasilje	37
4.1.3.3	Spolno nasilje.....	38

4.1.3.4	Ekonomsko nasilje.....	38
4.1.3.5	Omejevanje osebne svobode, gibanja, stikov.....	38
4.1.4	Nasilje v preteklosti (bodisi v prejšnjem partnerskem odnosu bodisi v svoji matični družini)	39
4.1.5	Ko se nasilje pojavi prvič	39
4.1.6	Vzroki za nasilje.....	39
4.1.6.1	Izkazovanja moči, kdo je glavni v družini.....	40
4.1.6.2	Slaba samopodoba	40
4.1.6.3	Pohlep po denarju	40
4.1.6.4	Zaradi alkohola	40
4.1.6.5	Izpostavljanje moči v družbi.....	40
4.1.6.6	Nasilje izhaja že iz njegove matične družine.....	40
4.1.7	Občutek, da so krive za nasilje.....	41
4.2	Strategije preživetja.....	41
4.2.1	Predvidevanje nasilnega dejanja in naraščanje napetosti.....	41
4.2.2	Izogibanje nasilju ob predvidevanju nasilja	41
4.2.3	Strategije, ki so jih razvile, da bi se branile ali izognile nasilju.....	42
4.2.3.1	Strategija izogibanja je bila v različnih oblikah najpogostejša strategija med respondentkami	42
4.2.3.2	Strategija separacije	42
4.2.3.3	Strategija identifikacije s storilcem	42
4.2.4	Izogibanje nasilju, ko ga niso predvidele	43
4.2.5	Prepoznavanje in preprečevanje strategij s strani povzročitelja nasilja	43
4.2.6	Učinkovitost strategij	43
4.2.7	Čustva in občutki ob nasilju.....	43
4.2.8	Vključenost drugih oseb v strategije	44
4.3	Vzroki za vztrajanje v nasilnem odnosu	44
4.3.1	Čas, ki so ga ženske preživele v nasilnem odnosu.....	44
4.3.2	Vzrok ostajanja v nasilnem odnosu.....	45
4.3.2.1	Odgovori, ki kažejo na različne psihološke, čustvene ali odnosne vidike	45
4.3.2.2	Odgovori, ki kažejo zaskrbljenost glede statusa družine.....	45

4.3.2.3	Odgovori, ki kažejo na strah pred povzročiteljem.....	45
4.3.2.4	Odgovori, ki kažejo na materialno odvisnost	45
4.3.3	Poskusi odhoda od povzročitelja nasilja in pomoč okolice pri tem	45
4.3.4	Vzroki za vračanje nazaj k nasilnemu partnerju in občutki pri tem.....	46
4.3.5	Stanje po vrnitvi v nasilno okolje.....	46
4.3.6	Podpora ali obtožbe bližnjih, prijateljev, znancev pri odločitvi, da zapustijo partnerja	46
4.3.6.1	Podpora	46
4.3.6.2	Obtožbe, obsojanja in grožnje	47
4.3.7	Dejanje, ki jih je prepričalo, da zapustijo nasilnega partnerja	47
4.3.8	Sedanje življenje	47
4.3.8.1	Nova partnerska zveza	47
4.3.8.2	Previdnejši in boljši družbeni odnosi.....	48
4.3.8.3	Otrok nima stikov z očetom.....	48
4.3.8.4	Skupina za samopomoč in prostovoljstvo v varni hiši	48
5	RAZPRAVA	49
6	SKLEPI	55
7	PREDLOGI.....	57
8	VIRI IN LITERATURA.....	59
9	POVZETEK.....	63
10	PRILOGE	65
10.1	Vodilo za intervju	65
10.2	Intervjuji.....	66
10.3	Kodiranje.....	87

1 TEORETIČNI UVOD

*Svet ženam, kadar mož razgraja: vzamejo naj vodo v usta ter jo drže, dokler je mož hud,
da ne bodo mogle jezicati.*

(Iz knjige Vesne Leskošek, *Zavrnjena tradicija*)

V zgodovini teles se srečuje več zgodovin. Foucault je postavil telo v ospredje družboslovja in institucij, skozi katere deluje. Glavno pravilo delovanja družboslovja in institucij je definiranje razlike med normalnim in patološkim. Nepravilna telesa so izključena iz družbe, vendar brez njih praviloma ne moremo delovati. Družba vedno znova iščejo nenormalno, da lahko formulirajo nove različice normalnega. Konstrukcijo ženskosti in moškosti določajo razmerja, ki neenakosti legitimirajo tako, da postavijo veljavna merila moškosti za univerzalna merila ženskosti za manjvredna (Leskošek, 2002: 69). Na definiranje ženskosti in njenega telesa je vplivala družba, za katero so ženske veljale za nepopolne moške, za premikajoče se maternice, za zemeljski odsev božje lepote ali satanove hčere. Ženske so veljale kot „nepopolni“ moški, premikajoče se maternice, ali kot zemeljski odsev božje lepote ali satanove hčere. Meje telesa določajo družbe z raznimi zakoni in rituali, denimo s prepovedjo incesta ali z mučenjem. A na teh mejah ni nič svetega, saj številne družbe telesno mučenje definirajo kot kulturno dejanje (Ibid., 2002:27-29).

Delitev na um in telo je bilo za ženske skozi zgodovino usodno. Pamet, razum, mišljenje in s tem objektivnost, racionalnost, zmožnost sprejemanja odločitev in produciranja znanosti so bili značilnost za moške. Čustva, čutnost, telesnost, neracionalnost oziroma subjektivnost in preprostost v mišljenju pa so pripisali ženskam. To je postavilo ženske v podrejen položaj (Ibid., 2002: 34). Zdi se, kot da bi v času, ki je minil, ženske ne počele nič pomembnega, le rojevale so otroke in skrbele za družino (Ibid., 2002: 15).

Položaj žensk in otrok je bil v zgodovini močno povezan z nasiljem. Nasilje, ki so ga ženske doživljale, se je obravnavalo kot patologija, vzroki za to so bili alkoholizem, revščina ali kakšen drug socialni problem (Zaviršek, 1994, V: Kerševan, 2007: 115). V mnogih kulturah je očetovo pravo vključevalo popolno lastništvo nad telesom in dušo žene in otrok. Družinski poglavar je tako lahko ženo mučil, prodal, daroval, ubil (Božac Deželan, 1999: 11).

1.1 NASILJE NAD ŽENSKAMI

1.1.1 Splošna opredelitev

Poznamo več oblik nasilja, kot so: nasilje nad starimi, nasilje med vrstniki, nasilje nad sabo, nasilje v službi, institucionalno nasilje, nasilje v družini itd. Splošna opredelitev na spletni strani Društva za nenasilno komunikacijo je nasilje:

- kršenje pravil varnega in kvalitetnega skupnega bivanja;
- kršenje človekovih pravic in človekovih osebnih mej;
- zlorabljanje moči enega v škodo drugega;
- nasilje ni konflikt;
- največ nasilja se dogaja med osebami, ki se med seboj poznajo;
- za nasilje je odgovoren povzročitelj nasilja;
- nasilje daje povzročitelju lažen občutek moči;
- nasilje v vsakem primeru negativno vpliva na žrtev;
- nasilje ima več oblik (psihično nasilje, telesno ali fizično nasilje, spolno nasilje, ekonomsko nasilje);
- nasilje preprečujemo z ničelno toleranco do nasilja;
- za prenehanje uporabe nasilja je nujna zavestna osebna odločitev in učenje o nenasilni komunikaciji (<http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju.html>).

1.1.2 Definicija nasilja nad ženskami

Veliko je zadreg okoli definicij nasilja nad ženskami.

Ženske so pogosto v nevarnosti tam, kjer bi moral prostor biti najvarnejši – pri svojih družinah. Za veliko žensk pomeni dom prostor, kjer so ustraховane in priča nasilju s strani partnerja, ki bi mu morale zaupati. Tako žrtve trpijo fizično in psihično. Ne morejo se odločati po svoji presoji in braniti same sebe ter svoje otroke, saj jih je strah nadaljnjih posledic. Kratene so jim njihove pravice, njihova življenja so ogrožena in ukradena, z večnim ustraховanjem. Prav tako je problem v tem, da je nasilje v družini zločin, ki ni vedno prijavljen, zaradi nezaupanja v različne oblike pomoči, ki jih po navadi ne obravnavajo kot ogrožene in jih ne zaščitijo. Po drugi strani pa ne zaupajo pravnemu sistemu ali imajo premalo

informacij o njihovih pravicah. Nasilje nad ženskami je prisotno v vseh državah, ne glede na kulturo, razred, izobrazbo, dohodke, etičnosti in starosti (United Nations Children's Fund {UNICEF}, 2000, v: Smrekar, 2013: 14)

»Pojmovanja o tem, kaj je nasilje, se razlikujejo tudi znotraj samih družbenih skupin, razlike obstajajo celo v samem dojemanju nasilja s strani žensk v primerjavi z njegovim dojemanjem s strani moških, pomembna pa je delitev na javno in zasebno nasilje.« (Marinšek, 1999: 67).

V Nacionalnem načrtu dela proti nasilju nad ženskami (Društvo za nenasilno komunikacijo, 2004: 5) so definicijo povzeli po Svetu Evrope, in sicer izraz »nasilje nad ženskami« pomeni vsako dejanje nasilja, ki temelji na spolu in povzroči ali bo verjetno povzročilo telesno, spolno ali psihično škodo ali trpljenje žensk, vključno z grožnjami s takšnimi dejanji, prisilo ali samovoljnim odvzemom svobode, ne glede na to, ali se pojavlja v **javnem** ali **zasebnem** življenju. To vključuje, vendar ni omejeno na:

- (a) nasilje, ki se zgodi v družini ali drugi obliki zasebne skupnosti, vključno s, *inter alia*, telesnim in psihičnim nasiljem, čustveno in telesno zlorabo, posilstvom in spolno zlorabo, z incestom, s posilstvom s strani zakonca, stalnih ali občasnih partnerjev in sostanovalcev, z zločini, ki so povzročeni v imenu časti, pohabljanje ženskih spolovil in druge tradicionalne prakse, kot je prisilna poroka ki so škodljive za ženske;
- (b) nasilje, ki se zgodi v širši družbi, vključno s, *inter alia*, posilstvom, spolno zlorabo, spolnim nadlegovanjem in z zastraševanjem na delovnem mestu, v raznih ustanovah ali kjer koli drugje, trgovanjem z ženskami za namen spolnega izkoriščanja ter ekonomskega izkoriščanja in spolnega turizma;
- (c) nasilje, ki ga zagreši ali opravičuje država ali njeni uslužbenci;
- (d) kršenje človekovih pravic žensk v razmerah oboroženih spopadov, še posebej jemanje tal, prisilna premestitev, sistematično posilstvo, spolno suženjstvo, prisilna nosečnost in trgovanje z ženskami za namen spolnega izkoriščanja in ekonomskega izkoriščanja.

Van der Ent in ostali (2001) uporabljajo naslednjo definicijo: »Ko govorimo o nasilju nad ženskami, mislimo: grožnjo s fizičnim nasiljem s strani moškega (bivšega) partnerja; posledice so, da je proti volji ženske kršena njena telesna integriteta in/ali ji je bila prizadejana poškodba ali bolečina oziroma je bilo uporabljeno psihično nasilje.« Nasilje nad

ženskami v družini se dogaja v kontekstu zaprtega odnosa. V večini primerov je to odnos med partnerjema (Cleaver idr. 1999 v: Bezenšek Lalić 2009: 15).

Nasilje nad partnerjem je poskus kontrole in storilci nasilja so večkrat ljudje s slabo samopodobo. Nasilje je priučeno obnašanje (Bobnar, 1999:63). Pomeni način obvladovanja nasprotnika, da bi ga zatrli in uveljavili svojo moč in voljo. Tak vzorec je v naši kulturi zelo prepoznaven, katerega podpirajo razni stereotipi, ki si s patriarhalnim odnosom v naših družinah v stanje podrejenosti prizadevajo potisniti predvsem ženske (Bratina, 1999: 83).

Ajduković in Pavleković, (2004 v Bezenšek Lalić 2009: 12-15) pojasnjujeta, da načini vzpostavljanja moči in nadzora niso samo fizično in spolno nasilje, temveč tudi osamitev, poniževanje, dominacija, čustvena zloraba, ekonomski pritiski idr. Posamezno dejanje nasilja nad žensko ni naključen in izoliran dogodek, do katerega pride zaradi izgube nadzora nad svojim ravnanjem. Pojasnjujeta tudi, da je nasilje v družini osebni, družinski in družbeni problem na več ravneh.

Individualna raven vključuje lastnosti osebnosti, razvojno pot posameznika in posameznice, njune življenjske nazore, vrednote, prepričanja.

Družinska raven vključuje dinamiko, vloge in vzorce vedenja v partnerskih odnosih in med vsemi člani družine.

Sociokulturna raven pa vključuje gospodarske odnose in situacijo, značilnosti in norme skupnosti ter zakone in prakso pravosodnega sistema. Pomembna je interakcija posameznic in posameznikov s socialnim okoljem.

Nasilje ni bolezen. Je priučeno vedenje in za to ni opravičila in izgovorov, kot so: »Otroci so ga razjezili in se je pač znesel nad ženo«, »Bil sem pijan«, »Rekel sem ji naj utihne, pa ni nehala«, »Roka se mi je sprožila sama od sebe« (Plaz, Veselič, 2002: 127–128).

Tri sestre Mirabal so bile politične aktivistke v Dominikanski republiki, ki so se uprle diktatorju Rafaelu Trujillu ter so bile zaradi tega leta 1960 brutalno umorjene. V spomin na njih je Generalna skupščina Združenih narodov 25. november razglasila za dan boja proti nasilju nad ženskami (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5148).

1.1.3 Vrste nasilja

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND: Ur. list RS, št.16/2008) je prvi zakon v slovenskem prostoru, ki jasno opredeljuje vrste nasilja v družini (1. del, 3. člen):

- **Fizično nasilje** je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe (pretepanje, brcanje, klofutanje, udarci s predmeti, umor, davljenje, ...). Uporaba fizične sile se ponavadi stopnjuje, kaže pa se v obliki različnih telesnih poškodb. Sem prištevamo tudi uboj in umor.

Fizično nasilje je najbolj očitno nasilje nad žensko. Prvo partnerjevo nasilno dejanje žensko ponavadi popolnoma preseneti. Zgodi se potem, ko odnos že nekaj časa traja – med prvo nosečnostjo, po poroki ali potem, ko partnerja zaživita skupaj. Cilj fizičnega nasilja je pridobiti, povečati ali dokazovati svojo moč nad žrtvijo (Plaz, 2004, v Leskošek, *Spol in nasilje*: 140–141). Podobno sem odkrila tudi sama v svoji raziskavi:

Anja: *»Pa največkrat s stoli al pa pase je mel rad. Mi jih je znal ovit okoli vratu in me vlečt po kuhinji.«*

Katarina: *»... davljenje, tepež z železno igračo od otrok ...«*

- **Spolno nasilje** so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi njegove stopnje razvoja ne razume njegovega pomena (siljenje v spolne odnose, spolno nadlegovanje, prisilno ljubkovanje, incest, ...). Ta oblika nasilja je najpogostejša med partnerjema in jo je zato težko odkrivati.

Ženske, ki s strani partnerja doživljajo vse oblike nasilja, spolnega nasilja pogosto ne definirajo kot posilstvo, saj so nekatere še vedno prepričane, da je to njihova »zakonska dolžnost«. Cilj spolnega nasilja ni spolni odnos in orgazem, pač pa je bistveno dokazovanje premoči in popolne kontrole nad žrtvijo (Plaz, 2004, v: Leskošek, *Spol in nasilje*: 143–144). Tudi respondentka v moji raziskavi je zanikala spolni napad, ker je čutila, da je spolni odnos na nek način samoumeven:

Anja: *»Tud v spolni odnos me je prsila. Ko sem rodila, to je bilo pol kmal, 10 dni mogoče, je hotu spolne odnose, pa nism hotla in je noru noru noru. Pa me je njegova mama vprašala, kaj je, pa sem ji povedala. Pa mi je rekla, pa mu dej, pa je. Pa sem ji rekla, da še krvavim in da*

do prvega obiska ginekologa ne. Da bi rekla, da me je glih posilu, to ne, sam pač nisem bila za.»

- **Psihično nasilje** je ravnanje, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskemu članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske (grožnje, ščuvanje otrok in drugih oseb, ustvarjanje sovražne klime, dolgotrajen molk, ...). Najpogostejša so groba verbalna dejanja, ki na kakršen koli način škodijo samopodobi.

Psihično nasilje je najpogostejša vrsta nasilja in se povezuje tako s fizičnim in spolnim nasiljem. Pri psihičnem nasilju gre pogosto za željo po dominaciji v hiši. Življenje se mora vrteti okoli enega posameznika in njegovih pravil. Pogosto se dogaja, da nasilnež ščuva otroke proti svoji materi, jih materialno podkupuje, ji daje občutek, da ni dovolj dobra mati. Pri psihičnem nasilju gre predvsem za kontrolo in prevlado nad drugo osebo ter ustrahovanje (Plaz, 2004, v: Leskošek, *Spol in nasilje*:141–142). Tudi pri respondentki v moji raziskavi je partner vedel, da ima kontrolo nad njo in lahko z njo počne, kar se mu zazdi.

Sonja: *»Ampak sem recimo skuhala, ga je že čakalo na mizi, ko je prišel iz službe in je recimo jedel spodaj pri mami, čeprav je vedel, da ga doma čaka na mizi. Če pa ne bi imela pripravljeno, bi pa spet znorel. Včasih pa je vzel vse skup z mize, kar je bilo pripravljeno in šel dol jest k mami.»*

- **Ekonomsko nasilje** je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neopravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravlja s skupnim premoženjem družinskih članov (nasilni odvzem denarja, nadzorovanje porabe denarja, onemogočanje zaposlitve, ...).

Ena izmed oblik, ki je šele leta 2008 dobila svoje pravo ime in označbo. V preteklosti je prav ekonomsko nasilje, združeno s kakšno drugo obliko, bilo eden glavnih razlogov, da se ženske niso odločale za prijavo nasilja in tudi za razhod nasilne zveze (Munc, 2010: 359). Ena izmed respondentk v moji raziskavi je ekonomsko nasilje doživljala celo po odhodu iz nasilnega odnosa.

Anja:« *Tudi potem denar, že ko sem odšla od tam, ni nikoli plačeval preživnine, ampak so starši plačeval. Ko so jo nakazal, so me poklical, da sem šla dvignit na bankomat, pa so denar prišli iskat.*»

- **Zanemarjanje** je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin. Pojavi se lahko v aktivni ali pasivni obliki. O pasivnem zanemarjanju govorimo takrat, ko skrbnik negovalec ni sposoben določenih opravil ali prepoznavanja stanja. Za aktivnim zanemarjanjem pa imamo opraviti takrat, ko se negovalec zaveda potrebnosti določenih postopkov, pa vseeno ničesar ne ukrene.

Ena izmed oblik ni opredeljena v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini kot vrsta nasilja v družini, vendar se mi zdi prav, da jo uvrstim zraven, in sicer:

- **omejevanje osebne svobode, gibanja, stikov.**

Nasilnež pogosto izvaja strog nadzor nad partnerko. Nadzoruje ji telefonske klice, pošto, srečanja s prijatelji. Posledica tega je, da se ženska počuti izolirano in osamljeno (Stanković, 2007:145). Podobna opažanja sem zasledila tudi pri respondentkah v moji raziskavi.

Marjetka: »*Nisem se smela z nobenim pogovarjat. Nadziral me je. Telefone, vse, službo, vse. Nisem smela se niti pogovarjat z nobenim. Pozdravit nobenega. Z vsemi sem neki mela. Z vsemi sem se skurbala.*»

Vse vrste nasilja se med sabo prepletajo. Vsaka vrsta posebej pa ni nič manj opravičljiva.

1.1.4 Kdo je žrtev in kdo povzročitelj nasilja

Pence in Paymar (1986) v Bezenšek Lalić opisujeta nasilne odnose, v katerih moški uveljavlja moč in nadzor nad žensko. Moški se tako odloča brez sodelovanja partnerke ter določa ženske in moške vloge. Pri tem jo čustveno zlorablja, podcenjuje, ponižuje, žali, se verbalno izživlja, ženski vsiljuje občutke krivde ali jo celo prepričuje, da je duševno neuravnovešena ali nesposobna vzgajati otroke. Vzporedno se začne tudi proces osamitve in nadzora s preverjanjem njenih socialnih stikov, nadziranje, kaj govori, kaj bere, omejevanje njenega gibanja. Moški izraža ljubosumje z grožnjami in uporabo sile, obenem pa se opravičuje z izražanjem ljubezni in privrženosti. V primerih, ko je ženska zaposlena, ji jemlje denar,

nedostopne so ji vse finančne transakcije. Grožnje in resnične poškodbe povzročitelj nasilja pogosto zanika ali zmanjšuje, odgovornost prelaga na žensko. Zelo pogosto povzročitelj prepriča žensko, da odstopi od prijave, na primer z izsiljevanjem, da bo storil samomor. Ženske v nasilnih odnosih lahko zaradi groženj naredijo tudi različna kazniva dejanja (Bezenšek Lalić, 2009: 15–16).

1.1.4.1 Žrtev – ime mi je pogumna ženska

Žrtev je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika opredeljena na naslednji način:

žrtev -tve ž (ř) 1. v različnih religijah žival, človek, ki se da, ponudi božanstvu v čast za pridobitev njegove naklonjenosti, navadno s posebnim obredom; 2. boleča odpoved čemu za kaj, kar se ima za pomembno, vredno; 3. kdor je poškodovan, umre a) zaradi napada, nasilja koga; 4. kdor propade, je deležen hudih posledic zaradi delovanja česa negativnega na njegovo telo; 5. ekspr. kdor propade, je deležen negativnih posledic zaradi česa, kar se zdi komu drugemu pomembno, vredno uveljaviti; 6. ekspr. oseba, na katero je usmerjeno kako negativno dejanje.

V tem smislu je pojem ženske kot žrtve ohranil delček prvotnega pomena, saj je žensko telo v trenutku spolnega nasilja dar, ki služi nekomu drugemu, v tem primeru moškemu. Ženska kot žrtev nasilja in moški kot povzročitelj tega nasilja pa v družbi služita razvrednotenju ženske in povzdigovanju moškega. Sintagma ženska-žrtev govori o vsem tem, kar je vsebovano v stereotipnem idealu ženskosti: o žrtvovanju, pasivnosti, nemoči. Čeprav nas koncept socialnih spolov in celotni družbeni govor prepričujeta, da so ženske nemočne žrtve, že sam pogled na družino dokazuje, da so od njih odvisni večina otroci, ostareli, mnogi moški, ki jih ženske emocionalno stabilizirajo. Tudi zato je ta koncept nezadosten in neutemeljen, saj izloča vse oblike »dejavnega preživetja«, ki ga ženske izvajajo. Hkrati pa tak govor vpliva na podobo ženske, utrjuje klasično podobo o nemočni, ubogi in zlomljeni ženski (Zaviršek 1991: 128–129).

Javnost pojmuje pretepeno žensko kot (nemočno) žrtev. V bistvu ima ta oznaka negativen podton, saj predstavlja zanikanje zelo velikega poguma, ki ga kaže prenekatera pretepena ženska (Filipčič, 2002: 99). Na splošno velja, da se ob besedi žrtev pojavljajo empatija,

pomilovanje, usmiljenje, ki kličejo po pomoči, samoobrambi ali sankcioniranju (Lahajnar, 2007: 26).

Nasprotje definiciji žrtve, se vse bolj uporablja **koncept zlorabljene ženske** kot tiste, ki je **preživela**. Ženska kot žrtev spolnega, fizičnega ali psihičnega nasilja mora ves čas delovati tako, da utrpi čim manj poškodb in da čim manj trpi. Tista, ki se bori za preživetje, postavlja svoje reakcije v popolno odvisnost od povzročiteljevih, na nove taktike njegovega obnašanja mora hitro odgovoriti s ciljem, da svoje lastne škode ne bi poglobila. Pri tem se kaže kot **aktivni** ali pa kot **pasivni objekt**. Da bi preživela, pogosto izbere pasivnost kot najboljšo pot za preživetje. Cilj, ki mu ženska v situaciji sledi, je torej je to, da **ne bi bila žrtev** moškega (Zaviršek, 1991: 128).

Vsi imamo potrebo po moči. Tradicionalna moška vloga pa celo dovoljuje ali določa, da sami izkazujejo moč, kontrolo in nadzor nad ženskami. Ženska, ki naj bi bila čustvena, nežna, ljubezniva mora na svoji strani zanikati ali prikriti tako kontrolo. Pogosto se tudi opiše kot pasivno, šibko (v fizičnem in psihičnem smislu), čustveno, milo in pripravljeno na odrekanje. Razlike med moškimi in ženskami definiramo s stereotipnimi pojmi, ki jih napačno pripisujemo biološkim značilnostim, ne pa različni socializaciji žensk in moških. Mnoge raziskave nam povejo, da je socializacija različna že od rojstva naprej in celo že prej. Že ko razmišljamo, ali se bo rodil fantek ali punčka imamo različna pričakovanja, katera moške postavljajo v vlogo vodij, ženske pa v vlogo vodenih, kar nedvomno vodi v neenakomerno razporeditev moči. Te vloge se ohranjajo znotraj osebnega odnosa in širše družbe. Pogosto se stereotipne vrednote uveljavlja tudi z nasiljem in toleranco do nasilja (<http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/nasilje-nad-enskami.html>).

1.1.4.2 Povzročitelj nasilja – ime mi je gospodar ženskega telesa in uma

Povzročitelj nasilja je izraz, ki je negativno usmerjen v nasilno vedenje tistega, ki izvaja nasilje. Termin je nevtralen do njegove osebnosti, saj se povzročitelj nasilja lahko odvadi nasilnega vedenja in nauči nenasilne komunikacije z okoljem (<http://www2.arnes.si/~oskrpre2s/projekti/mreza2/nasilje.pdf>).

Ni pravil in zmotno je mišljenje, da povzročitelj nasilja ne more biti uglajen, miren moški. Mnenje, ki se je uveljavilo je napačno. Povzročitelje nasilja označuje kot nenormalne

moške, perverznejše, duševne bolnike. Zmotno je tudi prepričanje, da povzročitelje lahko prepoznamo po zunanjih lastnostih, da izhajajo iz nižjih slojev družbe, da je nasilje povezano z uživanjem alkohola ali drog, revščino, stopnjo izobrazbe, nacionalnostjo in drugim lastnostmi. Tudi moški, ki navzven delujejo uglajeni, mirni ter veljajo za dobre može in očete, lahko povzročajo nasilje v družini! (<http://www.drustvo-dnk.si/pogosta-vpraanja.html#6>).

Ali obstaja psihološki profil nasilneža? Psihologi po svetu so si v ugotovitvi enotni, da je skupina oseb, ki izvajajo nasilje v svoji družini, izrazito heterogena skupina. Vsak nasilnež ima svoje lastnosti in potrebe, ki jih je treba kompleksno obravnavati pri psiholoških procesih pomoči. Kljub vsemu obstajajo nekateri dejavniki, ki jih lahko pred drugimi uvrstimo med dejavnike tveganja.

Na prvem mestu je prav gotovo prisostvovanje nasilnim družinskim dogodkom v otroštvu. Ob tem je pri nasilnih osebah prepoznati tudi drug dejavnik tveganja, ki je pojav navezanosti in ima različne oblike. Ena izmed oblik vodi do zrelih, stabilnih in zadovoljujočih odnosov v odraslosti. Pri nasilnežih v partnerskih odnosih je te navezanosti najmanj. Tretji dejavnik se nanaša na lastnosti osebe. Lahko je to pretirana ljubosumnost, visoka stopnja medosebne odvisnosti, povečano doživljanje in izražanje jeze, pomanjkanje empatije, samozaničevanje in zaničevanje družinskih članov, nagnjenost k sadizmu itd.

Tudi pretirano pitje alkohola se uvršča med dejavnike tveganja za nasilje v partnerskem odnosu. Raziskave kažejo, da je kar 62 odstotkov oseb pod močnim vplivom alkohola, ko so nasilni nad svojo partnerko. Skoraj polovica izmed njih (48 odstotkov) je kroničnih alkoholikov. Ko je torej v družinsko nasilje vpleten še alkoholizem, je treba še posebno skrbno načrtovati posamezne oblike in faze psihološke obravnave in svetovanja (Kobal Grum, Darja).

Munc (2010) uvršča storilce nasilja v pet kategorij:

- **ujeti v začaran krog nasilja** – so pogosto storilci, ki so v dolgotrajnih odnosih. Opažamo družinsko obremenjenost z nasilnim vedenjem in z naučenim izrazito slabimi navadami glede komunikacije. V mnogih odnosih uporabljajo nasilna

sredstva, saj drugih niti ne poznajo, verjamejo tudi, da je tako prav. S svojim nasiljem se celo postavljajo;

- **nemočni in jezni** – gre za osebe z izrazito slabo samopodobo, nezadovoljne in neizživete na mnogih življenjskih področjih. V določenih položajih so lahko izrazito podrejeni ali pasivni (službeno okolje), v drugih agresivni (družina);
- **impulzivni in slučajni** – v tej skupini storilcev je združenih več različnih profilov. Sem prištevamo posameznike, ki imajo sicer dobre spretnosti reševanja problemov, a so se trenutno znašli v brezizhodnem položaju. Sem sodijo tudi kolerični karakterji, ki imajo slabše kontrolne mehanizme jeze in se besu občasno prepustijo. Lahko pa gre tudi za drugačne impulze, ki so podprti z občasno uporabo alkohola;
- **kronični nasilniki** – za razliko od ujetih v začaran krog, so kronični nasilniki izgradili svojo identiteto na tem, da so storilci nasilnih dejanj, in se s tem tudi ponašajo, vendar v funkciji zastraševanja drugih. Srečamo jih v zaporih;
- **sadisti in psihopati** – najbolj nevarna skupina za družbo in posameznike in na srečo izjemno redka. Gre za izrazito osebnostno motene posameznike, ki imajo kombinacijo zapletenih osebnostnih motenj (kombinacijo izmed naslednjih motenj osebnosti: paranoično, shizotipsko, shizoidno, antisocialno, narcistično ...) (Munc, 2010: 130–135).

1.1.5 Krog nasilja ali začaran krog

Razvoj nasilja je odvisen od povzročitelja nasilja in od žrtve. Kako se odzivata povzročitelj in žrtev nasilja vpliva na potek procesa nasilja. Za nasilje v odnosih je značilno aktivno delovanje, v katerem si različna obdobja najlaže predstavljamo v obliki kroga. Ženske povejo, da bi na določeni točki kroga nasilje lahko ustavile (Van der Ent et al. 2001: 30). Nasilje nad ženskami pogosto kaže vzorec različnih faz (Veselič, 2007):

1.) Obdobje naraščanja napetosti v odnosu:

- povzročitelj nasilja postaja nestrpen in zajedljiv;
- zajedljivost preraste v očitno nespoštljivo govorjenje in vedenje;
- povzročitelj nasilja odgovornost za svojo jezo prelaga na žrtev;
- nemogoče se je pogovarjati;
- napetost postaja nevzdržna;

- žrtev poskuša povzročitelja nasilja pomiriti, ker je prepričana, da lahko s svojim vedenjem zmanjša napetost in prepreči izbruh nasilja;
- žrtev ima ves čas občutek, kot da hodi po steklu, po robu;
- zahteve povzročitelja nasilja do žrtve se stopnjujejo.

2.) Izbruh nasilja:

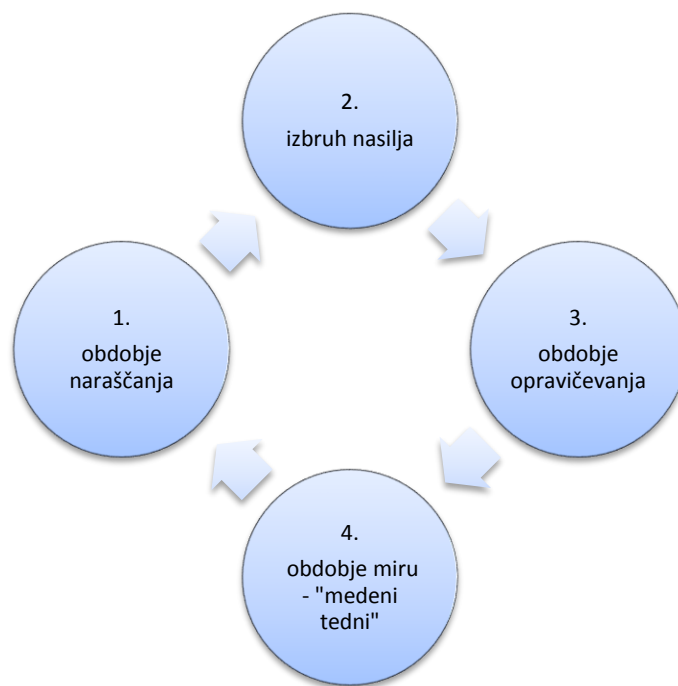
- žrtev je zmedena, skuša razumeti, kaj se je zgodilo;
- žrtev krivi sebe, ker s svojim vedenjem ni uspela ustaviti nasilja.

3.) Obdobje opravičevanja:

- povzročitelj nasilja se žrtvi opravičuje za povzročeno nasilje. Govori ji, da jo potrebuje, da brez nje ne more živeti, da mu pomeni vse na svetu, da se bo poboljšal;
- povzročitelj nasilja žrtvi obljublja, da je nikoli več ne bo udaril, poniževal, žalil, grozil;
- povzročitelj nasilja krivi za nasilje žrtev: »Če tega ne bi rekla ali naredila, te jaz ne bi udaril«, povzročitelj nasilja predlaga, da se oba spremenita;
- povzročitelj zanika, da je bil nasilen in/ali žrtev prepričuje, da ni tako hudo, kot misli in je drugje še slabše.

4.) Obdobje miru, nežnosti, medenih tednov:

- žrtev se počuti bolje, verjame, da je njuna ljubezen zmagala;
- žrtev je prepričana, da bo zmogla preprečiti nove izbruhe nasilja, če se bo dovolj lepo vedla do povzročitelja nasilja in dovolj dobro skrbela za družino;
- povzročitelj nasilja v tem obdobju ne povzroča fizičnega nasilja;
- povzročitelj nasilja žrtvi kupuje darila, otroke pelje na sprehod, opravlja gospodinjska opravila;
- v tem obdobju je najtežje pretrgati odnos, saj žrtev upa in verjame, da se nasilje ne bo ponovilo.

Slika 1: KROG NASILJA (Vir: Veselič, 2007: 7)

Krog nasilja je sklenjen, ko ponovno doseže obdobje naraščanja napetosti. Če odnos s povzročiteljem nasilja traja že dlje časa, so obdobja med posameznimi fazami lahko krajša. Nasilje se prikazuje v hujših oblikah in prihaja vedno pogostejše. Pogosto obdobji medenih tednov ni več. Žrtev nasilja pogosto v vsem ugodi nasilnemu partnerju, omejuje si stike z drugimi ljudmi, čas zase. Njena socialna mreža je vse manjša. Tako si krči svoj življenjski prostor (Veselič, 2007: 7).

1.2 STRATEGIJE PREŽIVETJA V NASILNEM ODNOSU

Ženske se naučijo, kako lahko vplivajo na svoje življenje z nasilnim partnerjem. Iz lastnih izkušenj se naučijo, kako ublažiti dejanje nasilja ali ga celo preprečiti. To terja veliko poguma. Urek (2012) v Individualnem načrtu varnosti navaja, da so strategije ostajanja lahko dolgoročne ali kratkoročne in v odnosu odgovarjajo na tveganja, če se ženska ne odloči zapustiti partnerja. Pri strategijah gre za vprašanje, kaj lahko ženske naredijo, da bi se nasilju izognile. Tovrstne strategije so zelo kreativne in kompleksne in vsebujejo različne načrte o tem, kako zaščititi sebe in/ali otroke pred nasiljem (www.fsd.uni-lj.si/mma/Načrtovanje%20varnosti/2012031223521722/).

Da žrtev zdrži v nasilnem odnosu, razvije strategije preživetja. D. W. Van derEnt et al. (2001), opisujejo tri najpomembnejše strategije preživetja:

➤ **Izogibanje**

To strategijo ženska pogosto razvije. Naredila bo vse, da bi preprečila nasilje oziroma bo svoje vedenje prilagodila tako, da bo zlorabo onemogočila (strategija preprečevanja). Strategija, ki jo ženska uporablja, je tako sestavljena iz pomirjanja, izogibanja in prilagajanja. S tem poskuša spremeniti situacijo, kar pa ne spremeni ničesar. Vedno je pripravljena, da bi lahko predvidevala, kako se moški počuti, kaj se z njim dogaja v službi, ali je pil, ali bo njegovo nasilje izbruhnilo in kako ga lahko ustavi. To ves čas zajema velik del njenega življenja. Ta strategija zahteva od ženske veliko moči, iznajdljivosti ter energije. Ker je tako osredotočena na povzročitelja in vse več vlaga v to, da bi preprečila ponovno dejanje nasilja, izgubi stik sama s sabo. Tako kot vse strategije se izogibanje rodi iz nemoči. Po eni strani se ženska ne zmore postaviti po robu povzročitelju nasilja, po drugi strani pa trpi zaradi šibke samopodobe.

➤ **Separacija**

V strategiji separacije ženska preseže strah pred nasilnim partnerjem, pripelje jo do tega, da razdvoji lastno samopodobo in podobo svojega partnerja: obstaja »dobri« in »slabi« moški. »Dober moški« je ljubeč in prijazen, »slab« pa je tisti, ki jo pretepa. Ženska opravičuje njegovo vedenje, saj so za nasilje krivi zunanji dejavniki. Moški je vsemogočen, ko je »slab«, se ženska počuti majhno, prestrašeno in nemočno. Ve, da ne more zbežati pred njim. Moški ji to potrjuje. Ko je »dober«, je nemočen otročiček, ki jo neznansko potrebuje. Ženska lahko skrbi zanj in se zato počuti močno. Tako prevzame vlogo odrešenice in matere. Prizadeva si, da moškega ne bi razočarala in s tem spodbudila njegovo ponovno napadalnost, kar postane past za žensko, ki si ustvarja iluzijo nadzora, saj ji povečuje upanje, da če ga bo razumela in mu pomagala, s tem zaustavila nasilje. Tako ji povzročitelj naloži odgovornost za svoje vedenje in okoli ženske se zopet sklene krog. Ženske s separacijo preživijo telesne in duševne bolečine, postavijo se v vlogo opazovalke – kot da same ne bi doživljale nasilja, temveč nekdo drug. Nasilje sovraži, hkrati pa zatrjuje, da partnerja ljubi. Ženske

postanejo zaradi ambivalence neodločne in ne zmorejo izbirati. Zato odhajajo, se vračajo, podajajo prijave in jih spet umikajo. Vzorec se neprestano ponavlja.

➤ **Identifikacija s storilcem**

Tretja strategija nastane s kohezijo nasilnega partnerja. Imenuje se »stockholmski sindrom«. Zlorabljenka ženska pogum črpa iz trenutkov, v katerih je moški z njo prijazen. Posledica tega je prej omenjena separacija med »dobrim« in »slabim«. Ženska se na vso moč trudi, da ga ne bi spravila v slabo voljo, v upanju, da je ne bo zlorabil. Zaradi strahu, jeze in zanikanja nasilja, ne bo videla razloga, zakaj bi partnerja, ki je nasilen do nje zapustila. Med procesom identifikacije se razvije sila privlačnosti, ko žrtev želi pomagati partnerju, ki jo potrebuje. To ji daje občutek nadzora – vir njene moči v včasih življenje ogrožajočem odnosu; ter sila odbojnosti, ko žrtev hkrati doživlja občutek neznosnega strahu, panike in jeze, ki jih nikoli ne more izraziti kot strah pred povračilnimi ukrepi nasilneža. Identifikacija z nasilnežem je strategija preživetja, ki je zelo iznajdljiva, vendar žensko prisili, da ostane v nasilnem odnosu. Težko odide, saj verjame, da brez partnerja nima ničesar več.

Dolgoročno gledano imajo tovrstne strategije lahko tudi negativne posledice: npr. nižjo samozavest in s tem močnejši občutek, da nasilnemu odnosu ne morejo uiti. V praksi številnih žensk, ki doživljajo nasilje, je tako, da v nekem trenutku niti nimajo drugih alternativ, veliko žensk pa je tudi pripravljenih ostati v odnosu, vse dokler imajo občutek, da se strategije, ki jih uporabljajo, obnesejo (Urek, 2012).

Zaviršek o ženskih žrtvah govori, da večina poleg sramu in občutkov krivde, ker se nasilje dogaja prav njim, razvije prepričanje, da bo nasilja konec, če bodo same »boljše« do svojih partnerjev. V večini primerov nasilja in zlorab ženske v družini niso nemočne žrtve. So angažirane in verjamejo, da bosta njihova moč in njihovo drugačno vedenje v družino spet vnesla harmonijo. Tudi slovenske statistike dokazujejo, da prav ženske naredijo ogromno korakov v različne institucije in k njim, iščejo pomoči in nasvet, vse v dejavnem prepričanju, da bodo rešile partnerski odnos (Zaviršek, 1991: 129).

Kadar smo ljudje prepričani, da dogodkov v svojem življenju ne moremo več nadzorovati, smo razvili **naučeno nemoč**. Vsi naporji vodijo k neuspešnemu delovanju. Izgubljam samopodobo, kar nas vodi v duševne in telesne motnje ter bolezni. Izraz »pranje možganov«

je precej primeren, kadar imamo v mislih sistematično psihično/čustveno nasilje, ki vodi do popolne nemoči ženske. **Elementi psihične zlorabe so:**

- agresivnost – zmerjanje, obtoževanje, grožnje;
- verbalni in neverbalni napadi – poniževanje, kritiziranje, vpitje, grožnja, zavračanje pogovora, posmehovanje pred drugimi;
- zanikanje – storilec zanika oškodovančeve čustvene potrebe in ga tako kaznuje;
- čustveno izsiljevanje – storilec igra z žensko psihološko igro z občutki krivde. Možne so grožnje s prekinitvijo razmerja;
- izolacija – storilec omejuje običajne stike z drugimi ljudmi;
- podcenjevanje – »Ti si tako občutljiva« je ena izmed običajnih fraz podcenjevanja odnosa;
- dominiranje – storilec želi nadzirati vse;
- zastraševanje in teroriziranje – grozeče geste, razbijanje stvari v oškodovančevi navzočnosti, uničevanje lastnine, grožnje s smrtjo, siljenje otrok, da so priča nasilnim dogodkom ...;
- nepredvidljivi odzivi – skrajna nihanja razpoloženja, nenadni čustveni izbruhi.

Kadar pridemo v stik z osebo, ki trpi 2–3 elemente psihične/čustvene zlorabe, kot so opisani zgoraj, smo jo spoznali v času, ko se lažje odloči za odhod iz zveze, kot pa takrat, ko bo odnos zajemal že 5 ali več elementov (Munc, 2010: 161–164).

1.3 ZAKAJ ŽENSKE VZTRAJAJO V NASILNEM ODNOSU

V začetku partnerskega odnosa imajo žrtve za nasilna dejanja pogosto občutek, da gre le za malo napako, za katerega iščejo zunanje vzroke. Žrtve postajajo zmedene, na lepem začnejo verjeti, da so same krive in neodgovorne za nasilje, zaradi česar jih je sram. To zmanjša, racionalizira in zanika nasilje in storilčeve odgovornosti zanj, kar je lahko vzrok, da žrtve ne poiščejo pomoči, se vdajo v usodo in družbeno izolirajo. Negativna čustva in občutki, ki jih navajajo žrtve, so strah, sram, jeza, bes, zmedenost, žalost, krivda, tesnoba, obup, občutje umazanosti, nemoči, ničevosti, stres, nesposobnost, drugačnost, gnev, čustvena praznina, osamljenost, raztresenost, apatičnost, kronična utrujenost idr. Izmed vseh naštetih so pri žrtvah najpogostejše omenjene zmedenost, strah, občutek krivde in sramu, jeza, občutek

drugačnosti, ničevosti, žalost in obup. Po nasilnem dejanju so žrtve zmedene, velikokrat ne vejo, kaj se jim je pravkar zgodilo. Storilec to stanje izkoristi, nasilje skrivnostno zakrije in žrtvi prepreči, da bi si poiskala pomoč. Zaradi strahu in zmedenosti tudi žrtev prikrije nasilje in se nauči z njim živeti oziroma se skuša vse bolj prilagoditi nasilnemu partnerju. Prepričana je, da je za nasilje kriva sama, po drugi strani pa ima do storilca mešane občutke, po eni strani ga sovraži, po drugi strani pa ljubi. Sram jo je pred drugimi, še posebej, če oceni, da je družba bolj naklonjena partnerju kot njej (Šprah et al. 2003, v: Smrekar 2003: 117).

Najzanimivejše dejstvo je, da veliko žensk kljub nasilju, ki ga doživljajo s partnerjem, vztraja v razmerju z njim. Zgodi se tudi, da odnos prekinejo in se zopet vrnejo k njemu. Vzroke lahko iščemo bodisi v značilnosti žensk bodisi v dinamiki razmerja med žrtvijo in storilcem. Ženske sprejemajo nasilje kot način življenja, ker so se naučile, da ga ne zmorejo popolnoma preprečiti. Mislijo, da jim drugi ne bodo pomagali, ker jim ne bodo verjeli, če pa jim bodo verjeli, bodo njih krivili za nastale probleme. Drugo prepričanje je, da naj bi mož skrbel za preživljanje družine, medtem ko žena skrbi za dobro počutje celotne družine. Če je mož nasilen, je to znak, da žena ni opravila svojega »poslanstva«. Z iskanjem pomoči zunaj družine bi bila takoj izpostavljena očitkom okolice. Po Duttonovi teoriji (1981) se med nasilnežem in žrtvijo razvije močna čustvena navezanost, ki jo poimenuje »travmatična vez«, katero Dutton opisuje z dvema dejavnikoma: neravnotežje moči in občasna narava zlorabljanja. Ta krog odvisnosti in nizke samozavesti se vedno znova pojavlja in lahko oblikuje močno čustveno vez z »močnejšo« osebo (Filipčič, 2002: 95–97).

Pri odločanju ženske, ali naj zapusti nasilnega partnerja, imajo močan vpliv tudi pritiski širše družine ali okolja, saj mora družina ostati skupaj v dobrem in slabem in da je za otroke bolje, če imajo oba starša, tudi če je ta nasilen. Nanjo močno vpliva tudi strah, kako se bo nasilni partner odzval na prekinitev odnosa. Po raziskavah so potem ženske še pogostejše žrtve težjih telesnih poškodb ali celo umorov. Ženske tudi zaradi sramu ne želijo, da okolica izve, kako mož ravna z njimi. Mnoge ženske se bojijo ostati same in zato menijo, da je slabše biti sam, kot pa z nekom, ki je nasilen. Nasilnež izvaja nad ženinim življenjem tudi strog nadzor nad njenimi socialnimi stiki; posledica tega je, da se ženska počuti izolirano in brez podpore drugih. Pri prenehanju razmerja imajo ženske težave tudi glede ekonomskega statusa. Ponavadi so ekonomsko odvisne od moža (Filipčič, 2002: 98–99).

Eden od vzrokov, da ženske prenašajo nasilje, je tudi ta, da imajo premalo zaupanja v moč pristojnih organov, od storilca so ekonomsko odvisne, zato bi bilo za rešitev nastale situacije potrebno izboljšati družbeni položaj žensk, potencialne žrtve zločina ali nasilja (Bašič, 1993a, v: Komidar, 2007: 17).

Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih (2010), ki je obsegala 752 anketiranih žensk, je pokazala, da so razlogi, zakaj ženske vztrajajo v nasilju, naslednji: še zmeraj je najpogostejši razlog ugotovitev, da je odhod dolgotrajen proces (16,1 %). Naslednji in nekoliko višje v rangi kot prejšnji se uvršča razlog, da bi bili otroci brez očeta (8,4 %). V skupnem seštevku so po pogostosti pomembni še naslednji trije razlogi: da je partner dober, ko ni nasilen (6,7 %), da nimajo kam iti (6,7 %) in da partner ni bil takoj nasilen, nasilje se je postopoma zalezlo v odnos (5,9 %). Visoko so se uvrstili tudi razlogi, ki govorijo bolj o čustveni in odnosni plati razloga, da anketiranka vztraja, kot sta na primer strah pred samoto (5 %) in navezanost na partnerja (5 %).

Ženske, ki preživljajo nasilje, najpogosteje molčijo zato, ker:

- verjamejo, da se nasilje dogaja samo njim, da so nekaj posebnega in da jim nihče ne bo verjel;
- verjamejo, da se nasilje dogaja večini žensk in da se zato nimajo pravice upreti;
- verjamejo, da jih bo storilec ubil, če bodo storile kaj, kar ga lahko razkrinka;
- verjamejo, da same sprožajo nasilje in da so odgovorne zanj;
- ne verjamejo, da je lahko njihovo življenje še kdaj drugačno in boljše;
- verjamejo, da so slabe in nevredne, da bi jih kdo poslušal in jim pomagal;
- se počutijo nemočne zaradi pomanjkanja znanja in informacij in ne vedo, kaj naj storijo (Zaviršek, v: Bass in Davis 1998: 9).

Po Kandučevem (2001) je razlog tudi ta, da ženska postavlja kakovost intimnega razmerja v ospredje svoje samopodobe, občutka varnosti in samospoštovanja. Tako se čuti odgovorna za vzdrževanje razmerja, čeprav je problematično, vendar bi ji lahko njegova izguba pomenila tudi krizo lastne identitete (Kanduč, 2001, v: Kerševan, 2007: 121).

Glede na vse ovire, ki jih ženske doživljajo na poti iz nasilnega odnosa, lahko sklenemo, da ni presenetljivo, da ženske težko zapustijo nasilno razmerje, presenetljivo pa je, da jih toliko najde pogum, da to kljub vsemu storijo (Filipčič, 2002: 99). Ženska, ki doživlja nasilje v

partnerskem odnosu, poskuša zapustiti svojega partnerja vsaj 6- do 8-krat. Preden sploh naredi ta korak, v povprečju mine sedem let (Women's Rural Advocacy Programs 2002, v: Kobal Grum idr. 2003). Nekateri celo menijo, da so ženske mazohistične in zavedno ali nezavedno prenašajo nasilje (Jobson, 1995; povz. po: Filipčič, 2000, v: Komidar, 2007: 19).

Prav tako pri Društvu SOS telefon Veselič poudarja, da ženske večkrat ne vidijo izhoda iz nasilnega odnosa zaradi visoke družbene tolerantnosti do nasilja nad ženskami, ki je največkrat povezana z mnenjem, da ženske v izpovedih o nasilju pretiravajo. Razlogi so še: pogosta materialna odvisnost od nasilnega partnerja, težavna situacija pri pridobivanju stanovanja, težaven položaj na trgu delovne sile, dolgotrajnost postopkov na sodiščih, pogosto nerazumevanje s strani tistih, pri katerih iščejo pomoč itd. Logični rezultat vsega naštetega je torej zelo pogosto nemoč (Veselič, 2000: 1–2).

1.3.1 Proces odhajanja

Van der Ent in drugi ugotavljajo, da začasen odhod od nasilneža lahko smatramo kot enega prvih poskusov zlorabljenе ženske, da bi nasilje ustavila. Nekatere ženske dokončno odidejo že prvič, druge se spet vrnejo nazaj k partnerju. Kljub temu se ženska, ki je enkrat odšla od partnerja, k njemu vrne drugačna: zmogla je pogum za prvi korak (Van der Ent et al., 2001: 40–41).

Začasno odhod od nasilnega partnerja je eden izmed prvih poskusov ženske, da bi ustavila nasilje, saj ta odhod ni samo začasni beg, temveč strategija, s katero želi ženska doseči, da bi partner spremenil svoje vedenje. Kasneje se nasilje zopet ponovi in ženska uvidi, da so bile povzročiteljeve obljube prazne (Roemkens 1989, v: Bezenšek Lalić, 2009: 35–36).

Vendarle enkrat napoči čas, ko ženska končno odide. Proces odhajanja lahko razdelimo v štiri faze:

1. faza: prvi nasilni izbruh sproži občutke obupa, presenečenja in nemoči. To pa niso razlogi za odhod. Ženska nasilje zanika, zanaša se na partnerjeve obljube, da se to nikoli ne bo več zgodilo;
2. faza: nasilje kot incident: Nasilje je sedaj pogostejše, ženska zanika njegov obseg. Nasilje ostaja skrivnost in ponavadi se njun odnos okolici zdi popoln;

3. faza: nasilje kot sestavina odnosa: v tej fazi ženska poskuša ustaviti nasilje na razne načine, hkrati se bojuje za ohranitev odnosa, v tem boju pa izgublja sebe;
4. faza: prelom ženska se začne odločati sama in razkrije svojo zgodbo, hoče pravico do svojega lastnega življenja in telesa in končno lahko to fazo konča, da odnos pretrga (Ditto, v: Van der Ent et al. 2001: 32-33).

Ko ženska odide od svojega nasilnega partnerja, potrebuje veliko poguma, da vztraja pri svoji odločitvi. Velikokrat se namreč zgodi, da okolica, njena socialna mreža ali celo njen ekonomski status botrujejo, da se žrtev vrne k nasilnemu partnerju. Tudi nasilni partner prepričuje žensko, naj se vrne, da je ne bo nikoli več udaril, ali pa celo »uporabi« otroke v svojo prid, na način, da tako otrok ne bo več videl svojega očeta in da je za vse kriva mama. Če se ženska vrne k svojemu nasilnemu partnerju, se zna zgoditi, da potem preživlja še večjo mero nasilja.

1.4 SOCIALNO DELO

Centri za socialno delo imajo javna pooblastila za pravne ukrepe v družini, vendar morajo upoštevati, da probleme rešujejo sporazumno (Bezenšek Lalić, 2009: 45). Socialno delo z ženskami, ki doživljajo in so doživljale nasilje v partnerskih odnosih, je stalno podvrženo spremembam. Delo z žrtvijo in povzročiteljem je najstarejši koncept in se imenuje tudi tradicionalno socialno delo (Payne, 2001, v: Bezenšek Lalić, 2009: 32). Leskošek (1996) poudarja, da tradicionalno socialno delo deluje v zasebni sferi, kar ženskam sporoča, da so za nasilje krive same (v: Bezenšek Lalić, 2009: 37).

Značilnost prakse socialnega dela v Sloveniji je, da je nasilje nad ženskami obravnavano zgolj v okviru družinske problematike, kar pomeni, da so problemi žensk vezani le na področje družine in je izhodiščni položaj moškega in ženske v družini enak. Zato je potrebno za doktrino socialnega dela razumeti koncept socialnih spolov in prepričanje, ki moškemu pripisuje dominantni položaj (Zaviršek, 1993: 45). Socialno delo z uporabnicami, ki so doživljale ali pa še doživljajo nasilje v partnerskem odnosu, je kompleksno. Velikokrat se zgodi, da žrtve pridejo po pomoč, pa so obravnavane na napačen način, ki žensko lahko potisnejo nazaj v tak odnos. Zaviršek (ibid.) pravi, da se žrtev lahko znajde v vlogi pasivne uporabnice pomoči, kjer gre za hierarhičen odnos med socialnim delavcem in med žrtvijo.

Nekateri ga poimenujejo tudi klasični terapevtski odnos. Lahko pa je žrtev obravnavana kot dejavni subjekt, ki s strokovno pomočjo deluje za izboljšanje lastnega položaja, kjer gre za enakovreden odnos med socialnim delavcem in med žrtvijo. Žrtvi omogoča, da poišče svoje izvore samopomoči in sama ustvarja svojo realnost brez nadzora. Nekateri ta pristop imenujejo aktivistični pristop.

Premzel (1997) razmišlja, da se žrtve včasih vračajo iz služb pomoči v še hujši stiski, kot so bile pred tem. Ugotavlja, da je žrtvam problem, ki ga imajo, popolnoma jasn in se zavedajo, da morajo nekaj ukreniti, kar pa je žrtvam oteženo zaradi njihovih lastnih občutkov sramu, krivde in nemoči. Problem vidi tudi v tem, da žrtvam, ki so doživljale partnersko nasilje več let, nihče zares ne verjame.

Vprašanje, ki si ga zastavljajo strokovni delavci zelo pogosto, je, kako pristopiti k ženski, ki doživlja ali je doživljala nasilje. Leskošek (1997) poudarja, da je pristop odvisen od samega razumevanja problematike nasilja (v: Bezenšek, Lalić, 2009:39).

Ko je nasilje razkrito, je pri socialnem delu pomembno, da ocenimo težo nasilnih dejanj, vrste stanj, v katerih pride do nasilja, fizične in psihične posledice, osebne težave in sposobnost obvladovanja stresnih situacij storilca ter možnosti, da žrtev poskrbi za svojo varnost (Drole in Gantar, 2008:288). Pri tem je potrebno upoštevati zaporedje dogodkov, ki vključujejo:

1. varnost potencialnih žrtev, ki vključuje učenje strategij, kako se izognejo nasilju, ali pa jih v skrajnem primeru celo namestijo v varno hišo;
2. strokovno pomoč glede na željo družine po nadaljevanju skupnega življenja. Storilec mora prevzeti odgovornost za nasilje;
3. reševanje problemov, ki so privedli do nasilja (Čebašek Travnik 2006, v: Drole in Gantar, 2008: 288).

Pogosto delamo tako, da uberemo najlažjo pot, kar pomeni, da sprejemamo rešitev in oceno žrtve, ki pravi, da se bo umaknila v primeru, če bo mož še enkrat nasilen do nje. Pri svoji oceni in ugotovitvah ne vztrajamo dovolj in zna se zgoditi, da spregledamo, koliko je ogrožena varnost žrtve. Varnost je okvir strokovnega dela, zato je potrebno pred vstopom socialnega delavca v nasilen partnerski odnos upoštevati, da z vstopom rušimo »ravnovesje« nasilnih odnosov, pričakujemo lahko umik in/ali agresijo drugih družinskih članov, upoštevati pa moramo tudi to, da povzročitelju odvzamemo moč in kontrolo. Pri obravnavi žrtvi

pomagamo in jo krepimo, da sama prevzame odgovornost. Povzročitelj postopoma izgublja moč, ona pa jo pridobiva (Drole in Gantar, 2008: 289–290).

Moira Walker (v: Zaviršek 1997: 419) poudarja, da žrtev v procesu pomoči potrebuje, da jo kdo posluša, da se ji verjame, da si lahko vzame čas ter nadzoruje, kako bo potekal proces, da obvlada situacijo in ima občutek, da zmore. Pomagamo ji tudi, da spozna, da zloraba ni njena krivda ali odgovornost, pazimo, da ni zavrnjena in da ima občutek, da ne bo preobremenila svetovalke. Potrebuje še nekoga, ki ji bo dajal upanje, nekoga, ki tolerira ekstremno bolečino ter razume proces pomoči.

Pomemben je tudi multidisciplinarni tim, ki deluje na področju zaščite otrok in družine ter zajema sodelovanje z drugimi organizacijami. Začetki tega delovanja segajo v leto 1997, ko so priznani strokovnjaki in strokovnjakinje s področja socialnega varstva, prava, policije in zdravja sodelovali pri oblikovanju in pripravi tako imenovanih Strokovnih podlag in smernic za obravnavo ogroženih otrok (Bezenšek Lalić, 2009: 47).

2 PROBLEM

Pred leti se je v javnosti pojavil plakat z objokano žensko in s sloganom »VSAKA PETA PADA PO STOPNICAH«. Podatki tega ne kažejo. Zgleda, da je več nasilja, ker je več prijavljenega. Včasih so bile ženske tiho. Res sem zasledila v prvi nacionalni raziskavi o nasilju nad ženskami, ki je bila izvedena leta 2010, da sedaj vsaka druga »pade po stopnicah« oziroma doživi eno od vrst nasilja. Ženske v nasilnem odnosu vztrajajo, ker jih družba še vedno obsoja, da so za nasilje krive same. Ženske vztrajajo v nasilju, ker se bojijo za svoje otroke, da jih na drugačen način ne bodo znale zaščititi in jim nuditi dovolj za kakovostno življenje. Bojijo se, da bodo ostale same. Strah jih je, da ne bodo dobile potrebne pomoči, da bi ušle iz doma nasilnih pesti. Zato v svojem domu razvijejo svoje strategije, da preživijo vsak dan posebej in si z njimi ublažijo to neznosno trpljenje. Ženske tako znajo preživeti nasilje tudi več desetletij.

Želela sem raziskati in prikazati, koliko poguma imajo ženske, ki doživljajo nasilje, da po eni strani iz svoje nemoči proti nasilnemu partnerju razvijejo moč strategij preživetja, ki jih izvajajo, da bi se nasilju na nek način izognile ali celo poskušale spremeniti partnerjev odnos do nje, da bi lahko družina zaživela v harmoniji. Raziskala sem tudi, kakšno nasilje so ženske, ki so sodelovale v moji raziskavi, doživljale, kaj stoji za ozadjem partnerja, da je nasilen, zakaj so toliko časa vztrajale v takem odnosu in kakšno je sedaj njihovo življenje, ko so nasilnega partnerja zapustile.

2.1 Raziskovalna vprašanja

Raziskovalna vprašanja so naslednja:

- Katere vrste nasilja so doživljale ženske?
- Kakšni so bili vzroki, da je bil partner nasilen?
- Kakšne so bile njihove strategije preživetja v nasilnem odnosu?
- Zakaj so vztrajale v nasilnem odnosu?
- Kakšno je sedaj njihovo življenje?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna. Osnovno izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi, ki so obdelani in analizirani na besedni način. S pomočjo strukturiranih intervjujev, opravljenih z ženskami, ki so v partnerskem odnosu doživljale nasilje, sem skušala raziskati njihovo doživljanje nasilja, strategije, ki so jim pomagale pri preživetju in zakaj so vztrajale v nasilnem odnosu.

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Merski instrument je polstrukturiran intervju in je obsegal 23 vprašanj. Glavne teme intervjuja so bile vrste nasilja in vzroki zanj, strategije preživetja ter zakaj ženske vztrajajo v nasilnem odnosu.

Vir podatkov je pet polstrukturiranih intervjujev.

3.3 Populacija

Populacijo sestavljajo ženske iz okolice Novega mesta, ki so doživljale nasilje v partnerskem odnosu in so že odšle iz nasilnega odnosa. Vzorec je zajemal pet žensk, starih od 30 do 52 let.

3.4 Zbiranje podatkov

Preden sem začela z intervjuji, sem za pomoč prosila socialno delavko na Centru za socialno delo Novo mesto, če bi se uporabnice iz skupine za samopomoč bile pripravljene pogovarjati z mano. Socialna delavka, ki pomaga pri vodenju skupine za samopomoč, se je odzvala pozitivno. Govorila je z uporabnicami v skupini in štiri ženske so bile pripravljene sodelovati z mano. Preko socialne delavke sem dobila njihove naslove elektronske pošte, preko katerih sem se dogovorila za termin in lokacijo pogovora. Ena ženska si je medtem premislila in ni želela sodelovati. Sama sem si uredila potem še en kontakt preko moje sodelavke v bolnišnici. Potem pa, ko sem že mislila, da ne bom dobila nobene ženske več, ki bi želela sodelovati pri raziskavi, mi je zadnja respondentka uredila srečanje še z eno žensko. Ker sem želela pridobiti čim več zgodb oziroma podatkov, ki bi jih lahko med sabo primerjala, sem še enkrat poprosila

socialno delavko, če bi želela sodelovati še kakšna uporabnica. Odzvala se je še ena uporabnica, vendar si je tudi ta premislila.

Intervjuvanje je potekalo od maja 2013 do marca 2014. Večino intervjujev sem opravila na njihovem domu, enega pa na sprehodu. Pogovore sem snemala s pomočjo diktafona, jih potem doma poslušala in jih zapisala v računalnik. Pogovori so trajali od 39 do 96 min.

Zaradi varnosti podatkov in anonimnosti respondentk, sem spremenila njihova imena in jih označila s črkami od A do E.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Analizo gradiva sem opravila s kvalitativno metodo. Iz osnovnega zapisa intervjujev sem izpisala dele besedila, ki sem jih grobo razčlenila na vsebinske sklope, tako da sem posameznim enotam pripisala pojem, ki je najbolj izražal bistvo pripadajočega dela besedila. Nato sem znotraj posameznih enot opravila natančnejši izbor enot kodiranja in jih formulirala v teorijo. Prikaz poteka analize je v prilogi.

Tabela 1: Primer kodiranja

OSEBA	IZJAVA	IZPIS KOD	ENOTA KODIRANJA	ODPRTO KODIRANJE	OSNO KODIRANJE
B10	Morala sem biti dobra do njega, govorila sem, da ga imam rada. Takrat, ko sem vedela, da nimam kam. Ker enkrat me je skoraj v enem jezeru utopil. Ampak potem, ko sem prišla domov, v svoje okolje, potem je dobil nazaj. Tako, da sem ga »sterala« stran od sebe. Pač takrat sem se počutila varno, ko sem bila doma.	Pomirjanje, izkazovanje ljubezni. Ko je prišla v svoje varno okolje, se mu je uprla. Takrat ji ni mogel nič.	Pomirjanje. Izogibanje.	STRATEGIJA IZOGIBANJA .	Vrsta strategije.

4 REZULTATI

V raziskavo je bilo vključenih 5 žensk:

Anja, 33 let,

Marjetka, 33 let,

Katarina, 30 let,

Sonja, 52 let,

Janja, 41 let .

4.1 Splošna vprašanja

4.1.1 Čas, ki je minil od odhoda iz nasilnega odnosa

Anja: 8 let,

Marjetka: 3 leta,

Katarina: 4 leta in pol,

Sonja: 1 leto in pol,

Janja: 13 let.

4.1.2 Občutek varnosti v življenju po nasilju

4.1.2.1 Preganjavica

Anja in Katarina še vedno živita v strahu. Se ne počutita varni.

Anja:*«Se ne počutim varno. Čeprav se trudim, da me ni strah. Včasih sem že kje glavo pobrito videla, nekoga iz zadaj, pa sem mislila, da je to on ...»*

Katarina:*«Še zmeraj se oziram za sabo po trgovinah, ko grem iz službe ... v torbici nosim solzivec.»*

Ostale respondentke se počutijo varne.

4.1.3 Vrste nasilja, ki so jih doživljale

Anja in Katarina sta doživljali vse vrste nasilja (fizično, psihično, spolno in ekonomsko). Ostale so doživljale manj vrst nasilja hkrati. Marjetka ni doživljala ekonomskega nasilja, Sonja ni doživljala spolnega in ekonomskega nasilja, Janja ni doživljala spolnega nasilja.

4.1.3.1 Fizično nasilje

Dejanja, ki so jih ženske doživljale kot fizično nasilje, so bile **uporaba orodja**: Katarina: »Grožnja in mahanje z nožem, šraufencigerjem, davljenje, tepež z železno igračo od otrok. ... včasih me je zaklenil pred otrokom, češ, da sem psihično neuravnovešena ... ker nisem takoj pomila posode, je zmetal vse po tleh ... tuširala sem se z mrzlo vodo.«; **uporaba orožja**: Janja: »Pretepanje, tekla sem bosa po snegu v gozd, kjer sem omedlela, on je tekel za mano s pištolo« **in pretepanje**.

Dve ženski sta doživeli tudi **nasilje v nosečnosti**.

Anja: »Nikol nismo pojedl v miru ali so kozarci letel, ali je po miz udaru pa krožnik razbil ... zaprl me je v prtljažnik, ko sem bila noseča.«

Marjetka: »In me je potem hotu nekam v Zagreb peljat, nekemu, da bi splav nardila. Saj nisem vedla, sploh kaj hočem in pol me je enostavno psihično prisilu in sem šla. Enostavno sem šla splav nardit. Čeprav jest sem hotla tega otroka obdržat.«

4.1.3.2 Psihično nasilje

Pri Anji se je psihično nasilje pokazalo **v obliki partnerjeve neobvladljive jeze**: »Tako se je razburu, sploh se ni znal normalno pogovarjat. Nikoli nismo pojedel v miru.«

Psihično nasilje se pri dveh ženskah pojavi **v obliki ljubosumja**: Marjetka: »Psihično je bilo tud, da je bil ljubosumen na moje lastne starše, brata, ma na vse. Kar neki je imel bolne. In, ko je zvedu, da sem noseča, je čist znoru, da to ni njegov otrok. ... potem pa se je še norca delal z mene, da kako jaz ne bom mogla nikdar otrok met, da ne bom zanosila, da ne bom srečna«; Katarina: »... ljubosumje.«

Najpogosteje so ženske psihično nasilje doživljale **v obliki zmerjanja, poniževanja ter ustrahovanja**: Katarina: »Zmerjal me je z raznimi psovkami, da sem kurba, nesposobna mama ..., da me bo odpeljal na psihiatrično.«

Sonja: »Grožnje z ubojem, nagajanje. Smo živeli v isti hiši skupaj z njegovimi starši, sicer smo imeli ločeno gospodinjstvo. Ampak sem recimo skuhala, ga je že čakalo na mizi, ko je prišel iz službe in je recimo jedel spodaj pri mami, čeprav je vedel, da ga doma čaka na mizi. Če pa ne

bi imela pripravljeno, bi pa spet znorel. Včasih pa je vzel vse skup z mize, kar je bilo pripravljeno, in šel dol jest k mami.«

Janja: »Poniževal me je glede moje postave. Grozil mi je, da bo ubil mene, otroka, potem pa še sebe. Zanj sem morala lagati sosedom glede premoženja. Kar sem skuhala, večkrat ni bilo dobro zanj, ampak za prašiče.«

4.1.3.3 Spolno nasilje

Dve ženski sta bili **v spolni odnos prisiljeni**: Anja: »Tud v spolni odnos me je prisilu. Ko sem rodila, to je blo pol kmal, 10 dni mogoče, je hotu spolne odnose, pa nisem hotla in je noru, noru, noru. Pa me je njegova mama vprašala, kaj je, pa sem ji povedala. Pa mi je rekla, »pa mu dej, pa je«. Pa sem ji rekla, da še krvavim in da do prvega obiska ginekologa ne. Da bi rekla, da me je glih posilu, to ne, sam pač nism bla za«; Katarina: »Prisilu me je k spolnim odnosom ... večkrat.«

Ena ženska je doživljala **ustrahovanje med spolnim odnosom**. Marjetko je partner med spolnim odnosom ustrašoval, da ji bo naredil otroka, za kar je bila primorana, da uživa kontracepcijske tablete: »Sem se začela bol zavedat teh stvari ... in je tudi včasih med spolnim odnosom pravu, da mu je mal ušlo. Ampak jaz sem jedla tabletke, pa on tega ni vedu. Sem naskrivaj jedla. Če bi on vedu ... zadavu bi me.«

4.1.3.4 Ekonomsko nasilje

Anja je ekonomsko nasilje doživela po odhodu iz partnerskega nasilja, ko ji **partner ni plačeval preživnine za otroka**: »Tudi potem denarja, že ko sem odšla od tam, ni nikoli plačeval preživnine, ampak so starši plačeval. Ko so jo nakazal, so me poklical, da sem šla dvignit na bankomat, pa so denar prišli iskat.«

Pri dveh ženskah **si je partner lastil njeno bančno kartico**: Katarina: »On je upravljal z mojo plačo in bančno kartico. Sam je bil nezaposlen. Čez zimo je bilo v hiši tudi deset stopinj, ker je zapravil ves moj denar in ni blo za kurjavo«; Janja: »Večkrat mi je vzel bančno kartico in izpraznil račun.« **Izkoriščal je njeno osebno identiteto za lastnino, ki jo je uporabljal**: »Name je prepisal avto, da so mene terjali za napačno parkiranje. Na moje ime je vzel telefon in že ko sva bila narazen, je zatelefoniral tisoč evrov na moj račun. Če sem si hotela kaj kupit za oblečt, sem ga mogla fehtat za svoj denar.«

4.1.3.5 Omejevanje osebne svobode, gibanja, stikov

Partner je hotel Marjetko **izolirati od njenih prijateljic in bližnjih**: »Nisem se smela z nobenim pogovarjat. Nadziral me je. Telefone, vse, službo, vse. Nisem smela se niti

pogovarjat z nobenim. Pozdravit nobenega. Z vsemi sem neki mela. Z vsemi sem se skurbala.«
Prav tako je s Katarino počel njen partner: *»Zasledovanje, pregledovanje telefona ...«*

4.1.4 Nasilje v preteklosti (bodisi v prejšnjem partnerskem odnosu bodisi v svoji matični družini)

Skoraj vse ženske so zanikale nasilje v kakršnikoli obliki, bodisi v prejšnjih partnerskih odnosih bodisi v svoji matični družini. Nasilje je v družinskem krogu doživela Sonja: *»V partnerskih odnosih ne. Ja, v družini pa ja. Ampak ne moji starši. Drugi.«*

4.1.5 Ko se nasilje pojavi prvič

V raziskavi sem ugotovila, da se je nasilje v partnerskem odnosu pojavilo v neki prelomni točki skupnega življenja. Sama si razlagam, da je tako partner svojo partnerico prisvojil, jo jemal kot svojo lastnino. Postal je »gospodar njenega telesa in uma«. Če pogledam, je bila prisvojitvev nekako tradicionalno pogojena. **Ta prelomna točka je bila bodisi poroka ali pa nosečnost oziroma rojstvo otroka.**

Izjema je bila Marjetka. Pri njej je do nasilja prišlo po ponovnem sklenjenem partnerstvu: *»V tistem prvem letu, ko sva bila skupaj, ni bilo nič. Potem me je pa zamenjal z eno drugo ... potem, ko sva midva prišla skupaj nazaj po sedmih letih, je bil nasilen prvič do mene po enem mesecu. «*

Nasilje se je pri vseh respondentkah pojavilo **v prvih mesecih ali letih zveze.**

Pri Anji se je nasilje pojavilo po dveh mesecih partnerske zveze, *ko je zvedela, da je noseča.*

Pri Katarini se je nasilje pojavilo po enem letu in pol, *tik pred nosečnostjo.*

Pri Sonji se je nasilje pojavilo *takoj po poroki.*

Pri Janji se je nasilje pojavilo po enem letu, *takoj po rojstvu otroka.*

4.1.6 Vzroki za nasilje

Pri raziskavi sem zaznala, da je bil največkrat nasilen zaradi vzrokov, ki jih navajam v nadaljevanju.

4.1.6.1 Izkazovanja moči, kdo je glavni v družini

Izkazovanje moči je bilo pri eni respondentki **v obliki nadzora nad njo**: Marjetka: »On je pač hotel imet nadzor nad mano«, pri drugi respondentki pa, **kdo ima glavno besedo v hiši**. Katarina: »Vse povsod je hotel koga ogoljufati ali na illegalen način obračati denar... in jaz sem bila večkrat proti. Znal mi je pokazat, kdo je glavni.«

4.1.6.2 Slaba samopodoba

Katarina pravi, da je bil partner nasilen zaradi slabe samopodobe, ki se je kazala **v obliki ljubosumja**: »Največ je bil tak zaradi ljubosumja«, Sonja in Janja pa pravita, da je bil njun **partner nesamozavesten**: »Moja razlaga ... človek, ki udari, takrat ga je strah ali ne ve, ne zna drugače pokazat, na drugačen način. Zelo je bil podrejen svojim staršem. Zelo. Neodrasla oseba je bil čist«; Janja: »Menim, da je bil premalo samozavesten, želel je stvari, ki so jih imeli drugi, ampak za to je bilo potrebno pač delat, kar pa on seveda ni.«

4.1.6.3 Pohlep po denarju

Partnerjevo nezadovoljstvo se je pokazalo tudi v **pomanjkanju ekonomske moči**. Katarina in Janja pravita, da je bil nasilen tudi zaradi pomanjkanja denarja: »Večkrat se je zgovarjal na revščino v svoji matični družini, da se je moral za vse znajti sam in bil je tudi pohlepen na denar«; Janja: »Želja po bogastvu, izkazovanju.« Partner je bil pri obeh ženskah nezaposlen, izkoriščal je njuno bančno kartico, kjer pa ni bilo dovolj za njegovo lagodno življenje.

4.1.6.4 Zaradi alkohola

Sonja pravi, da je bil eden izmed dejavnikov vzroka za nasilje tudi alkohol: »Bilo je prisotnih več dejavnikov... alkohol absolutno...«

4.1.6.5 Izpostavljanje moči v družbi

Ista oseba pravi, da se je s svojim nasiljem tudi postavljajl: »Rad je bil pa tud frajer v družbi. Rad se je kazal.«

4.1.6.6 Nasilje izhaja že iz njegove matične družine

Anja pove, da je partner vzorce nasilja prenesel že od doma: »Vzrok v odnosu doma. Že za dobro jutro mu je oče rekel jebi se, goni se ...«

4.1.7 Občutek, da so krive za nasilje

Največ primerov je, ko so respondentke pritrdile, **da so krive za nasilje**, in sicer največkrat zaradi prepričanja: **Če bi bila tiho, če bi zaslužila več denarja, ker nisem bila dovolj lepa zanj, če bi bolje opravila to delo.**

»Če bi lepše pospravila, če bi se mu ves čas smehljala, mu bila na uslugo, se mu ne bi postavljala po robu.«

»Ja, tiho bi mogla bit, pa bi dal mir.«

»Nisem zaslužila po njegovih besedah dovolj denarja za ves luksuz, ki si ga je želel, nisem mu rodila sina, nisem imela manekenske postave ...«

Izjema je Marjetka, ki se ni počutila krivo za njegovo nasilje.

4.2 Strategije preživetja

4.2.1 Predvidevanje nasilnega dejanja in naraščanje napetosti

Skoraj vse respondentke so nasilje večkrat predvidele, izjema je Janja, ki napoved nasilja ni predvidela: *»Napetosti ni bilo mogoče čutiti, ker so bili njegovi izbruhi nenadni, zato se nasilju tudi ni bilo možno izogniti.«*

Pri drugih respondentkah se je dogajalo vedno po istem vzorcu.

Ena od intervjuvank je vedela, da **prepirlu očeta s sinom sledi nasilje**. Anja: *»Samo, če sta se z očetom skregala, potem si pa vedel.«* Ista oseba tudi pravi, da je bilo nasilje posledica alkoholiziranosti.

Marjetka je vedela, da **če bo šla s partnerjem na izlet**, se nasilju ne bo mogla izogniti: *»Šla sva dostikrat na izlet. In takrat sem vedela, da bo. Ker pač ni bilo nobenega in nisem imela kam iti, ni me imel kdo braniti.«*

Katarina je partnerjevo nasilje **predvidela po njegovi telesni govorici**: *»Predvidela sem ga lahko le po njegovem pogledu, ki se je tisti trenutek spremenil.«*

Sonja je nasilje doživljala **vsakotedensko**: *»Sem razmišljala, ta teden me pa še ni. Sem celo razmišljala, da je boljše, če ga z nečim izzovem že danes, ko je petek, da bo čim prej minilo in se bom do nedelje že sestavila in bom šla lahko v ponedeljek v službo.«*

4.2.2 Izogibanje nasilju ob predvidevanju nasilja

Skoraj vse respondentke so se nasilju, ko so ga predvidele, poskušale izogniti z:

- umikanjem, izogibanjem pred povzročiteljem nasilja – Anja;
- opravičevanjem, jokom, izkazovanjem ljubezni – Katarina;
- izkazovanjem ljubezni, pomirjanjem – Sonja.

Marjetka ni povedala, na kakšen način se je poskušala izogniti nasilju, vendar pravi, da se je. Janja pa ni nasilja nikoli predvidela, zato se mu tudi ni mogla izogniti.

Torej, če se ozrem na krog nasilja, so v **obdobju naraščanja napetosti**, ko večina respondentk predvidi, da se bo nasilje zgodilo, največkrat izvajane strategije umikanja in pomirjanja.

4.2.3 Strategije, ki so jih razvile, da bi se branile ali izognile nasilju

4.2.3.1 Strategija izogibanja je bila v različnih oblikah najpogostejša strategija med respondentkami

- Razmišljanje, da je bil kje blizu izhod, da ni bilo nožev v okolici, umikanje po hiši, pripravljenost na pobeg in da lahko pokliče na pomoč, ko je prišla v svoje varno okolje, se mu je uprla – **izogibanje**;
- morala je biti dobra do njega, opravičevanje, ga je potolažila in pomirila, mu je govorila, da ga ima rada – **pomirjanje**;
- pazila je, da je bilo vse na svojem mestu, počela je stvari, ki so mu ugajale, bila je urejena zanj, ni se mu upirala, ko ji je vzel ves denar – **prilagajanje**.

4.2.3.2 Strategija separacije

Partner je pri Katarini izkoriščal svoje »**nemočno vedenje**«: *»... me posilil, potem pa nastavl nož na svoj trebuh in se poskušal uleči name. In mi rekel, da se bo zaklal in bo potem zgledalo, da sem ga jaz. Potem se je kar naenkrat zjokal in mi govoril, da mu je žal.«*

4.2.3.3 Strategija identifikacije s storilcem

Janja si je na vso moč **prizadevala, da bi ga spravila v dobro voljo**: *»Trudila sem se biti super urejena, nisem nasprotovala, ko mi je vzel ves denar s kartice, ubogala sem ga. Na koncu že nisem več vedla, kaj je prav in kaj narobe.«*

4.2.4 Izogibanje nasilju, ko ga niso predvidele

Strategije, ko nasilja niso mogle predvideti, so bile za vse respondentke neuspešne in se z njimi niso mogle izogniti nasilju.

Marjetka: *»To se ne moreš izognit. Doma itak pr njih se ni upal nič, ker se je bal, da ne bojo starši vidli, kako se obnaša do mene, čeprav so vedli. Enkrat me je tako psihično sprovciral. Tak me je psihično, da sem skup padla. Sej ne moreš verjet, ne, da se lahko kej tazga zgodi.«*

Katarina: *»Ne, ni bilo možno. Nimaš kam iti takrat. Če me ni dosegel z roko, me je pa poniževal in grozil. Zaprta sem bila v stanovanju. Če bi se že hotela umaknit, se nisem zaradi otrok, ker sem se bala, da mi jih bo uzel.«*

Janja: *»Noben načrt ne pomaga temu, da se človek izogne nasilju.«*

4.2.5 Prepoznavanje in preprečevanje strategij s strani povzročitelja nasilja

Pri večini respondentk je povzročitelj prepoznal strategije. Pri Anji in Katarini teh strategij ni poskušal preprečiti.

Katarina pravi: *»Sčasoma je prepoznal moje opravičevanje, jok, vendar mu je to ugajalo, da sem ga prosila, rotila ... ker se je takrat počutil močnejšega ... včasih pa je tudi on potem igral žrtev.«*

Pri Sonji jih je prepoznal ob zadnjem večjem izbruhu nasilja in jih je poskušal preprečiti z grožnjami, da jo bo ubil.

Pri Janji ni prepoznal strategij.

4.2.6 Učinkovitost strategij

Večinoma pri respondentkah strategije niso bile učinkovite ali pa so bile samo občasno. Večkrat se niso z njimi izognile nasilju. Lahko so ga samo ublažile.

4.2.7 Čustva in občutki ob nasilju

Čustva so bila največkrat:

- strah: *»Nisem se tega bala, da bi bila mogoče invalid, ampak sam, da me ne bo ubil.«*

- stres: *»Obtičala sem sam z njim. In imela sem hčerki, pri katerih sem se znala potolažit.«*

- sovražstvo do povzročitelja nasilja: *»Sovražila sem ga in rada sem ga imela.«*
- jeza: *»... gnusla sem se sama sebi, ker sem vedela, da se mu bom morala spet podredit, se mu opravičevati, iti na kolena, ga prositi.«*
- bes: *»Začela sem se braniti in v tem besu sem dobila nenadno moč.«*
- izkazovanje lažne ljubezni do povzročitelja nasilja: *»Rada iz strahu, ker sem bila sama in nisem imela kam iti.«*
- žalost: *»Žalost ... stres ... pa kilogrami so šli kar dol.«*
- gnev: *»Gnev ... ampak to nisem nikoli kaj dosti pokazala.«*

4.2.8 Vključenost drugih oseb v strategije

V večini primerov ni bila v njihovih strategijah vključena nobena druga oseba. Izjema je Sonja, ki ji je **prijateljica pomagala pri umiku iz njunega stanovanja**, ko ji je Sonja povedala, da je mož nasilen do nje. Drugače je nasilje skrivala pred prijateljicami. Pri Katarini in pri Janji okolica za nasilje ni vedela, ker sta **nasilje skrivali**; zato tudi ni bilo v pomoč vključene nobene osebe. Nasprotno je bilo pri Anji, ko je **okolica vedela za nasilje, pa ji niso nudili pomoči. Še več: obsojali so jo**. Prijateljice so ji hotele pomagati, vendar so se potem raje odtujile od nje.

4.3 Vzroki za vztrajanje v nasilnem odnosu

4.3.1 Čas, ki so ga ženske preživele v nasilnem odnosu

Anja: 1 leto,

Marjetka: 9 let,

Katarina: 7,5 let,

Sonja: 32 let,

Janja: 8 let.

4.3.2 Vzrok ostajanja v nasilnem odnosu

4.3.2.1 Odgovori, ki kažejo na različne psihološke, čustvene ali odnosne vidike

Pri dveh ženskah se je eden izmed vzrokov ostajanja v nasilnem odnosu pokazal kot **strah, da ne bi zmogle same v življenju**: Anja: »Strah me je bilo, ali bom zmogla vse sama«; Marjetka: »Sem odvisna od nekoga, od odnosov.« Ta ista oseba je imela tudi **nizko samospoštovanje in partner je bil njena prva ljubezen**: »Tudi jaz sem rabila to dozo krega. Če ni bilo tega, mi je nekaj manjkalo. On je bil moja prva ljubezen.« Med drugimi vzroki je bil pri treh ženskah tudi **upanje, da se bo spremenil**: »Obljubljal je, da se bo spremenil«, »In ker sem upala, da bo bolje«, »In upanja, da bo sčasoma bolje.« Ali pa so **vztrajale zaradi ljubezni**: »Rada sem ga imela«, »Vztrajala sem zaradi ljubezni«, **ali zaradi spomina na stare, dobre čase**: »Pa imel je tudi svetle trenutke ... in sem razmišljala, da ni tako slab. Saj tisto bom potrpehla.«

4.3.2.2 Odgovori, ki kažejo zaskrbljenost glede statusa družine

Sonja je mnenja, da bi otroci morali imeti oba starša: »Jaz sem živela sama z mamo in večkrat sem si v glavi ponavljala, da moji otroci pa bodo imeli očeta in mamo. Hotela sem, da imajo moji otroci družino, da bi ostali skupaj kot družina«, medtem ko sta se Janja in Katarina bali **zaradi varnost otrok**: »Vztrajala sem zaradi otrok«, »Ker mi je grozil, da mi bo vzel otroke.«

4.3.2.3 Odgovori, ki kažejo na strah pred povzročiteljem

Katarina je največji pritisk doživljala zaradi strahu pred partnerjem **zaradi groženj z ubojem**: »Ker mi je grozil, da me bo ubil« in **zaradi strahu, da jo bo prijavil, da zanemarja otroke**: »Da me bo prijavil, da zanemarjam otroke.«

4.3.2.4 Odgovori, ki kažejo na materialno odvisnost

Kljub temu da je bila Katarina edina zaposlena v družini, je bila **finančno odvisna od partnerja**: »Ker sem bila finančno odvisna od njega. Nisem imela kam iti, kako se znajti. Upravljal je z mojim denarjem. Čeprav sem bila zaposlena, sama ne bi zmogla.«

4.3.3 Poskusi odhoda od povzročitelja nasilja in pomoč okolice pri tem

Odločitev ženske, da odide iz nasilnega odnosa, je dolgotrajna pot. Največkrat je poskusila oditi Marjetka – petnajstkrat in pri tem ni imela nobene pomoči. Znali pa so jo vsi pri tem obsojati. Sledili sta ji Anja, ki je poskušala dvakrat, in Sonja, ki je poskušala oditi trikrat. Obe pa sta imeli pri tem pomoč prijateljic. Najmanjkrat je odšla Katarina, enkrat, ter se ni vračala

nazaj in je pri tem imela pomoč prijatelja. Janja je poskušala oditi večkrat, vendar ko se je končno odločila za odhod, se tudi ni vračala. Pomagali so ji sodelavci.

4.3.4 Vzroki za vračanje nazaj k nasilnemu partnerju in občutki pri tem

Anja se je k partnerju vračala, ker je upala, **da bo bolje in da ga bo rojstvo otroka spremenilo.**

Marjetka je bila **odvisna od odnosov**, manjkalo ji je krega. **Ni znala biti sama.**

Sonja **ni vedela, zakaj** se je vračala.

Pri tem so se počutile bedno, prevarano, ponižano, grozno, gnusile so se same sebi, bile so jezne.

4.3.5 Stanje po vrnitvi v nasilno okolje

Anja in Marjetka sta po vrnitvi k partnerju doživele **kratko obdobje miru**. Anja: *»Hodil je okoli mene kot mačka okoli vrele kaše. Nekaj časa je bilo dobro... tri dni. Potem pa spet«*; Marjetka: *»Bolje je bilo do prve prilike. Vsako priložnost, da me maltretira, je izkoristil.«*

Sonja je takrat doživela **dolgo obdobje miru**: *»Takrat je bilo dve leti premora, ko ga je hčerka ustavila. To je bilo najdaljše obdobje miru. Takrat tudi sama nisem čutila napetosti.«*

4.3.6 Podpora ali obtožbe bližnjih, prijateljev, znancev pri odločitvi, da zapustijo partnerja

4.3.6.1 Podpora

Vse ženske so s strani svojih bližnjih dobile podporo, da zapustijo partnerja. Tri respondentke so podprli njihovi **prijatelji oziroma prijateljice**: Anja: *»Edinoprijateljica Anja, ko mi je pomagala na Paho (zatočišče za ženske), ona me je podpirala in obiskovala«*; Marjetka: *»Imela sem enega prijatelja, kriminalista ... ampak ni zdaj on mene to prepričeval, zdaj moraš iti stran. Tako, za pogovarjat je bil«*; Katarina: *»Potem, ko sem enkrat zaupala svojim prijateljicam in prijateljem, so me maksimalno podprli.«*

Sonja sta podpirali predvsem **njeni hčerki**: *»Hčere so mi dosti pomagale, starejša, ko je bila stara štirinajst let, mi je govorila, naj ga zapustim«*; Janjo pa predvsem **njeni starši**: *»Vsi so me podprli. Sploh pa starši. Nobenega obsojanja ni bilo.«*

4.3.6.2 Obtožbe, obsojanja in grožnje

Tri ženske so ob partnerjevem nasilju poleg doživljale še obtožbe, obsojanja in grožnje. Marjetka je **s strani ljudi doživljala obtožbe**: »Ljudje mi tudi niso verjeli ...«, medtem ko je Sonja poslušala **obsojanje s strani njene mame**: »Ljudje mi niso očitali ... Razen moja mati, ampak ona itak ni vedela dosti o tem.« Anja pa je **grožnje doživljala s strani partnerjevih staršev**: »So me pa njegovi starši izsledili, kje sem se nahajala in so mi hodili groziti in ustrahovati.«

4.3.7 Dejanje, ki jih je prepričalo, da zapustijo nasilnega partnerja

Vsaka respondentka je navedla več razlogov oziroma dejanj, ki so jih prepričala, da zapustijo partnerja, ki je bil do njih nasilen.

Največji razlog je bil **hud fizični napad**: Anja: »Par tednov po porodu mi je zlomil roko, bobenček sem imela počen ter poškodbo glave, pa davil me je«; Marjetka: »Na koncu, ko me je res tak fizično napadel, da sem morala iti na slikanje glave«; Katarino je ob hudem fizičnem napadu »zmotilo« dejanje **zanemarjanja otroka**: »Ker je pustil hčerki sami doma. Zaklenjeni. Ena je imela takrat 4 leta in pol, druga pa dobro leto ... pretepel me je ... starejša hči je videla ...«; pri Marjetki in Janji je bila podana tudi **prijava nasilja in posredovanje policije**. Marjetka: »Ampak jaz sem šla zaradi poškodb k zdravniku in je moja zdravnica prijavila«; Janja: »Ko ga je po prijavi obravnavala policija, sem dobila pogum, da se lahko rešim.« Dejanja, ki so še pripomogla k temu, da zapustijo nasilnega partnerja, so:

- nasilnež igra žrtev in se mi gnusi;
- nabiralo se je vse skupaj;
- hčerki sta se odselili od doma;
- začela sem verjeti, da si zaslužim boljše življenje;
- priselitev nove partnerke v skupno hišo.

4.3.8 Sedanje življenje

4.3.8.1 Nova partnerska zveza

Večina žensk sedaj živi v **novi partnerski zvezi**, v kateri so zadovoljne. Tri od njih **imajo otroka z novim partnerjem**. Anja: »Spoznala sem S. Moj sošolec naju je spoznal. S. ima ful rad otroke. Najprej smo bili prijatli kar nekaj časa. Včasih mi sedaj reče, da ni vedu, ali bi me povabu v kino ali nekam poslal, ko sem ga tako odganjala stran od sebe. Vedno sem mu rekla, naj si rajši najde kakšno punco brez obveznosti, kot pa s paketom, kot sem jaz. Zdaj imava pa skup še enega fantka. In je tud res do hčerke kot pravi oče in njegovi starši so tud ful uredi«;

Marjetka: »Imam novega partnerja. Pričakujeva otroka«; Katarina: »Sedaj z obema hčerkama živim pri novem partnerju. Pričakujeva otroka. Partner ve za vse, kar se nam je dogajalo. Me razume, mi pomaga, ko imam težke dneve. Skupaj smo sedaj skoraj tri leta in ni nikoli položil roke name, me zmerjal, bil ljubosumen ali kar koli drugega.«

Janja: »Imam novega partnerja, s katerim se razumeva.«

4.3.8.2 Previdnejši in boljši družbeni odnosi

Marjetka **gradi kakovostnejše družbene odnose in je pri njih bolj previdna**: »Pa potem te prijatelce, ko sem jih mela prej, sem vidla, da so me samo izkoriščali. Ko so me kaj rabili, sem bila dobra, drugače pa nič. Zdaj jih pa več ni, so kar šli stran od mene. Doma so tudi začeli videti spremembe, ko so mi začeli govorit moji, da kaj je z mano narobe, da se čudno obnašam, ker me niso več mogli komandirat«, medtem ko je Katarina **izboljšala odnose s starši**: »Srečna sem tudi, ker sem uredila odnose z mojimi starši.«

4.3.8.3 Otrok nima stikov z očetom

Otrok nima stikov z očetom, **ker otrok doživlja travme**, ko je z očetom: Anja: »Isto ima pa hčerka te težave. S tem, da pri njej so se malo zboljšale, odkar nima več z njim stikov, men pa še trajajo«, medtem ko Katarinin partner **noče sodelovati s centrom za socialno delo**: »Bivši nima stikov s hčerama, ker pravi, da jih ne bo obiskoval pod nadzorom sociale, pa itak misli, da so mi jih dodelili nepravilno.«

4.3.8.4 Skupina za samopomoč in prostovoljstvo v varni hiši

Tri od žensk so po odhodu iz nasilnega odnosa obiskovale **skupino za samopomoč**: Marjetka: »Začela sem hodit na to skupino za samopomoč in tam maš nekoga, ki mu lahko zaupaš. Drugače je. Ker te ne obsoja«, medtem ko je Sonja sedaj **prostovoljka** tamkajšnje varne hiše: »Ostala sem pa v stikih z varno hišo, tam delujem tudi kot prostovoljka in to vse me osrečuje.«

5 RAZPRAVA

A) ANJA

Anja ima 33 let in je ubežala nasilju pred osmimi leti. V nasilnem odnosu je živela le eno leto, vendar je bilo to leto dovolj, da se še vedno boji srečati bivšega partnerja, ki je bil do nje nasilen, težave ima z nočnimi morami. Leskošek idr. (2010) pravi, da je dolgotrajno nasilje totalen pojav, ki prizadene vse vidike žrtvinega življenja. V raziskavi Women's mental health strategy (2002), ženske najpogosteje omenjajo, da se ne morejo znebiti strahu, veliko jih ima nočne more, panične napade itd.

Nad Anjo je partner izvajal vse vrste nasilja hkrati. Pobiral ji je denar, dokumente, avtomobilske ključe, takoj se je znal razburiti, prisiljena je bila v spolni odnos, med nosečnostjo jo je tudi zaprl v prtljažnik in vse to se je pričelo, ko je z njim zanosila in je zvedela, da bo otrok punčka in ne fantek, kot si je želel partner. *Yllo 1992 v: Bezenšek, Lalić 2009:19 meni, da je nasilje nad ženskami med nosečnostjo posebno huda oblika nasilja in ogrožanja življenja, saj lahko povzroči zdravstvene zaplete in druge težave, ki jih lahko izzove npr. prezgodnji porod.* Nasilja v svojem življenju pred tem ni poznala.

Anja si razlaga, da je bil nasilen, ker je partner ta vzorec prinesel že od doma. *Ta podatek nam služi bolj kot pojasnilo in nikakor ne kot opravičilo njegovega vedenja* (Munc, 2010: 135).

S starši je imel zelo slab odnos, posredi je bil tudi alkohol. Za nasilje se sama ni počutila krivo. Vedela je, da bo nasilen, če se je partner pred tem prepiral z očetom. Takrat je razmišljala, da se je nahajala kje blizu vrat, da bi lahko pobegnila, ali pa, da ni bilo v bližini nožev. Vendar tudi te strategije umika včasih niso bile učinkovite. Drugače nasilja ni predvidela. Ni se bala, da bi bila zaradi fizičnega nasilja hendikepirana, bala se je, da jo bo ubil. Okolica je za nasilje vedela, vendar so jo znali le obsojati ali pa so počasi prekinili stike z njo.

V takem partnerskem odnosu je vztrajala, ker jo je bilo strah, da za otroka ne bo zmogla sama skrbeti in navsezadnje, ker je upala, da se bo partner le spremenil. To ji je obljubljal. *»Ženske, ki doživljajo nasilje, sčasoma izgubijo samospoštovanje, ne zaupajo vase.«* (Plaz, 2007, v: Leskošek, Spol in nasilje:153). Zato se je vedno znova vračala, kljub temu da je poskušala večkrat oditi. Ko se je vrnila, jo je imel ves čas na očeh. Nasilje pa se je vse bolj stopnjevalo. Nekaj tednov po porodu ji je zlomil roko, utrpela je poškodbo glave. Povrhu vsega ni mogla dojeti otroka, ker je morala partnerja voziti po gostilnah in je utrpela še mastitis. Takrat je vedela, da mora oditi. Pri tem ji je pomagala prijateljica, ki ji je pomagala, da se je z otrokom nastanila v zavetišču za ženske na Pahi. Kljub temu so jo partnerjevi starši izsledili in ji grozili.

Anja pove, da ima, kljub temu da se je branila nove partnerske zveze, sedaj drugega partnerja in z njim še enega otroka. Pravi, da se z njim razume in da je dober do otrok. Še vedno ima

strah pred bivšim partnerjem, zato se z družino izogiba krajem, kjer bi ga lahko srečala. Hčerka nima stikov z očetom.

B) MARJETKA

Marjetka ima 33 let, v nasilnem partnerskem odnosu je živela devet let in so minila tri, od kar je odšla. Sedaj pravi, da se počuti varno.

Doživljala je vse vrste nasilja. Bil je ljubosumen, omejeval ji je stike s prijateljicami, nadziral ji je telefon. *Najpogostejše oblike omejevanja so prepoved druženja s prijateljicami, nadzorovanje in pregledovanje elektronske pošte, sms sporočil,...* (RAZISKAVA 2010). Ko je zvedel, da je noseča, jo je prisilil, da je šla splavit, med spolnim odnosom jo je ustrahoval, da ji bo naredil otroka, vendar je bila dovolj pogumna, da se je pravi čas zaščitila in mu tega ni povedala. Tudi Marjetka pred tem odnosom ni poznala nasilja.

Nasilje se v njenem partnerskem odnosu sprva ni pojavilo. S partnerjem sta bila skupaj v zvezi eno leto, ko jo je zapustil. Po tem je bil z drugo žensko, ki jo je zapustil po sedmih letih in se vrnil nazaj k Marjetki. Nasilen je bil takoj po prvem mesecu. Marjetka pravi, da je bil glavni razlog za nasilje, ker je hotel imeti nadzor nad njo. Za nasilje se sama ni počutila krivo.

Da bo partner nasilen je vedela, ko jo je peljal na izlet. Takrat ni imela okoli sebe nobene pomoči in vedela je, da bo partner to izkoristil. Vseeno je z njim šla večkrat na izlet, ker jo je partner v to prepričal, po drugi strani pa, ker je znala v njegovi družbi tudi uživati. Nasilju se je izogibala tako, da je bila dobra in prijazna do njega in mu govorila, da ga ima rada. Partner je te strategije izogibanja poznal. Te strategije večkrat potem tudi niso bile učinkovite. Ob nasilju je doživljala žalost in stres. Ob tem je shujšala za dvanajst kilogramov.

Marjetka pravi, da je vztrajala z nasilnim partnerjem, ker je bila odvisna od njegovega odnosa, prepričana in ker ga je imela rada in je bil njena prva ljubezen. Upala je tudi, da se bo spremenil. Kljub temu je petnajstkrat odšla in se spet vračala k njemu nazaj. *Ženska, ki doživlja nasilje v partnerskem odnosu, poskuša zapustiti svojega partnerja vsaj 6- do 8-krat* (Kobal Grum idr. 2003). Pri tem ni imela nobene pomoči, okolica pa jo je znala le obsojati. Ko se je vračala, je bilo obdobje miru kratkotrajno. Da je dokončno odšla iz nasilnega odnosa, jo je prepričalo, ko jo je partner tako hudo fizično napadel, da je poiskala zdravniško pomoč. Zdravnica je podala prijavo policiji. Potem se je vse odvijalo po pravi poti. Imela je prijatelja kriminalista, ki ji je pri tem stal ob strani.

Da je lahko na novo zaživela, je obiskovala skupino za samopomoč. Sedaj ima tudi Marjetka novega partnerja, s katerim pričakujeta prvega otroka. Gradi kakovostnejše odnose z ljudmi in je z njimi tudi bolj previdna. Socialno mrežo posameznice sestavljajo njej pomembne osebe, kot so prijateljice, prijatelji, starši, otroci, člani družine, sodelavke, sodelavci ter drugi ljudje, s katerimi se dokaj redno srečuje. *Če upoštevamo velik pomen, ki ga imajo bližnji odnosi za posameznice, lahko bolje razumemo okoliščine in ovire, s katerimi se soočajo ženske, ko skušajo na različne načine povečevati svojo varnost in ko skrbijo za svoje preživetje* (Aničić,

idr. 2007: 90–91). Sedaj nasilja ne prenese in čisto nič ne pogreša prepirov. Pomaga si tudi z naravo, v kateri preživi veliko časa. Ukvarja se s turizmom.

C) KATARINA

Katarina ima 30 let in je v nasilju živela sedem let in pol in odkar je odšla iz takega odnosa, je minilo štiri leta in pol. *Nekatere raziskave so pokazale, da je povprečen čas zlorabljanja, preden ženska zapusti razmerje, sedem let. Vzroki, zakaj ženska ne zapusti nasilnega partnerja, so številni in se prepletajo. Iščemo jih v značilnosti žensk, v dinamiki razmerja med žrtvijo in nasilnežem, ali pa v izkušnjah žensk z nasiljem med njenima staršema* (Filipčič, 2002: 95).

Doživljala je vse vrste nasilja: zasledovanje, pregledovanje telefona, grožnje z orožjem in orodjem, prisiljena je bila v spolne odnose, tepena je bila z otroško železno igračo, tuširala se je z mrzlo vodo, poniževal jo je, upravljal je z njeno bančno kartico. Prvič je bil nasilen po enem letu in pol partnerske zveze, potem pa je z njim takoj zanosila. Pred tem nasilja v življenju ni poznala.

Katarina razlaga, da je bil nasilen največkrat zaradi ljubosumja ter se je rad izgovarjal na revščino v svoji matični družini in se je za vse moral znajti sam. Nasilen je bil tudi, ker se mu je Katarina upirala in ni hotela sodelovati v goljufijah z denarjem. Zato se je tudi počutila krivo za nasilje. Pravi, da bi lahko preprečila nasilje tudi s tem, če bi lepše pospravila, če bi bila bolj prijazna do njega in če bi bila predvsem tiho.

Nasilje je lahko predvidela le po njegovi telesni govorici, ki se je v takih trenutkih močno spremenila. Temu se je poskušala izogniti z opravičevanjem, z jokom, da mu je govorila, da ga ima rada in se bo poboljšala. Izkoriščal je tudi svoje »nemočno vedenje«, ko je po nasilju nad njo sam planil v jok, da je izpadel kot žrtev. *Nemočno vedenje, ki ga uporabljajo moški, postane past za žensko in ji s tem povečuje upanje, da ga bo razumela in mu pomagala, ustavila nasilje* (Van der Ent, et al. 2001:35). Sčasoma je te njene strategije prepoznal, vendar jih ni poskušal preprečiti, ker mu je ugajalo, da je bil močnejši. Dvakrat se je nasilju uprla, da je bila tudi sama fizično nasilna, vendar je potem utrpela še hujše posledice. Pri tem jo je bilo zelo strah, gnusila se je sama sebi. Pri izogibanju in preprečevanju ji ni pomagal nihče, saj je o nasilju, ki ga je trpela, molčala. Zaupala se ni niti svojim najboljšim prijateljicam. Verjela je, da ji pri tem ne bi znal nihče pomagati. *Ženske o nasilju ne spregovorijo, ker upajo, da se bo storilec spremenil in nasilja ne bo ponovil, ali pa da gre za družinsko zadevo, ki jo je potrebno prikriti. Ženske tudi ne verjamejo, da jim službe lahko pomagajo, molčijo zaradi strahu, ker menijo, da je storilec preveč vpliven in bodo same krive za nasilje ali pa jih bodo označili kot slabe matere in bi jim odvzeli otroke* (RAZISKAVA 2010).

V nasilnem odnosu je vztrajala, ker je bila kljub zaposlitvi finančno odvisna od njega, ker je on upravljal z njeno plačo. *»Ekonomska (ne)odvisnost je pomemben dejavnik, ko se ženska odloča, da bo zapustila partnerja. To pomeni, da ji daje premalo denarja za gospodinjstvo in*

jo podrobno sprašuje o izdatkih.« (Plaz, 2007, v: Leskošek, *Spol in nasilje*: 154). Vztrajala je, ker ji je grozil, da jo bo ubil, če bo moral na sodišče zaradi nje *Največ pritiska, ki ga doživlja ženska je grožnja partnerja, da jo bo ubil, da bo pobil vse v hiši, vključno z otroki. Če ženska samo omeni, da bo odšla iz skupnega stanovanja, postane partner še bolj nasilen* (Plaz, 2007 v: Leskošek, *Spol in nasilje*: 152). In ker ji je grozil, da ji bo vzel otroka in jo prijavil, da ju zanemarja. In na koncu, ker ni imela kam iti. Ko se je Katarina odločila, da odide iz nasilnega odnosa, je odšla za vedno in se ni vračala. Glavni razlog pa je bil spet isti kot pri prejšnjih dveh ženskah. Hud fizični napad in ker je zaklenjeni hčerki, ki sta imeli komaj štiri leta in komaj dobro leto, pustil sami doma. Pri odhodu ji je pomagal potem prijatelj.

Sedaj je srečna. Ima novega partnerja, s katerim pričakujeta otroka, in tudi hčerki ga imata zelo radi. Hčerki nimata stikov z očetom. *Otroci imajo pravico poznati oba starša, razen v nekaterih primerih ne, npr. kadar s svojim vedenjem starš povzroči velik strah pri otroku, zaradi nasilja, alkoholizma* (Smith, 1995). Ima redno službo, končuje šolanje na univerzi in srečna je tudi, ker je uredila odnose s svojimi starši.

D) SONJA

Sonja ima 52 let in je v nasilnem partnerskem odnosu preživela 32 let, 1 leto in pol je minilo, odkar je odšla.

Sonja je doživljala vse vrste nasilja. Pretepanje, grožnje z ubojem, nagajanje. Prvič je bil partner nasilen takoj po poroki. Sonja je spoznala nasilje že pred partnersko zvezo, v svoji družini, vendar to nista bila starša.

Pravi, da je bil vzrok v nasilju zaradi slabe samopodobe partnerja. Pravi, da ni znal drugače ravnati, kakor udariti ali se ujeziti. Znal se je postavljati tudi v družbi. *S svojim nasiljem se celo postavljajo* (Munc, 2010:131). Eden izmed dejavnikov je bila tudi zloraba alkohola. *Tako kot v vseh pojavih, je treba tudi pri povezavi ali koleraciji med alkoholom in nasiljem upoštevati, da medsebojna povezava dveh pojavov še ne pomeni vzorčnega odnosa med njimi. To sta empirično pokazala (med drugimi tudi) Kantor in Straus v devetdesetih letih, ko sta z analizo ugotovila močno povezavo med alkoholom in trpinčenjem žene, poudarjata pa, da alkohol ni edini in tudi ne najpomembnejši dejavnik pri zlorabi* (Filipčič, 2002:50). Bil je tudi zelo podrejen svojim staršem, ki so živeli v isti hiši kot Sonja in partner. Sonja je imela velikokrat občutek, da je sama kriva za nasilje. Pravi, da bi morala večkrat biti tiho in mu ne oporekati.

Nasilje je znala predvideti. Doživljala ga je vsakotedensko. Ker je bilo včasih med tednom zatišje, je nasilje »izzvala« sama: *»Sem razmišljala, ta teden me pa še ni. Sem celo razmišljala, da je boljše, če ga z nečim izzovem že danes, ko je petek, da bo čimprej minilo in se bom do nedelje že sestavila in bom lahko šla v ponedeljek v službo.«* Nasilju se je poskušala izogniti s pomirjanjem in izkazovanjem ljubezni. Ko je partner prepoznal strategije, ji je grozil z ubojem.

V nasilnem odnosu je vztrajala, ker je želela, da imajo njeni otroci oba od starševa in bi ostali skupaj kot družina. *Verovanje, da ženska »vzdržuje« družino in jo drži skupaj, ji je vcepljeno v zgodnjem otroštvu. Če ženska zapusti nasilnega partnerja, je ona tista, ki je razdvojila družino.* (Plaz, 2007, v: Leskošek: 151). Sonja pravi, da je imel partner tudi svetle trenutke, zaradi katerih bi lahko pozabila na slabe. *Ponavadi so v vsakem odnosu na začetku lepi trenutki. Ko pa se zgodi prvo nasilno dejanje, je ženska v šoku. Kljub vsemu nasilju pa ne more kar tako izbrisati vseh lepih trenutkov, ki sta jih s partnerjem preživela skupaj* (Plaz, 2007, v: Leskošek, *Spol in nasilje*: 150-151).

Od nasilnega partnerja je vseeno poskušala oditi trikrat. Pri tem sta ji pomagali hčerki in prijateljica, pri kateri je lahko prespala. Ko se je drugič vrnila domov, v nasilno okolje, je trajalo celo najdaljše obdobje miru – dve leti. Takrat ni čutila nobene napetosti. ko se je nasilje zopet pojavilo in stopnjevalo, je bil glavni razlog za odhod, ko je Sonja razmislila, da si ne zasluži takega življenja in tudi hčerki sta odrasli in se preselili na svoje.

Po odhodu si je pomoč poiskala v varni hiši. Sedaj tam deluje celo kot prostovoljka in pomaga ženskam, ki so doživljale nasilje tako kot ona. Pravi, da jo prostovoljstvo osrečuje. »S podporo, izmenjavo izkušenj, širjenjem socialne mreže, učenjem novih socialnih veščin ... ženska krepí samozavest, oblikuje pozitivno samopodobo in občutek lastne vrednosti ter postopoma pridobiva moč za urejanje svojega življenja.« (<http://varnahisanovomesto.si/skupina-za-samopomoc/>). Še vedno hodi v službo. Ima že vnuke, ki jim je včasih tudi varuška.

E) JANJA

Janja ima 41 let in je v nasilnem partnerskem odnosu preživela osem let, trinajst let je minilo, od kar je odšla.

Prav tako kot vse ostale respondentke je doživljala vse vrste nasilja: pretepanje, poniževanje, bosa je tekla po gozdu, ko ji je grozil z orožjem, upravljanje z njeno bančno kartico, zanemarjanje otrok. Pred tem nasilja ni poznala.

Nasilje se je pri Janji pojavilo takoj po rojstvu prvega otroka. Pravi, da je bil vzrok v njegovi slabi samopodobi, ker si je želel stvari, ki si jih ni mogel privoščiti.

Samopodoba – ocenjujemo, ali je samopodoba realna ali nerealna (slaba/prenizka ali napihnjena/privzdignjena). V primeru nerealne samopodobe proti obema ekstremoma so možnosti za ponovitve nasilja visoke, saj to počenjajo posamezniki, ki se izrazito podcenjujejo ali precenjujejo (Munc, 2010: 133). Bil je predvsem pohlepen na denar. Prav zaradi tega, ker sama z delom ni zaslužila dovolj in ker mu ni rodila sina, se je počutila krivo za nasilje.

Janja napovedi nasilja ni nikoli predvidela, zato se mu tudi nikoli ni mogla izogniti. Branila se je lahko le takrat, ko je nasilje že izbruhnilo, na način, da si je na vso moč prizadevala, da bi

ga spravila v dobro voljo. Van der Ent idr. (2001) pravijo, da je pomembno, da žrtev prepozna nevarnost, kdaj nasilja morda ne bo preživela; kdaj lahko nasilnež še naprej grozi; da je kljub grozeči nevarnosti nasilnež tudi dober in prijazen; da je tako izolirana od ostalega sveta, da ne zmore oceniti pravega pomena svojega vedenja in vedenja moškega; da čuti, da beg ni mogoč. Pri njej teh strategij ni prepoznal, večkrat pa tudi niso bile učinkovite. Nasilje je Janja pred drugimi skrivala, tako da ji pri tem ni nihče pomagal.

V nasilnem partnerskem odnosu je vztrajala zaradi otrok, ljubezni in upanja, da bo sčasoma bolje. Janja je večkrat poskušala oditi, a ko se je končno odločila za odhod, se ni vračala. Pri tem so ji pomagali sodelavci in starši. Glavni vzrok za nasilje je bila prijava nasilja s strani njenih sodelavcev. Takrat je zbrala pogum in odhajanje iz nasilnega odnosa je speljala do konca.

Janja sedaj živi v novi partnerski zvezi. S partnerjem se razume in je srečna. Hčerki sta že odrasli, prva že študira, druga pa obiskuje srednjo šolo. Z očetom nimata stikov. Janja še vedno plačuje kredit za hišo, ki sta jo gradila skupaj. Bivšega partnerja se ne boji več.

6 SKLEPI

- Ženske največkrat doživljajo vse vrste nasilja, najpogostejše pa je v partnerskem odnosu psihično nasilje, ki mu sledi fizično nasilje. In vsako fizično nasilje je hkrati tudi psihično nasilje.
- Nasilje se pojavi v prelomni točki skupnega življenja. To je že kmalu na začetku zveze. Moški se na nek način zavaruje in priklene žensko nase s poroko ali z rojstvom otroka. Tako pridobi in poveča nadzor nad žensko, da ne more oditi.
- Moški je nasilen, ker se izrazito podcenjuje ali precenjuje. Podcenjuje se na način ljubosumja, je premalo samozavesten. Večkrat so taki moški v službi podrejeni, naredijo vse, kar se jim reče, poslušajo, ubogajo; doma pa se izrazito precenjujejo in z nasiljem dokazujejo svojo moč. Postanejo gospodarji ženskega telesa in uma.
- Vemo, da ženske niso krive za nasilje, vendar se jih veliko tako počuti.
- Najpogostejša strategija, da so se ženske ubranile nasilju, je strategija izogibanja. Na način prilagajanja partnerju, ki je bil nasilen do nje: v vsem mu je ustregla, da je počela stvari, ki so mu ugajale, da je pazila, da je bilo vse na svojem mestu; na način pomirjanja: da se mu je opravičevala za svoja dejanja, ga je tolažila, mirila, mu je govorila, da ga ima rada; ter na način izogibanja: umikala se je po hiši, pripravljena je bila na beg.
- Strategije so večkrat neuspešne. Lahko samo ublažijo ali preložijo dejanje nasilja. Nikoli se mu ne morejo povsem izogniti. Sčasoma partner strategije tudi prepozna.
- Žensko čustvo ob nasilju je največkrat strah. Bojijo se za svoje življenje in za otroke. Partnerja, ki je nasilen do njih, po eni strani sovražijo, po drugi strani ga ljubijo. Ob tem čutijo stres, bes, jezo, žalost in gnus.
- Ženske o nasilju molčijo in vztrajajo v partnerskem odnosu, ker se bojijo, da jih bo družba obsojala, upajo, da se bo partner spremenil, ker jih je strah njegovih groženj. Bojijo se, da ji bodo vzeli otroke in jih službe ne bodo zaščitile in jim pomagale. Strah jih je, da v življenju ne bodo zmogle same, pomemben element je tudi ekonomska (ne)odvisnost. V odnosu vztrajajo tudi zaradi ljubezni (prva ljubezen) in pa zaradi spominov na stare, dobre čase.
- Odločitev ženske, da odide iz nasilnega odnosa, je dolgotrajen proces. Ženske v povprečju vztrajajo v nasilju sedem let in poskušajo zapustiti partnerja od šest do osemkrat.

- Dejanje, ki prepriča žensko, da zapusti nasilnega partnerja, je največkrat hud fizičen napad in ob tem tudi prijava nasilja, največkrat s strani drugih oseb, ter posredovanje policije.
- Odnos, v katerem se dogaja nasilje, pušča dolgotrajne negativne posledice. Ženske sicer zapustijo partnerja, vendar jih je še vedno strah, da bi se z njim srečale. Imajo nočne more, glavobole, ne zaupajo več moškim, počutijo se osramočene, psihično in fizično so uničene. Sčasoma zaživijo v novi partnerski zvezi in so bolj previdne pri odnosih z ljudmi.

7 PREDLOGI

Predlogi glede informiranja nasilja

Ženskam bi morale biti informacije bolj dostopne, pomoč bi morala biti hitra in kakovostnejša. Ženske bi morale biti bolj ozaveščene o svojih pravicah. Stanje bi se izboljšalo, če bi bilo več brošur z informacijami, ki bi bile dostopne v zdravstvenih ustanovah, vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih institucijah, na delovnih mestih, kjer delajo ženske, in drugje. Pomembno je tudi javno govoriti o ženskah, ki doživljajo nasilje ter pogosteje širiti resnost problematike nasilja.

Predlogi glede institucionalne pomoči in medinstitucionalnega sodelovanja

Ženske, ki (po)iščejo pomoč, večkrat ne zaupajo službam, ker so prepričane, da jim ne bodo znale pomagati. Potrebna je večja dostopnost do teh služb in da jim delavci teh služb verjamejo in jih znajo poslušati. Ne samo vsiljevati, kako morajo ženske ukrepati, najprej jih je treba slišati. Kerševan (2007: 135) pravi, da bi bilo v tej zvezi pomembno usposabljanje socialno varstvenega in zdravstvenega osebja za prepoznavanje in ustrezno ravnanje z ženskami, žrtvami nasilnih dejanj.

Pri nudenju pomoči ni dovolj sodelovanje samo z eno osebo ali eno samo institucijo, temveč je potrebno sodelovanje vseh služb (CSD, policija, sodišče, zdravstvene institucije, nevladne organizacije, šolske in vzgojno-varstvene institucije v primeru zlorabe otrok v družini, ...). Službe bi morale biti bolj enotne in imeti enake smernice za pomoč ženskam. Boljša komunikacija in sodelovanje bi pripomogla k uspešnejšim rešitvam.

Ženske, ki doživljajo nasilje, se počutijo zelo nemočne. Čeprav v odnosu razvijajo razne strategije, se ne zavedajo, da te terjajo veliko poguma. Ženskam, ki imajo možnost, da pridejo do služb in jim je pomoč dostopna, bi bilo potrebno, da se še bolj poučijo o strategijah in razvijejo še močnejši pristop, da se ubranijo nasilju. Ta cilj lahko uresničimo, če ustvarimo različne delavnice na temo nasilja bodisi na centrih za socialno delo ali pa v vzgojno-izobraževalnih institucijah.

Ženske se prevečkrat zatečejo v varne hiše ali materinske domove. Na ta način se one umaknejo iz svojega bivališča, medtem ko moški ostane v njem. Potrebno bi bilo, da se moški umakne iz svojega bivališča. Ženska bi ob tem morala dobiti večjo zaščito. Samo prepoved

približevanja moški največkrat ne vzamejo resno. Potrebni bi bili ostrejši ukrepi, ne le denarna kazen zaradi kršitve prepovedi približevanja, ki je nekateri tudi ne morejo plačati in se s tem težava le poveča. Potrebne bi bile začasne namestitve moških, ki povzročajo nasilje.

Skrajšati bi bilo potrebno sodne postopke in vsaki ženski, ki naj bi doživljala nasilje, naj bi bila omogočena brezplačna pravna pomoč, ne glede na finančni status.

Vsak moški, ki povzroča nasilje in je prijavljen zaradi nasilja, bi se moral udeležiti treninga socialnih veščin. Eno izmed društev, ki ta program izvaja, je Društvo za nenasilno komunikacijo. Nasilna oseba mora za svoja dejanja prevzeti odgovornost.

Predlogi glede (so)delovanja družbe

Potrebno bi bilo prijaviti vsako nasilje. Ljudje vedo za nasilje in se znajo pogovarjati za hrbtom žrtve, vendar nasilja ne prijavijo.

Potrebno je sodelovanje in obravnava celotne socialne mreže (družina, prijatelji, sosede, sorodniki) posameznice. V proces pomoči poskušamo vključiti osebe, ki bi podprle in stale žrtvi ob strani. Tako bi pripomogli, da se žrtev postopoma vključuje v normalno življenje.

Potrebno bi bilo zmanjšati in preprečiti uporabo škodljivih substanc (alkohol, droga), ki bi lahko vplivale na nasilje.

8 VIRI IN LITERATURA

- Aničić, Klavdija, Veselič, Špela. 2007. Na poti iz nasilja: prakse dela proti nasilju nad ženskami. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
- Bass, Ellen, Davis, Laura. 1998. Pogum za okrevanje. Priročnik za ženske, ki so preživele spolno zlorabo v otroštvu. Ljubljana: Liberarna akademija in Visoka šola za socialno delo.
- Bezenšek – Lalić, Olga. 2009. Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
- Bobnar, Tatjana. 1999. Ministrstvo za notranje zadeve. (str. 63–65). V: Dobnikar, Mojca, Kozmik, Vera (ur.) Dosje: Nasilje nad ženskami. Ljubljana: Urad Vlade republike Slovenije za žensko politiko.
- Božac D., Lorena. 1999. Ko je najnevarnejša institucija zakon, najnevarnejši prostor dom, najnevarnejša oseba pa partner. (str.11–14). V: Dobnikar, Mojca, Kozmik, Vera (ur.) Dosje: Nasilje nad ženskami. Ljubljana: Urad Vlade Republike Slovenije za žensko politiko.
- Bratina, Nada. 1999. Analiza ankete na centrih za socialno delo. (str. 80–85). V: Dobnikar, Mojca, Kozmik, Vera (ur.) Dosje: Nasilje nad ženskami. Ljubljana: Urad Vlade Republike Slovenije za žensko politiko.
- Dobnikar, Mojca, Kozmik, Vera (ur.) 1999.Dosje: Nasilje nad ženskami. Ljubljana: Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko.
- Drole, Barbara, Gantar, Nadja. 2008. Obravnava dolgotrajnega nasilja v družini v centru za socialno delo. Socialno delo, letnik 47, izdaja 3/6: 285–293.
- Filipčič, Katja. 2002. Nasilje v družini. Ljubljana: Bonex .
- Kerševan, Tina. 2007. Ženske – žrtve kriminalitete in nasilja. (str. 113–150). V: Meško, Gorazd (Ur.). 2007. Izbrana poglavja iz viktimologije I. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Komidar, Jure. 2007. Pregled viktimološkega raziskovanja v Sloveniji. (str. 13–24). V: Meško, Gorazd (Ur.). 2007. Izbrana poglavja iz viktimologije I. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Kristan, Zdenka. 2005. Materinski mit: Kultura, psihoanaliza, spolna razlika. Ljubljana: Delta.

- Lahajnar, Donata. 2007. Psihološki odziv na viktimizacijo. (str. 25–34). V: Meško, Gorazd (Ur.). 2007. Izbrana poglavja iz viktimologije I. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Leskošek, Vesna, Antić G., Milica, Selišnik, Irena, Filipčič, Katja, Urek, Mojca, Matko, Katja, Zaviršek, Darja, Sedmak, Mateja, Kralj, Ana. 2013. Nasilje nad ženskami v Sloveniji. Maribor: Založba Aristej.
- Leskošek, Vesna. 2002. Zavrnjena tradicija. Ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940. Ljubljana: Založba /*cf.
- Marinšek, Nives. 1999. Ministrstvo za pravosodje. (str.67-70). V: Dobnikar, Mojca, Kozmik, Vera (ur.) Dosje: Nasilje nad ženskami. Ljubljana: Urad Vlade Republike Slovenije za žensko politiko.
- Meško, Gorazd. (ur.) (2007). Izbrana poglavja iz viktimologije I. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Munc, Matic. 2010. Nemoč nasilja. Maribor: De Vesta.
- Nussdorfer, Vlasta. 2005. Naše deklice z vžigalicami. Ljubljana: Tipografija
- Oakley, Ann. 2000. Gospodinja. Ljubljana: Založba /*cf.
- Plaz, Maja. 2007. Nasilje proti ženskam: Oblike, stereotipi in dejstva, posledice, dinamika in normalizacija nasilja, zakaj ženske vztrajajo v nasilju (str.140-158). V: Leskošek, Vesna. Spol in nasilje (interno gradivo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Plaz, Maja, Veselič, Špela. 2002. Nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki v družini. (str. 123-148). V: Aničić, Klavdija, Lešnik M., Doroteja, plaz, Maja, Vanček, Nataša, Verbnik D., Tatjana, Veselič, Špela, Zabukovec K., Katja. 2002. Nasilje – Nenasilje. Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol. Ljubljana: i2
- Premzel, Francka. 1997. Ena od mnogih. Socialno delo 36. 5/6: 407–408.
- Smrekar, Sanja. 2013. Izkušnje z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini. Magistrsko delo. Univerza v Mariboru: Fakulteta za varnostne vede.
- Stanković, Tanja. 2007. Ženske kot žrtve kaznivih dejanj – izbrane feministične perspektive. (str. 137–150). V: Meško, Gorazd. 2007. Izbrana poglavja iz viktimologije I. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Veselič, Špela. (ur.) (2007). Nasilje: Kaj lahko storim?, priročnik. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

- Zakon o preprečevanju nasilja v družini. (2008). Uradni list RS, (16/08).
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Uradni list Socialistične Republike Slovenije, št. 15/1976, 30/1986 –ZNP (20/1988 popr.), 1/1989, 14/1989, Uradni list Republike Slovenije, št. 13/1994-ZN, 82/1994-ZN – B, 29/1995 – ZPDF, 26/1999 – ZPP, 60/1999 Odl. Us: U-I-328/05-12, 122/2007 Odl.us:U-I-11/07-45
- Zaviršek, Darja. 1991. Oženi se, če hočeš dolgo živeti: O ženskah, zlorabah in stereotipih. Časopis za kritiko znanosti 136/137: 124–131.
- Zaviršek, Darja. 1993. Nasilje kot del intimnosti, spolne zlorabe otrok in posilstva: kaj pa socialno delo?. Socialno delo 32. 5/6 : 41–70.
- Zaviršek, Darja. 1994. Ženske in duševno zdravje. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Zaviršek, Darja. 1997. Učenje veščin za delo z ženskami in otroci, ki preživljajo nasilje. Socialno delo 36. 5/6: 415–422.
- Van der Ent, Dorine, Evers, Therese, Komduur, Kees. 2001. Nasilje nad ženskami – Odgovornost policije. Ljubljana: Ženska svetovalnica

SPLETNI VIRI

- Aničić, Klavdija, Lešnik M., Doroteja. Nasilje in izrazoslovje. (online). (Uporabljeno 18.3. 2014). Dostopno na URL: www2.arnes.si/~oskrpre2s/projekti/mreza2/nasilje.pdf.
- Društvo za nenasilno komunikacijo. (online). (Uporabljeno 18. 3. 2014). Dostopno na URL: <http://www.drustvo-dnk.si/pogosta-vpraanja.html#6>.
- Društvo za nenasilno komunikacijo. Nacionalni načrt dela proti nasilju nad ženskami. 2004. Ljubljana. (online). (Uporabljeno 15.10.2014). Dostopno na URL: <http://www.drustvo-dnk.si/dokumenti-zakonodaja.html>
- Kobal Grum, Darja. Nasilje v družinah je lahko vidno, lahko pa tudi skrito. (online). (Uporabljeno 4. 6. 2014). Dostopno na URL: http://www.revija-vita.com/index.php?naslovclanek=Nasilje_v_dru%C5%BEinah_je_vidno,_lahko_pa_tudi_skrito&stevilkavita=61.
- Kontelj, Martina. 2012. Mednarodni dan boja proti nasilju nad ženskami. Statistični urad Republike Slovenije. (online). (Uporabljeno 24. 2. 2013). Dostopno na URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5148.

- Leskošek, Vesna, Urek, Mojca, Zaviršek, Darja. 2010. Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih. Končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta. (online). (Uporabljeno 30. 5. 2014). Dostopno na URL: <http://www.arhiv.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/NasiljeRaziskava2010.pdf>.
- Urek, Mojca. 2012. Individualno načrtovanje varnosti: Ocena tveganja in načrtovanje varnosti. (online). (Uporabljeno 7. 3. 2013). Dostopno na URL: www.fsd.unilj.si/mma/Načrtovanje%20varnosti/2012031223521722/.

9 POVZETEK

S svojo diplomsko nalogo sem želela raziskati, katere strategije uporabljajo ženske, da umirijo, zmanjšajo, preprečijo ali pa se izognejo nasilju, zakaj toliko časa vztrajajo v nasilju in kakšna je njihova pot odhajanja.

V prvem delu svoje naloge sem teoretično uvrstila žensko v preteklost njenega družbenega položaja. V nadaljevanju sem opredelila nasilje nad ženskami in vse oblike nasilja, ki jih ženska (pre)trpi. Na eni strani sem žensko predstavila kot nemočno, ubogo žrtev, ki je kot dar moškemu, po drugi strani pa kot tisto, ki se bori za preživetje, ki je kreativna in pogumna pri iskanju strategij, da bi zaščitila sebe. Predstavila sem tudi povzročitelja nasilja kot gospodarja ženskega telesa, kar pomeni, da si s svojo močjo in prevlado lasti žensko telo in dušo. Njegovo nasilje nad žrtvijo je zelo dinamično in ni odvisno od njega samega, poteka pa v krogu, v katerem si sledijo faze: naraščanje napetosti, izbruh nasilja, obdobje opravičevanja, obdobje miru, nežnosti, medenih tednov. Če je odnos s povzročiteljem nasilja dolgotrajen, se nasilje pojavlja v še hujših in pogostejših oblikah. V nadaljevanju sem poskusila povzeti še strategije preživetja, s katerimi lahko ženske vplivajo na svoje življenje z nasilnim partnerjem. Tako znajo uporabiti strategijo izogibanja, ki je sestavljena iz pomirjanja, izogibanja in prilagajanja. Pri drugi strategiji separacije ženska opravičuje, da je partner nasilen, saj meni, da so za to krivi zunanji dejavniki. Žrtve so zmedene. Tretja strategija je identifikacija s storilcem, v kateri ženska pogum črpa iz trenutkov, v katerih je povzročitelj z njo prijazen. Ženska se identificira s silo privlačnosti, ko želi partnerju pomagati, ter s silo odbojnosti, ko hkrati doživlja strah, paniko, jezo in druga negativna čustva. Nekatere ženske kljub nasilju ne zapustijo svojega partnerja ali pa preteče veliko časa, preden se za to odločijo. Na njihovo odločitev lahko vpliva veliko dejavnikov, kot so pritiski okolice, sram, strah, ekonomska odvisnost od partnerja, status družine, ker naj bi otrok imel oba starša, ker se ženske počutijo krive, »umazane«, ker ne verjamejo službam za pomoč in še drugi. Zgodi se tudi, da ženske zapustijo partnerja, pa se potem vrnejo k njemu nazaj. Pride pa čas, ko ženska končno odide. Proces odhajanja se odvija v štirih fazah: 1. ženska nasilje zanika, 2. ženska zanika obseg nasilja in tako nasilje ostaja skrivnost, 3. ženska poskuša nasilje ustaviti na razne načine, 4. ženska razkrije svojo zgodbo in končno to fazo konča, da odnos pretrga. Ko tako svojo zgodbo zaupa službam, ki ji lahko pomagajo, jo je potrebno poslušati, ji verjeti, pomagati, da

se ne počuti krivo in odgovorno za nasilje, paziti je potrebno, da ni zavrnjena. Potrebuje nekoga, ki ji bo dajal upanje.

V drugem, raziskovalnem delu, sem opravila pet intervjujev s pogumnimi ženskami, ki so bile pripravljene sodelovati pri moji nalogi. Da sem se lahko srečala z njimi, sem za pomoč prosila socialno delavko na CSD Novo mesto ter svojo sodelavko. Večino intervjujev sem opravila pri ženskah doma, kjer so se počutile varno, enega pa na sprehodu. Vse pogovore sem potem kvalitativno obdelala. Na podlagi rezultatov sem ugotovila, da so vse ženske doživljale vse oblike nasilja. Večina žensk pred tem nasilja ni poznala, le pri eni ženski je bilo nasilje prisotno že v njeni družini, vendar ne s strani njenih staršev. Nasilje pri ženskah se je pojavilo v prvih mesecih ali letih zveze, na neki prelomni točki. Bodisi je bila to poroka, nosečnost ali rojstvo otroka. Vzroki za nasilje so bili največkrat izkazovanje moči, kdo je glavni v družini, zaradi slabe samopodobe, v obliki ljubosumja, kriv je bil tudi pohlep po denarju in alkohol ter izpostavljanje moči v družbi ali pa je bilo nasilje prisotno že v partnerjevi matični družini. Nasilju so se izogibale z umikanjem, izogibanjem, opravičevanjem, jokom, izkazovanjem ljubezni, pomirjanjem. Te strategije so bile večkrat neučinkovite. Ob nasilju so doživljale strah, stres, sovraštvo, jezo, bes, žalost, gnev. Vzroki, da so vztrajale v nasilju, so bili strah, da ne bi zmogla sama v življenju, ker je bil partner prva ljubezen, zaradi upanja, da se bo spremenil, ker bi otroci morali imeti oba starša, zaradi groženj z ubojem, zaradi finančne odvisnosti. Okolica je te ženske največkrat obsojala, prijateljice in prijatelji ter družina pa so jim pomagali, ko so za nasilje izvedeli. Sedaj vse ženske živijo novo življenje, imajo druge partnerje, z njimi otroke, gradijo kakovostnejše družbene odnose, pazijo, komu lahko zaupajo. Tri ženske so tudi obiskovale skupino za samopomoč, kar jim je v nadaljnjem življenju zelo pomagalo. Ena od žensk je sedaj prostovoljka v varni hiši.

10 PRILOGE

10.1 Vodilo za intervju

Splošna vprašanja

1. Koliko časa je, od kar ste odšli iz nasilnega odnosa?
2. Se počutite sedaj varni?
3. Za kakšno vrsto nasilja je šlo (fizično, spolno, psihično, ekonomsko)?
4. Ste doživeli nasilje že v kakšnem drugem partnerskem odnosu ali v svoji matični družini?
5. Je bilo nasilje prisotno že od samega začetka vajinega odnosa oz. kdaj se je pojavilo?
6. Kakšne so vaše razlage, zakaj je bil nasilen? Se je s tem odzival na ravnanja ljudi okoli sebe ali je bil vzrok drugje?
7. Ali ste imeli kdaj občutek krivde, da je nasilen in če da, zakaj ste ga imeli? (Vemo, da žrtev nikoli ni kriva za nasilje, vendar se tako počuti.)

Strategije preživetja

8. Ali ste napoved nasilnega dejanja lahko predvideli, se je dogajalo vedno po istem vzorcu (npr. je bil to določen čas v dnevu ali določen dan v tednu, ali je bilo povezano z alkoholom)? Ste čutili, kdaj je naraščala napetost?
9. Če ste ga predvideli, ali ste se skušali nasilju na kak način izogniti?
10. Kako ste se izogibali ali branili pred nasiljem? Kakšne so bile vaše strategije, ste jih do potankosti razvili? Ste o tem veliko razmišljali in planirali, kako bi se izognili nasilju?
11. Če ga niste mogli predvideti, ali je bilo mogoče, da ste se mu izognili?
12. Ali je povzročitelj nasilja te vaše strategije poznal in jih je skušal preprečiti?
13. Koliko so bile učinkovite, ali ste se z njimi zares lahko izognili nasilju?
14. Kakšna čustva in občutki so vas obdajali, ko ste vedeli, da bo nasilen, ko ste se skušali izogniti ali ko je nasilje trajalo? Kako je to vplivalo na vas?
15. Ali so bile v vaše strategije preživetja vključene tudi kakšne druge osebe, npr. prijateljica, h kateri ste se lahko zatekli, ali kdo drug?

Vzrok za vztrajanje v nasilnem odnosu

16. Vemo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolgotrajni proces in odločitev ni lahka in enostavna. Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?
17. Kaj vas je držalo v tem odnosu, zakaj ste vztrajali? (Se vam je zdelo, da se bo spremenil, vas je bilo strah ali kaj drugega?)
18. Kolikokrat ste poskušali oditi? Ali ste pri tem imeli pomoč drugih in koga?
19. Kaj so bili vzroki za to, da ste se vračali? Kako ste se pri tem počutili?
20. Ali je bilo po vrnitvi bolje in koliko časa je trajalo, da je postal spet nasilen?

21. Ali so vas vaši bližnji ali prijatelji in znanci podpirali ali ovirali pri odločitvi, da zapustite povzročitelja nasilja? Ste doživljali tudi kakšne obtožbe?
22. Kaj je bilo tisto, kar vas je dokončno prepričalo, da morate zares zapustiti povzročitelja?
23. Kakšno je sedaj vaše življenje?

10.2 Intervjuji

(A) ANJA, 33 let

Splošna vprašanja

1. Koliko časa je, odkar ste odšli iz nasilnega odnosa?

Odkar sem odšla; hčerka je stara 8 let, živela sem celo nosečnost pri njih, 8. aprila sem rodila, leta 2005, tam se bila še tri mesce, takrat sem imela tudi prvo šanso, da sem pobegnila, potem si je neke žile rezal, poskušal je samomor počet, sem šla še enkrat nazaj probat, tako da potem po dveh mescih, potem avgusta, sem pa čisto odšla od tam. Sem prišla domov, k sebi, pa sem bila doma slab teden, pa so hodil ponoči okoli hiše strašit pa žaluzije dvigovat. Nisem mela nobenega mira tako da potem sem si pa poiskala prek ene kolegice kot en krizni center na Pahi nad Otočcem. Tako da sem šla ven, stran iz mesta in sem bila tam gor par mesecev, si plačevala, da sem imela za spat, za skuhat, za umiti ...

2. Se počutite sedaj varni?

Ne. Se ne počutim varno. Čeprav se trudim, da me ni strah. Včasih sem že kje glavo pobrito videla, nekoga iz zadaj, pa sem mislila, da je to on, ker pri njem ni bilo nikoli tako, da bi pršu, normalen pristop, ti je že od daleč obgovoril, ti je že od daleč kričal, nisi nikol vedel, kaj bo. Al bo padalo ali ne bo. Nisi vedel, kako bo odreagiralo.

3. Za kakšno vrsto nasilja je šlo (fizično, spolno, psihično, ekonomsko)?

Za fizično, psihično, ekonomsko, pobiral mi je denar, dokumente, ključe od avtomobila. Vedno pod vplivom alkohola, tud kadar ni bil pijan, je imel psihične težave. Takoj se je razburil, sploh se ni znal normalno pogovarjat. On je od majhnega taku živu. S starši je imel tak odnos, to je bilo za njih normalno. Včasih sem mu ključe od avta samo dala, da sem imela mir. Tudi potem denar, že ko sem odšla od tam, ni nikoli plačeval preživnine, ampak so starši plačevali. Ko so jo nakazal, so me poklical, da sem šla dvigniti na bankomat, pa so denar prišli iskat. To je blo vsega, vse sorte. Tud v spolni odnos me je prisilil. Ko sem rodila, to je bilo pol kmal, 10 dni mogoče, je hotu spolne odnose, pa nism hotla in je noru noru noru. Pa me je njegova mama vprašala, kaj je, pa sem ji povedala. Pa mi je rekla, pa mu dej, pa je. Pa sem ji rekla, da še krvavim in da do prvega obiska ginekologa ne. Da bi rekla, da me je glih posilil, to ne, sam pač nisem bila za. Nikol nismo

pojedl v miru, ali so kozarci letel ali je po miz udaru pa krožnik razbil ... zaprl me je v prtljažnik, ko sem bila noseča.

4. Ste doživeli nasilje že v kakšnem drugem partnerskem odnosu ali pa v svoji matični družini?

Ne.

5. Je bilo nasilje prisotno že od samega začetka vajinega odnosa oz. kdaj se je pojavilo?

Kmalu. Jaz sem mela dolgo časa enega fanta, sem šla z unim fantom narazen, sem bila dva mesca sama, potem sem njega spoznala. Me je prosu, če ga zapeljem domov, ker sem delala takrat v lokalu. Sem ga zapeljala domov, do mesta. Potem sem si čez čas avto posesala, pa sem vidla, da mu je vozniška padla iz žepa, sem jo najdla na drugi strani sedeža. Njegov prjatu je pa redno zahajal v ta lokal, pa sem rekla, da je zgubu vozniško, sem jo dala unmu in potlej je pršu nazaj in me je počastil s pijačo, pol pa kar nekaku smo se združil. Takrat je bilo uredu, pol se je pa začelu, ko sem zvedla, da sem noseča kmal. To je bilo dva mesca. Pol je že, ko sem zvedela, da bom mela hčerko, je bil ojoj. On hoče met sina. Kralja kokaina. Približno po dveh mescih se je začel, ja. Ampak on je mel že prej s starši. Je pršu ves razburjen ven, za njim pa še oče in mama, pa se je on usedu v avto, pa sva šla.

6. Kakšne so vaše razlage, zakaj je bil nasilen? Se je s tem odzival na ravnanja ljudi okoli sebe ali je bil vzrok drugje?

Po moje je bil že vzrok v odnosu doma. Že za dobro jutro mu je oče reku jebi se, goni se, take besede so mel. On je tud očeta pretepu in mamo, je bil nasilen. Vsi so bili nasilni. Oče je bil nasilen do sina, sin je bil nasilen do očeta, do mame in izsiljeval od njih dnar. Ko je šu ven, mu je recimo mama mogla pripelat dnar, recimo do Otočca. Take stvari. Zelo psihično in fizično nasilje pr njih. Očeta je enkrat tud z nožem napadel, pa so ga rešil. Skus je mel s kriminalom. Pretepal se je naokol, po moje je bil živčen, na vsako stvar je odreagiral tku. Če je bil pa še alkohol, pol je bil pa čist zmešan. Čist zmešan človk. To je kar vsazga po vrsti, kdor je pršu, pa se je spuščal v njega. Če ne družga, pa tku z glavo ga je butnu v čelu. Vedno začel, začel, začel ... ampak so ga vsi, kateri so približno vedli, kakšen je, so se odmaknil, so mu rekli ludi Zindiš. Se niso pogovarjal z njim.

7. Ali ste imeli vi kdaj občutek krivde, da je nasilen in če da, zakaj ste ga imeli? (Vemo, da žrtev nikoli ni kriva za nasilje, vendar se tako počuti.)

Ne, to se nisem nikul počutila, da bi bilo zarad mene, se pa počutim zdaj krivo, ko mam otroka. Ne vem, počutim se krivo edin to, da sem se prehitro zaplela z njim. Ko so mi ljudje govoril, kakšen je. Vsem drugim sem znala pomagat, svetovat, pri sebi nisem pa nič

vidla. Pa ni bilo to taku videt, zalublena. Saj je bilo včasih tud kaj lepega. Da bi bila pa jaz kakšen povod za to, pa nisem občutila nikoli. To tak je bil, on je živel v tem.

Strategije preživetja

8. Ali ste napoved nasilnega dejanja lahko predvideli, se je dogajalo vedno po istem vzorcu (npr. da je bil to določen čas v dnevu ali določen dan v tednu, ali je bilo povezano z alkoholom)? Ste čutili, kdaj je naraščala napetost?

Ne, to nisem nikol vedla. Sam če sta se pa z očetom skregala, pol si vedu. Enkrat sem branila, da naj nehata, enkrat je bil oče na sinu in obratno in sta se davila in vse sorte. Sem jih enkrat dajala narazen. Takrat sem jih tud jaz dobila. Večkrat je bil kriv alkohol.

9. Če ste ga predvideli, ali ste se skušali nasilju na kak način izogniti?

Sem. Sem se odmaknila, sem šla stran. Sem si mislila, bolj da grem in sem upala, da se bo pomiril, potem je pa včasih šel kar na cesto pa skakal po cesti in vpil. To je bila ful prometna cesta. Prijel je kamen pa ga vrgu v avto ali pa vzel kakšno uno palco, kar je najdu, tu je kar metal. Mel je tud te mačete in je kar vse rože razsekal, luster. Tako da takrat bolj, da sem bežala. Pa z noži ...

10. Kako ste se izogibali ali branili pred nasiljem? Kakšne so bile vaše strategije, ste jih do potankosti razvili? Ste o tem veliko razmišljali in planirali, kako bi se izognili nasilju?

Včasih sem gruntala, da so bile vrata kje bol blizu, sem rekla, bom že stekla do ceste. Bo že se najdu kakšen, če ne pa kak sosod tam. Pa tako, da ni bilo v bližini kakšnih nožev. Al pa da je bil balkon, okno. Drugač pa kadar je bilo s stoli, s pasom. Tud te pase je mel rad. Ti jih je okoli vrata dal pa vleku po tleh.

11. Če ga niste mogli predvideti, ali je bilo mogoče, da ste se mu izognili?

Ne.

12. Ali je povzročitelj nasilja te vaše strategije poznal in jih je skušal preprečiti?

Ja, je. To je poznal. Se mi zdi, da so taki kar profesionalci. Ni mi jih poskušal preprečit, ker jaz sem mela še psa.

13. Koliko so bile učinkovite, ali ste se z njimi zares lahko izognili nasilju?

Večkrat ne. Malokdaj, da sem se z njimi lahko izognila. Prav mogla sem tud hodit z njim naokoli, da se ni pretepal, pa da ni pil in mi avta razbil, ker avto je bil moj. Ko sem pa po tistem vidla, da bo šel po svoje in da ga ne bo, sem šla js pa domov. Njega ni bilo tud po tri dni ne, potem je pršu domov je mogu najprej ... ne vem ... pretepst, prebit, razbit vse ... pol stanovanja ... ves lačen ... pustit si ga mogu.

14. Kakšna čustva in občutki so vas obdajali, ko ste vedeli, da bo nasilen, ko ste se skušali izogniti ali ko je nasilje trajalo? Kako je to na vas vplivalo?

Jaz sem se vedno sam tku bala, da me bo ubil, da me bo tuk pretepu, da bom umrla. Nisem se tega bala, da bi bila mogoče invalid, ampak sam da me ne bo ubil.

15. Ali so bile v vaše strategije preživetja vključene tudi kakšne druge osebe, npr. prijateljica, h kateri ste se lahko zatekli ali kdo drug?

Mislim, da oni so skus vedli, vejo, da so oni problematična družina in tisti sosedje, ki sem jih poznala, so me mel tku za fejest punco, pol pa kar nič, so spremenil mnenje o men, so me začel čist drugač ocenjevat. V slabo stran. Mislim pa, da so tud vsi vedli, da nimam kaj, da ne bo lahka od tam. En stric mi je govoru, ej jejej punca, pa taka punca, poglej se pa, kakšna si, ampak jaz sem se zavedala tega. Sem vidla, da ni bilo enostavno. To je bilo prtiskov takšnih in drugačnih. Te prijatelce pa, ki sem jih imela, so mi mal pomagale ali so mi hotle pomagat, potem pa ne vem, so se kar odtujile. Kadar smo se tako srečale, sej se nismo pogosto, ampak kadar smo se, so me spraševale, če sem še vedno z unim norcem. Pa ne da so me s tem poniževale, ampak so vedle. Ena mi je zelo pomagala potem na Paho, da sem odšla.

Vzroki za vztrajanje v nasilnem odnosu

16. Vemo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolgotrajni proces in da odločitev ni lahka in enostavna. Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?

Eno leto. V enem letu zanosila, rodila, potem sem pa kmal odšla. S tem, da sem potem še enkrat probala, pa ni šlo. Ni šlo. Joj, mislim pa ta alkohol ... obup.

17. Kaj vas je držalo v tem odnosu, zakaj ste vztrajali? (Se vam je zdelo, da se bo spremenil, vas je bilo strah ali kaj drugega?)

Ne vem. Strah me je bilo. Strah ... jok ... otroka imam ... bom zmogla vse? Saj ne vem. Po moje strah, če zdaj pomislim za nazaj. Obljubljal je, da se bo spremenil. Ni pa zdržal brez alkohola, ni zdržal, da se ne bi kregal, da ne bi fizično obračunaval z družinskimi člani ...

18. Kolikokrat ste poskušali oditi? Ali ste pri tem imeli pomoč drugih in koga?

Dvakrat. Drugič mi je ratalo. Prijatelca me je spravla na Paho.

19. Kaj so bili vzroki za to, da ste se vračali? Kako ste se pri tem počutili?

Sem upala, da bo bolš. Ko bo otrok, da se bo spremenil. To je sam govoril. Še tolk časa ga bom žural, tolk časa ga bom pil, pol pa nič več. Počutila sem se bedno, prevarano, ponižano.

20. Ali je bilo po vrnitvi bolje in koliko časa je trajalo, da je postal spet nasilen?

Ko sem prišla nazaj, je blu tku ... me je gledal, hodu okoli mene, ko mačka okoli vrele kaše. Nekaj časa je bilo dobro ... to je bilo približno tri dni. Pol pa spet. Potem mi je celo telefon pobral, ključke, denarnico, ... vse, je mel tam tku zloženu, jst nisem smela nič. Ne da bi spravil ali skrival pred mano, imel je zloženo pred mojimi očmi. Pa skos to, boš ti vidla, ker si mi otroka ukradla ... potem, ko je šel ven, je celo zaklenu vrata, da ne bom kam šla ...

21. Ali so vas vaši bližnji ali prijatelji in znanci podpirali ali ovirali pri odločitvi, da zapustite povzročitelja nasilja? Ste doživljali tudi kakšne obtožbe?

Tist cajt moji prijatli sploh niso vedli. Da sem šla jaz od tam. Edin ta prijatelca Sanja, ko mi je pomagala na Paho, ona me je podpirala in obiskovala. So me pa njegovi starši izsledil, kje sem se nahajala in so mi hodil grozit in ustrahovat.

22. Kaj je bilo tisto, kar vas je dokončno prepričalo, da morate zares zapustiti povzročitelja?

Nabiralo se je vse skup. Par tednov po porodu mi je zlomu roko, bobenček sem imela počen ter poškodbo glave, pa davu me je. Otrok je bil star tri tedne, jaz sem mogla pa z njim okoli hodit. Mastitis sem dobila, sem imela tak hud, grd, močan. Otrok je bil res bogi tisit čas. To se je ves cajt stopnjevalo. Ko zdaj razmišljam, zato pa zato sem šla stran, ne morem rečt ... ves čas se je stopnjevalo. Tud navadla sem se že v takem živet.

23. Kakšno je sedaj vaše življenje?

Večkrat si mislim, sto mater, kaj ni bilo dosti vsega tega, da se bi ga zdaj pa še taku bala. Pa ponoči se zbudim zaradi tega po tolkih letih, pa mam družga otroka z drugim partnerjem, ki je uredi. Isto ima pa hčerka te težave. S tem, da pri njej so se malo zboljšale, odkar nima več z njim stikov, men pa še trajajo. Zjutraj, ko grem v službo, pred pol šesto, pozimi, ko je še tema, čakam, da bo skoču, kje iz kakšne kleti. Ker pr njemu ne veš. Res, da ga ni zdaj nikjer ... nisi pa nikoli vedu. Enkrat se mi je zadaj za avto postavu. Zdaj sicer je lušno, sam še vedno ta strah, ko ne bi bil prisoten. Odmikam se z otrokom ven iz mesta, da nismo v mestu po igralih. V Prečni sem spoznala Samota. Moj sošolec naju je spoznal, ko dela tam na letališču. Samo ima ful rad otroke. Najprej smo bili prijatli kar nekaj časa. Včasih mi sedaj reče, da ni vedu, ali bi me povabu v kino ali nekam poslal, ko sem ga tako odganjala stran od sebe. Vedno sem mu rekla, naj si rajši najde kakšno punco brez obveznosti, kot pa s paketom, kot sem jaz. Zdaj imava pa skup še enega fantka. In je tud res do hčerke kot pravi oče in njegovi starši so tud ful uredi. Tud bivši stike s hčerko nima. Vem pa, da pred tem človekom ne bom imela nikoli mir, dokler bo živ. On se ne more spremenit. Ne more.

(B) MARJETKA, 33 let

Splošna vprašanja

1. Koliko časa je, odkar ste odšli iz nasilnega odnosa?

3 leta.

2. Se počutite sedaj varni?

Ja. Seveda ja.

3. Za kakšno vrsto nasilja je šlo (fizično, spolno, psihično, ekonomsko)?

Fizično, psihično in spolno. Vse troje. Ekonomsko tudi. Psihično je bilo tudi, da je bil ljubosumen na moje lastne starše, brata, ma na vse. Nisem se smela z nobenim pogovarjat. Nadziral me je. Telefone, vse, službo, vse. Nisem smela se niti pogovarjat z nobenim. Pozdravit nobenega. Z vsemi sem neki mela. Z vsemi sem se skurbala. Kar neki je mel bolne. In ko je zvedu, da sem noseča, je čist znoru, da to ni njegov otrok. Jaz bi mela zdaj pet let starega otroka. In me je potem hotu nekam v Zagreb peljat, nekomu, da bi splav nardila. Saj nisem vedla sploh, kaj hočem in pol me je enostavno psihično prisilo in sem šla. Enostavno sem šla splav nardit. Čeprav jest sem hotla tega otroka obdržat. Sem si želela tega otroka. Potem pa se je še norca delal z mene, da kako jaz ne bom mogla nikdar otrok met, da ne bom zanosila, da ne bo srečna. Ampak jaz sem pol, ker sem se bala, da me bo spet, ne vem ... mi probal nardit takega otroka ... ker pol je že vidu, da nima tuk nadzora nad mano, ker sem jest začela tudi te knjige brat o tem ljubosumju in takem. Sem se začela bolj zavedat teh stvari ... in je tudi včasih med spolnim odnosom pravu, da mu je mal ušlo. Ampak jaz sem jedla tabletko, pa on tega ni vedu. Sem naskrivaj jedla. Če bi on vedu ... zadavu bi me. Tak, da je hotu potem ... na te karte je on igral. Ampak jest sem vedla, da če bom imela otroka z njim, jest ne bom mela celo življenje mira pred njim.

4. Ste doživeli nasilje že v kakšnem drugem partnerskem odnosu ali pa v svoji matični družini?

Ne. Takega odnosa partnerskega nisem imela. Ne, saj to je veza, ki je trajala 9 let. Sej nisem še toliko stara. On mi je bil prvi. Midva sva bila eno leto skup, potem sem šla stran, sva bila sedem let narazen, potem pa spet skup. Je pa vzrok, da nasilje izhaja iz družine. Njegove in moje. V naši družini sicer ni bilo takega nasilja, ampak je pa bilo nespoštovanje recimo do moje mame, tak da enostavno se navadiš na to.

5. Je bilo nasilje prisotno že od samega začetka vajinega odnosa oz. kdaj se je pojavilo?

V tistem prvem letu, ko sva bila skup, ni bilo nič, sploh ni bilo, je bil ful dober. Res. Bi si človek samo želel takega človeka zraven sebe. Potem me je pa zamenjal z eno drugo. Jo je

imel sedem let in s katero je imel tudi otroka. Onedva sta pa imela ful. Tepla sta se, lovila z noži. Men se zdi, da se je takrat navadil tega. Potem, ko sva midva prišla skup nazaj po sedmih letih, je bil nasilen prvič do mene po enem mesecu.

6. Kakšne so vaše razlage, zakaj je bil nasilen? Se je s tem odzival na ravnanja ljudi okoli sebe ali je bil vzrok drugje?

Ne vem, zakaj. On je hotel imet pač nadzor nad mano, pa ga več ni mogu met. Saj na konc je bil fizično nasilen, ko je vidu, da več nima nadzora nad mano. Sem se začela zavedat teh stvari, da to neki ne štima. Pa hotla sem ga spremenit, pa ni šlo.

7. Ali ste imeli vi kdaj občutek krivde, da je nasilen in če da, zakaj ste ga imeli? (Vemo, da žrtev nikoli ni kriva za nasilje, vendar se tako počuti.)

Ne, nikdar nisem imela tega občutka. Ker nisem bila kriva.

Strategije preživetja

8. Ali ste napoved nasilnega dejanja lahko predvideli, se je dogajalo vedno po istem vzorcu (npr. da je bil to določen čas v dnevu ali določen dan v tednu, ali je bilo povezano z alkoholom)? Ste čutili, kdaj je naraščala napetost?

Ja, seveda. To je res. Jaz sem vedla, kdaj bo kaj. Zmerom ko sva šla. Šla sva dostikrat kam na izlet. Sva šla kar tko daleč. In takrat sem vedla, da bo. Ker pač ni bilo nobenega, jest takrat nisem imela nobenega zraven sebe in nisem imela kam it, ni me imel kdo branit, sama sem bila in pol se je vse začelo. Saj je zmeraj neki najdu. Kar neki brez veze. Pa užival je v tem, ko je vidu, da se vsa tresem.

9. Če ste ga predvideli, ali ste se skušali nasilju na kak način izogniti?

Sem, ja. Sem hodila na to višjo ekonomsko šolo, smo imel psihologijo in sem enkrat pred celim razredom zaupala svojo zgodbo. Pred vsemi sem pač povedala. Tak da mi je potem profesorica svetovala, da naj grem stran. Ampak nisem šla. Sem tak svojim prijatelcam pol povedala, mislim, marsikdo je vedu. Vsi so vedli. Jas sem taka, da povem, me ni sram. Razen za tisto, ko sem bila noseča z njim, nisem povedala. Niti policiji. Ampak potem sem naknadno, ko sem se odločila, da bom enostavno vse povedala. Celo njegova mama je vedla za to, da je on nasilen do mene, pa je šla na sodišču pričat proti meni. Sramota, ne.

10. Kako ste se izogibali ali branili pred nasiljem? Kakšne so bile vaše strategije, ste jih do potankosti razvili? Ste o tem veliko razmišljali in planirali, kako bi se izognili nasilju?

Ja, sem ja. Mogla sem bit dobra do njega, pa govorila sem, da ga mam rada pa tak. Takrat ko sem vedla, da nimam kam. Ker enkrat me je skoraj v enem jezeru utopil. Ampak

potem, ko sem prišla domov, v svoje okolje, potem je pa dubu nazaj. Ampak ne tak. Tak, da sem ga sterala stran od sebe. Pač takrat sem se počutila varno, ko sem bila doma. Tam pa res nisem imela nobenega. Saj dobr, da me ni zadavu. Kaj pa vem. Sej ne vem, zakaj sem šla. Jaz sem vedla, kaj se bo dogajalo, če grem z njim. Ne vem. Vedla sem, kaj bo, pa sem vseeno šla. Prepričal me je. Po eni strani sem uživala v njegovi družbi. Saj jaz nikdar ne rečem, da je bil slab človek, onih deset, petnajst minut, kar je pa bilo, je pa bilo adijo pamet. Ampak to ni nobeno opravičilo za to.

11. Če ga niste mogli predvideti, ali je bilo mogoče, da ste se mu izognili?

To se ne moreš izognit. Doma itak pr njih se ni upal nič, ker se je bal, da ne bojo starši vidli, kako se obnaša do mene, čeprav so vedli. Enkrat me je tako psihično sprovciral. Tak me je psihično, da sem skup padla. Sej ne moreš verjet, ne, da se lahko kej tazga zgodi.

12. Ali je povzročitelj nasilja te vaše strategije poznal in jih je skušal preprečiti?

Seveda, da je vedu. Sej to so bile potem njegove fore, da me je potem nazaj dubu. Sej je točno vedu, kaj mi more rečt. Kaj se bom šla jest potem kregat pa ne vem kaj.

13. Koliko so bile učinkovite, ali ste se z njimi zares lahko izognili nasilju?

Zdi se mi, da niso bile učinkovite. Zmeraj me je znal prepričat, da sem šla z njim, kjer sva bila sama. Ali pa po mobitelu mi je težil, me preverjal, kje sem. Nikoli se nisem mogla popolnoma izognit.

14. Kakšna čustva in občutki so vas obdajali, ko ste vedeli, da bo nasilen, ko ste se skušali izogniti ali ko je nasilje trajalo? Kako je to na vas vplivalo?

Ne vem. Žalost ... pa uno ... ne vem, kako bi temu rekla ... un stres enostavno, ker to se kar treseš cel. Pa kile, to so šle kar dol. Za dvanajst kil sem shujšala. Zmerem sem razmišlala, sej bo bolš, pa sej bo bolš. Sem hotela, da bi šla nekam skup. Da bi šel on na terapije kake al kaj tazga. Nikdar ni hotu it nikamor. Ker on je bil najbolj pameten in on tega ni rabu.

15. Ali so bile v vaše strategije preživetja vključene tudi kakšne druge osebe, npr. prijateljica, h kateri ste se lahko zatekli ali kdo drug?

Ne, noben.

Vzroki za vztrajanje v nasilnem odnosu

16. Vemo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolgotrajni proces in da odločitev ni lahka in enostavna. Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?

9 let.

17. Kaj vas je držalo v tem odnosu, zakaj ste vztrajali? (Se vam je zdelo, da se bo spremenil, vas je bilo strah ali kaj drugega.)

Tud jaz sem rabila to dozo krega. Če tega ni bilo, mi je neki mankal. To sem pogruntala šele potem, ko sem šla stran od njega, da sem odvisna od nekoga, od odnosov. Prebrala sem Peklensko gugalnico in sem to ugotovila. Tam so vse odvisnosti not napisane in tam sem se našla not. In je ful težko it ven iz te odvisnosti, ker jo primerjajo z odvisnostjo iz drogo. In ker sem upala, da bo bolj. Rada sem ga imela. On je bil moja prva ljubezen. Strah me pa ni bilo, da bi šla stran.

18. Kolikokrat ste poskušali oditi? Ali ste pri tem imeli pomoč drugih in koga?

Jest sem šla parkrat od tam. Ene petnajstkrat. Ne nisem imela nikogar pri tem. Pač vsi so me obsojali.

19. Kaj so bili vzroki za to, da ste se vračali? Kako ste se pri tem počutili?

Manjkalo mi je tega krega. Dolgčas. Nisem bila navajena na mir. Počutila sem se prazno. Manjkalo mi je nekaj.

20. Ali je bilo po vrnitvi bolje in koliko časa je to trajalo, da je postal spet nasilen?

Bolj je bilo do prve prilike. Vsako priložnost, da me maltretira, je izkoristil.

21. Ali so vas vaši bližnji ali prijatelji in znanci podpirali ali ovirali pri odločitvi, da zapustite povzročitelja nasilja? Ste doživljali tudi kakšne obtožbe?

Vsi so me obsojali. Pač, zakaj ne grem že enkrat stran za zmeraj, kaj si še z njim, pa ne vem ... mela sem pa enga prijatla, kriminalista, ki mi pa je stal ob strani, kaj me ni nikdar obsojal pa pomagal mi je dost. Ampak ni zdaj on mene to prepričeval, zdaj pa moraš it stran. Tak za pogovarjat je bil. Ljudje mi tud niso verjeli, ker sem bila po naravi taka odločna, trdna ... pa so se take stvari dogajale z mano ... da sem bila tako krhka potem ...

22. Kaj je bilo tisto, kar vas je dokončno prepričalo, da morate zares zapustiti povzročitelja?

Na koncu, ko me je res tak fizično napadel, da sem mogla it na slikanje glave. Dobro, da sem sploh živa ostala. Mi je grozil, da če bom šla na policijo, da me bo ubil, pa moje doma postrelu. Ampak jest sem šla zaradi poškodb k zdravniku in je moja zdravnica prijavila. Pa jes nisem hotela. Pa ne vem, zakaj. Potem je pa prišla policija ... pa zapisnik ... pa se je začelo. Potem sem pa enostavno si rekla zdaj je pa konec.

23. Kakšno je sedaj vaše življenje?

Začela sem hodit na to skupino za samopomoč in tam maš nekoga, ki mu lahko zaupaš. Drugače je. Ker te ne obsoja. Jest sem se še parkrat z njim potem dobila in on mi je reku, da so mi tam možgane sprali in ko je vidu, da mu peša nadzor nad mano, je čist znoru in je avtomatsko mislu, da mam spet nekoga družga. In kaj če bi mela. To ni bil več njegov problem. Ampak zdaj na sodišču je pa dojel. In je obsojen za čisto vse, kar sem doživela. Sam kaj je to ... tri leta pogojnega ... to ni nič za to, kar je on naredu. Zdaj ne prenesem nasilja in krega, ko prej nisem mogla živeti brez tega. Če ne bi bilo skupine, se jaz ne bi ven zvlekla. Res, kolk podpore tam dobiš. Pa potem te prijatelce, ko sem jih mela prej, sem vidla, da so me samo izkoriščali. Ko so me kaj rabili, sem bila dobra, drugače pa nič. Zdaj jih pa več ni, so kar šli stran od mene. Doma so tudi začeli videti spremembe, ko so mi začeli govoriti moji, da kaj je z mano narobe, da se čudno obnašam, ker me niso več mogli komandirati. Pa zdaj, ko sem gledala najine slike iz Bruslja, ko sva bila. Pa on mi je bil ko bog, ves lep, najboljši ... takrat nisem mogla biti brez njega ... zdaj tak, ko gledam slike, se mi vse gnusi, vse mi je grdo ... pa včasih, ko sva kam šla, so mi bili tisti kraji tok lepi ... zdaj, ko sem šla tam, se mi je vse zagnuslo. Nikoli več ne grem tam. Zdaj so mi druge stvari všeč. Zamenjala sem razmišljanje, krog ljudi. Zdaj rabim mir, družino, ne pa džumbus. Ukvarjam se s turizmom. Vse je lepo. Imam novega partnerja. Pričakujeva otroka. Pa narava mi dosti pomaga. Sprehodi ob Kolpi.

(C) KATARINA, 30 let

Splošna vprašanja

1. Koliko časa je odkar so odšle iz nasilnega odnosa?

4 leta in pol.

2. Se počutite sedaj varni?

Še zmeraj se oziram za sabo po trgovinah, ko grem iz službe ... v torbici nosim solzivec. Sicer se izogibam mest, kjer bi se lahko nahajal.

3. Za kakšno vrsto nasilja je šlo (fizično, spolno, psihično, ekonomsko)?

Vse vrste. Zasledovanje, pregledovanje telefona, grožnja z nožem, šraufencigarjem, davljenje, tepež z železno igračo od otrok, ljubosumje, prisilu me je k spolnim odnosom ... večkrat. On je upravljal z mojo plačo in bančno kartico. Sam je bil nezaposlen. Včasih me je zaklenil pred otrokom, češ da sem psihično neuravnovešena ... ker nisem takoj pomila posode, je zmetal vse po tleh ... tuširala sem se z mrzlo vodo. Čez zimo je bilo v hiši tudi deset stopinj ... ker je zapravil ves moj denar in ni blo za kurjavo ... name je

prepisal avto, da so mene terjali za napačno parkiranje. Na moje ime je vzel telefon in že ko sva bila narazen, je zatelefoniral tisoč evrov na moj račun. Zmerjal me je z raznimi psovskami, da sem kurba, nesposobna mama ... da me bo peljal v psihiatrično ... če sem si hotela kaj kupit za oblečt, sem ga mogla fehtat za svoj denar ...

4. Ste doživeli nasilje že v kakšnem drugem partnerskem odnosu ali pa v svoji matični družini?

Ne.

5. Je bilo nasilje prisotno že od samega začetka vajinega odnosa oz. kdaj se je pojavilo?

Na začetku je bil sladek kot med ... bilo je pravljичno ... hodila sva po koncertih ... potem sem začela delati v gostilni ... on mi je zrihtal šiht in enkrat sem šla domov k sodelavki in ker me ni partner takoj prišel iskat ... čakala sem ga tri ure ... me je domov zapeljal prijatelj z motorjem. In to ga je razkurilo ... pobral me je sredi poti in me peljal v hosto, zbil s pestmi na tla, me zbrcal, cukal ... potem se je zjokal in me peljal na večerjo. To je bilo po enem letu in pol najinga odnosa.

6. Kakšne so vaše razlage, zakaj je bil nasilen? Se je s tem odzival na ravnanja ljudi okoli sebe ali je bil vzrok drugje?

Največ je bil tak zaradi ljubosumja. Večkrat se je zgovarjal na revščino v svoji matični družini, da se je moral za vse znajti sam. In bil je tud pohlepen na denar. Vse povsod je hotel koga ogoljufat ali na illegalen način obračat denar ... in jaz sem bila večkrat proti.

7. Ali ste imeli vi kdaj občutek krivde, da je nasilen in če da, zakaj ste ga imeli? (Vemo, da žrtev nikoli ni kriva za nasilje, vendar se tako počuti.)

Ja, sem imela. Če bi lepše pospravila, če bi se mu ves čas smehljala, mu bila na uslugo, se mu ne bi postavljala po robu ... recimo, da ne bi povedala svojega mnenja ... potem bi bilo drugače ... to sem si mislila.

Strategije preživetja

8. Ali ste napoved nasilnega dejanja lahko predvideli, se je dogajalo vedno po istem vzorcu (npr. da je bil to določen čas v dnevu ali določen dan v tednu, ali je bilo povezano z alkoholom)? Ste čutili, kdaj je naraščala napetost?

Predvidela sem ga lahko le po njegovem pogledu, ki se je tisti trenutek spremenil ... ni bilo določeno po dnevih, kateri dan ... če je bil dobre volje, sem si upala bolj nasprotovat, če me je kaj motilo ... čutila sem, kdaj je naraščala napetost.

9. Če ste ga predvideli, ali ste se skušali nasilju na kak način izogniti?

Sem se poskušala s tem, da sem se mu opravičevala, ga prosila, jokala ... mu govorila, da ga imam rada in da se bom poboljšala...

10. Kako ste se izogibali ali branili pred nasiljem? Kakšne so bile vaše strategije, ste jih do potankosti razvili? Ste o tem veliko razmišljali in planirali, kako bi se izognili nasilju?

Nikoli nisem razmišljala o tem, da bi pobegnila. Ker nisem mela kam. Ker sem se bala, kaj bojo rekle prijateljice in drugi. Imel je tudi moj denar. Izogibati sem se poskušala na tak način, kot sem že povedala, z opravičevanjem in tako dalje. Dvakrat sem se branila nazaj z nasiljem. Enkrat mi je grozil, da mi bo vzel otroke, me ubil, če bom šla na policijo. Takrat mi je vzel vse dokumente, ključke, mi trgal torbico iz rok in sem ga klofutnila, ker se mi je režal ob tem. Kasneje sem to obžalovala, ker me je pretepel ... čisto brez občutka. Me posilil, potem pa nastavljal nož na svoj trebuh in se poskušal uleč name. In mi rekel, da se bo zaklal in bo potem zgledalo, da sem ga jaz. Potem se je kar naenkrat zjokal in mi govoril, da mu je žal.

11. Če ga niste mogli predvideti, ali je bilo mogoče, da ste se mu izognili?

Ne, ni bilo možno. Nimaš kam iti takrat. Če me ni dosegel z roko, me je pa poniževal in grozil. Zaprta sem bila v stanovanju. Če bi se že hotela umaknit, se nisem zaradi otrok, ker sem se bala, da mi jih bo uzel.

12. Ali je povzročitelj nasilja te vaše strategije poznal in jih je skušal preprečiti?

Sčasoma je prepoznal moje opravičevanje, jok ... vendar mu je to ugajalo, da sem ga prosila in rotila ... ker se je takrat počutil močnejšega ... včasih je tudi on potem igral žrtev.

13. Koliko so bile učinkovite, ali ste se z njimi zares lahko izognili nasilju?

Včasih so bile učinkovite. Se je pomiril. Včasih pa je potem nadaljeval z nasiljem, predvsem z izsiljevanjem in grožnjami ... in njegovo tišino. Če je imel moj denar, sem bila finančno odvisna od njega ... in tudi vozil me je v službo. Sama se nisem smela. Če sem ga kaj prosila, mi ni hotel recimo odgovoriti. In včasih tudi nisem vedla, ali bom imela potem prevoz za v službo.

14. Kakšna čustva in občutki so vas obdajali, ko ste vedeli, da bo nasilen, ko ste se skušali izogniti ali ko je nasilje trajalo? Kako je to na vas vplivalo?

Strah, gnusla sem se sama sebi, ker sem vedela, da se mu bom morala spet podredit, se mu opravičevati, iti na kolena, ga prositi. Sovražila sem ga in rada sem ga imela. Rada iz strahu, ker sem bila sama in nisem imela kam iti. Obtičala sem sama z njim. In imela sem hčerki, pri katerih sem se znala potolažiti in sta bili svetla točka vsakega dne posebej.

15. Ali so bile v vaše strategije preživetja vključene tudi kakšne druge osebe, npr. prijateljica, h kateri ste se lahko zatekli ali kdo drug?

Ne. V tem sem bila sama. Ker sem se bala, da mi ne bo znal noben pomagati in ker sem se bala, da me bo kdo obsojal.

Vzroki za vztrajanje v nasilnem odnosu

16. Vemo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolgotrajni proces in da odločitev ni lahka in enostavna. Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?

7 let in pol.

17. Kaj vas je držalo v tem odnosu, zakaj ste vztrajali? (Se vam je zdelo, da se bo spremenil, vas je bilo strah ali kaj drugega?)

Vztrajala sem, ker sem bila finančno odvisna od njega. Ker mi je grozil, da če bo dobil kakšno plavo kuverto od kje, da me bo ubil, da mi bo vzel otroke, da me bo prijavil, da zanemarjam otroke. Včasih je poslikal razmetano hišo in mi grozil, da me bo prijavil, da sem nesposobna za vse in mi bojo vzel otroke ... nisem imela kam iti.

18. Kolikokrat ste poskušali oditi? Ali ste pri tem imeli pomoč drugih in koga?

Odšla sem samo enkrat. In takrat je bilo za vedno. Imela sem enega prijatelja, ki sva se spoznala čisto naključno in ker me ni dobro poznal, sem vedela, da me on ne bo obsojal, pa tudi vseeno mi je bilo, kaj si on misli. On mi je priskrbel številke in naslove od varnih hiš ... me spodbujal, naj čim prej grem od tam. Eno noč sem prespala pri njem, povedala sem svojim najbližnjim prijateljicam in so takoj stopile skupaj in mi pomagale.

19. Kaj so bili vzroki za to, da ste se vračali? Kako ste se pri tem počutili?

Nisem se vračala, ker sem vedela, da če se bom vrnila, bo z mano konec.

20. Ali je bilo po vrnitvi bolje in koliko časa je to trajalo, da je postal spet nasilen?

21. Ali so vas vaši bližnji ali prijatelji in znanci podpirali ali ovirali pri odločitvi, da zapustite povzročitelja nasilja? Ste doživljali tudi kakšne obtožbe?

Potem, ko sem enkrat zaupala svojim prijateljicam in prijateljem, so me maksimalno podprli. Nisem doživljala nikakršnih obtožb, le teh, zakaj jim nisem povedala prej. Nikoli niso niti posumili, kaj se mi dogaja.

22. Kaj je bilo tisto, kar vas je dokončno prepričalo, da morate zares zapustiti povzročitelja?

Ker je pustil hčerki sami doma. Zaklenjeni. Ena je imela takrat 4 leta in pol, druga pa dobro leto ... Da je novo partnerko lahko peljal na sladoled. Prišla sem domov iz službe. In sta bili sami. Lačni in mala ni imela že od jutra previte plenice. Napisala sem mu sms, da bi lahko poskrbel najprej za svoja otroka, potem pa za ljubico. Čisto je ponorel. Kmalu je bil doma. Pretepel me je. Zmetal vse cunje ven. V bistvu mi spakiral moje stvari. Otroke nisem smela vzeti s sabo. Vzel mi je torbico, dokumente in ključe od avta. Potem mi je dal vse nazaj in rekel naj zginem. Poklicala sem tistega prijatelja, naj me pride iskat. Starejša hči je videla, da me je pretepel. Potem mi je prinesla rože s travnika. Potem se je on zjokal in me rotil naj ostanem, da me ljubi in da se bo vse uredilo. Ta čas je živela njegova nova partnerka že dva meseca z nami v skupni hiši. On je pričakoval, da bo imel obe. Ponosna sem, da me takrat ni prepričal in sem odšla. Kasneje, ko mi je pripeljal še otroka, da ju bom imela en teden jaz in en teden on ... tako naj bi funkcionirala ... ko mi jih je pripeljal, sem šla takoj v varno hišo. On tega ni vedel. Potem pa me je obsodil, da sem mu ugrabila otroke in da jih ogrožam, ker sem samomorilna oseba.

23. Kakšno je sedaj vaše življenje?

Sedaj z obema hčerkama živim pri novem partnerju. Pričakujeva otroka. Končujem šolanje na univerzi. Imam službo za nedoločen čas. Partner ve za vse, kar se nam je dogajalo. Me razume, mi pomaga, ko imam težke dneve. Skupaj smo sedaj skoraj tri leta in ni nikoli položil roke name, me zmerjal, bil ljubosumen ali karkoli drugega. Včasih vem, da mu je težko zaradi mene, ker imam sedaj jaz napade ljubosumja. Ker prejšnji partner me je tudi varal. Drugače pa mi nič ne manjka. Srečna sem tudi, ker sem uredila odnose z mojimi starši. Bivši nima stikov s hčerkama, ker pravi, da jih ne bo obiskoval pod nadzorom sociale, pa itak misli, da so mi jih dodelili nepravilno.

(D) SONJA, 52 let

Splošna vprašanja

1. Koliko časa je odkar ste odšli iz nasilnega odnosa?

16. 12. 2011. Se pravi eno leto in pol.

2. Ali se sedaj počutite varni?

Se. Če razmislim, se. Samo občutki strahu ... to imam še vedno. Ti pridejo občasno.

3. Za kakšno vrsto nasilja je šlo (fizično, spolno, psihično, ekonomsko)?

Več vrst. Psihično, fizično, spolno, finančno ... vse. Pretepanje, grožnje z ubojem, nagajanje. Smo živeli v isti hiši skupaj z njegovimi starši, sicer smo imeli ločeno gospodinjstvo. Ampak sem recimo skuhala, ga je že čakalo na mizi, ko je prišel iz službe in je recimo jedel spodaj pri mami, čeprav je vedel, da ga doma čaka na mizi. Če pa ne bi imela pripravljeno, bi pa spet znorel. Včasih pa je vzel vse skup z mize, kar je bilo pripravljeno, in šel dol jest k mami.

4. Ste doživeli nasilje že v kakšnem drugem partnerskem odnosu ali pa v svoji matični družini?

Ne. V partnerskem odnosu ne. Ja, v družini pa ja. Ampak ne moji starši. Drugi. Jaz nekaj let nisem živela pri svoji mami in pač takrat je bilo včasih.

5. Je bilo nasilje prisotno že od samega začetka vajinega odnosa oz. kdaj se je pojavilo?

Pojavilo se je takoj od začetka. Oziroma takoj po poroki, ne od najinega odnosa.

6. Kakšne so vaše razlage, zakaj je bil nasilen? Se je s tem odzival na ravnanja ljudi okoli sebe ali je bil vzrok drugje?

Moja razlaga ... človek, ki udari, takrat ga je strah ali ne ve, ne zna drugače pokazati, na drugačen način ... bilo je prisotnih več dejavnikov ... alkohol absolutno, zelo je bil podrejen svojim staršem. Zelo. Neodrasla oseba je bil čist. Neodgovoren za nobeno stvar. Rad je bil pa tudi frajer v družbi. Rad se je kazal.

7. Ali ste imeli vi kdaj občutek krivde, da je nasilne in če da, zakaj ste ga imeli? (Vemo, da žrtev nikoli ni kriva za nasilje, vendar se tako počuti.)

Velikokrat. Kadar je prišel pijan domov, pa sem začela: »Zakaj si tak, pa koliko je ura« in takrat se je začelo. Ja, tiho bi mogla bit. To sem si potem sama govorila. Tiho bi bila, pa bi dal mir. Občutek krivde je bil, da nisem dosti dobra zanj.

Strategije preživetja

8. Ali ste napoved nasilnega dejanja lahko predvideli, se je dogajalo vedno po istem vzorcu (npr. da je bil to določen čas v dnevu ali določen dan v tednu, ali je bilo povezano z alkoholom)? Ste čutili, kdaj je naraščala napetost?

Zelo predvidela. Včasih mi je bilo tako napeto, nekaj dni ali celo cel teden ... sem razmišljala »ta teden me pa še ni« ... in potem je bil en petek popoldne. To je bilo tako napeto. Sem razmišljala, da do nedelje enkrat bo tako počilo. Sem celo razmišljala, da je boljše, če ga z nečim izzovem že danes, ko je petek, da bo čim prej minilo in se bom do

nedelje že sestavila in bom šla lahko v ponedeljek v službo. To mi je tako ostalo v glavi. Kdaj je naraščala napetost, sem čutila. To je bilo velikokrat po enem in istem vzorcu. Ker so bila obdobja, ko se je zelo pogosto dogajalo, potem malo manj. Po nasilnem dejanju mu ni bilo nikoli žal. Šel je do gostilne ali k svoji mami. Do mene se je obnašal, kot da sem sama kriva, da je on mene pretepel. Če je bilo kaj takega, sem se mu začela opravičevati, če sem kaj slabega naredila, sem ga poskušala pomiriti.

9. Če ste ga predvideli, ali ste se skušali nasilju na kak način izogniti?

Ja, govorila sem mu, da ga imam rada, mirila sem ga. Ja včasih je ratalo, da sem se izognila za kakšen dan ali dva, potem pa se je spet vse stopnjevalo.

10. Kako ste se izogibali ali branili pred nasiljem? Kakšne so bile vaše strategije, ste jih do potankosti razvili? Ste o tem veliko razmišljali in planirali, kako bi se izognili nasilju?

Branila se nisem, ker se fizično nisem upala. Če sem, sem ga včasih hotela kaj potolažit, da ne bi prišlo do tega. Pazila sem, da je bilo vedno vse pospravljeno, pripravljeno ... hrana na mizi, ko je on prišel domov. Jaz se šele zdaj zavedam svojih strategij. Takrat sploh nisem vedela, kaj počnem. Nisem sploh ozavestila stvari, ki so se mi dogajale. Kako bi se izognila nasilju, to je bilo dnevno v glavi, ko nisem vedela, kdaj bo kaj prav in kdaj narobe. Sedaj proti koncu odnosa sem imela pripravljen termovelur jopico na stolu. Če bi bila v pižami, ko sem dostikrat bežala ven sredi noči in telefon sem imela v žepu. To sem se zadnje pol leta, mogoče eno leto pripravla, prej pa ne. Pred tem sem se večkrat ob takem umikala po hiši, bežala sem tudi v klet. Drugače sem ga pa mirila tudi s tem, da sem mu govorila, da ga imam rada.

11. Če ga niste mogli predvideti, ali je bilo mogoče, da ste se mu izognili?

Ne, ni bilo mogoče.

12. Ali je povzročitelj nasilja te vaše strategije poznal in jih je skušal preprečiti?

Ne, ni jih poznal. Prepoznal jih je le takrat, to je bilo dva meseca, preden sem odšla od njega stran, sem si pa pozabila pripraviti telefon v žep jopice in sem ga prijela v roke iz mize, ko sem čutila, da bo počilo. Takrat je pa rekel: »Kaj pa boš? Kaj pa boš? Boš poklicala policijo? Kar poklič jih, če si upaš. Poklič policijo, ti boš pa mrtva. Predenj bodo oni tukaj, boš ti mrtva. Če misliš, da bom šel zaradi tebe v zapor in da bom ob službo ... mrtva boš prej, ko bodo oni prišli.«

13. Koliko so bile učinkovite, ali ste se z njimi zares lahko izognili nasilju?

Ja, to so bili največ vikendi ali prazniki, ko se je to dogajalo. Med tednom je bil veliko v službi, med vikendi pa doma in sem pazila, da nikoli ni bil lačen. Sam si ni odrezal tudi kosa kruha ne. Zvečer, da je bilo poštmano tako, kot njemu paše, vse od daleč v vati,

samo, da se ne bo razburil. Dostikrat sem razmišljala pri sebi, »pejt se ulečt, pejt se ulečt«, da je potem zaspal.

14. Kakšna čustva in občutki so vas obdajali, ko ste vedeli, da bo nasilen, ko ste se skušali izogniti ali ko je nasilje trajalo? Kako je to na vas vplivalo?

Strah me bilo ko vrag. Strah, napetost ... gnev, sovraštvo, jeza, ampak to nisem nikoli kaj dosti pokazala. Govorila sem mu, da ga imam rada, s tem sem ga skušala umiriti. Prosila sem ga, naj neha, zakaj je tak. Včasih mi je bilo tudi vseeno. Sedaj na koncu je bilo predvsem sovraštvo.

15. Ali so bile v vaše strategije preživetja vključene tudi kakšne druge osebe, npr. prijateljica, h kateri ste se lahko zatekli ali kdo drug?

Jaz nisem nobenemu povedala. Eni prijateljici, ko sva delali skupaj pred dvajsetimi, petindvajsetimi leti ... sem jo enkrat poklicala, naj me pride iskat, ker me je zaklenil ven. Takrat sem povedala in za nekaj ur ostala pri njej. Na koncu mi je pomagala tudi pakirat, ko sem šla stran od njega. Sedaj je tudi pričala pri preiskovalni sodnici in kar je ona povedala, se tudi nekaj stvari ne spomnim.

Vzroki za vztrajanje v nasilnem odnosu

16. Vemo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolgotrajni proces in da odločitev ni lahka in enostavna. Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?

32 let.

17. Kaj vas je držalo v tem odnosu, zakaj ste vztrajali? (Se vam je zdelo, da se bo spremenil, vas je bilo strah ali kaj drugega?)

Jaz sem živela sama z mamo in večkrat sem si v glavi ponavljala, da moji otroci pa bodo imeli očeta in mamo. Z mamo smo se trikrat selile in nekaj časa sem živela tudi pri starem očetu. Hotela sem, da imajo moji otroci družino, da bi ostali skupaj kot družina. Pa imel je tudi svetle trenutke, saj ni bil samo hudoben, pa je bilo takrat super, smo jedli skupaj kosilo, se lepo pogovarjali in sem razmišljala, da ni tak in tako slab. Saj tisto bom potrpehla. Pa smo le skupaj.

18. Kolikokrat ste poskušali oditi? Ali ste pri tem imeli pomoč drugih in koga?

Trikrat. To vem šele zdaj, ko smo imeli obravnavo na sodišču. Prej se nisem zavedala teh dogodkov. Tretjič sem šla za vedno. V varno hišo. Ponoči na soboto je norel, razbijal ... takrat sem nekako poklicala hčerko in me je ona rešila pred njim. Na njega se je spravila verbalno in ga ustavila. Od takrat je ona jača od njega. Takrat, ko sta imela besedni dvoboj, sem jaz izkoristila ta čas, si vzela par cunj in potem me je hčerka odpeljala k moji

mami. Takrat sem bila tam skoraj teden. Poklicala sem ga jaz. On mene sploh ni poklical, sva se pogovorila ... v nedeljo sem bila že nazaj.

19. Kaj so bili vzroki za to, da ste se vračali? Kako ste se pri tem počutili?

Ne vem. Vedno me je podil in jaz sem ga poklicala, da sem prišla nazaj. On se je vedno obnašal, kakor da sem jaz premlatila njega, ne on mene. Vedno sem jaz gladila stvari. Pri tem sem se počutila tako bedno, sama sebe bi najraje zbruhala, tako grozno. V resnici sem bila tako jezna, videt ga nisem mogla. A mogla sem bit z njim prijazna.

20. Ali je bilo po vrnitvi bolje in koliko časa je to trajalo, da je postal spet nasilen?

Takrat je bilo dve leti premora, ko ga je hčerka ustavila. Ni ne razbijal, ne vpil. To je bilo najdaljše obdobje miru. Ta čas me ni niti verbalno, prav pazil je. Tudi sama čez čas nisem čutila napetosti.

21. Ali so vas vaši bližnji ali prijatelji in znanci podpirali ali ovirali pri odločitvi, da zapustite povzročitelja nasilja? Ste doživljali tudi kakšne obtožbe?

Hčerke so mi dosti pomagale, starejša, ko je bila stara štirinajst let, mi je govorila, naj ga zapustim. Drugače ni vedel nihče. Ljudje so sedaj šokirani. Tudi moji mami sem šele sedaj povedala, da je šlo v družini za nasilje. Ker ona je ves čas mislila, da se samo kregava in mi je večkrat govorila, naj bom tiho in naj potrpim, da drugje je še slabše ... Prijateljica mi je govorila, kako lahko zdržim pri njem, drugače mi ni očitala, samo pomagat mi je hotela. Ljudje mi niso očitali, nikoli nisem od nobenga čutila negativne energije. Razen moja mati, ampak ona itak ni vedela dosti o tem.

22. Kaj je bilo tisto, kar vas je dokončno prepričalo, da morate zares zapustiti povzročitelja?

Jaz sem že ene deset let si govorila, kako bi prišla od tukaj ven. Verjetno je bilo več stvari. Ena stvar je ta, da sta se hčerki odselili na svoje. Ostala sem sama z njim. Druga stvar je bila, da sem bila v službi zelo spoštovana in sem začela razmišljat, kako se v službi obnašajo do mene, kako se pa on doma obnaša do mene. Če si to zaslužim.

23. Kakšno je sedaj vaše življenje?

Živim sama v tem stanovanju. Imam dva vnuka, ju večkrat pazim. Še vedno hodim v službo. Ostala sem pa v stikih z varno hišo, tam delujem tudi kot prostovoljka in to vse me osrečuje. Ne oziram se več nazaj, kje ga bom srečala, ker sem zvedela, da ima novo partnerko in vem, da me bo pustil na miru.

(E) JANJA, 41 let

Splošna vprašanja

1. Koliko časa je, odkar ste odšli iz nasilnega odnosa?

Stran sem odšla leta 2001, torej trinajst let.

2. Se počutite sedaj varno?

Sedaj sem popolnoma varna in srečna.

3. Za kakšno vrsto nasilja je šlo (fizično, spolno, psihično, ekonomsko)?

Nasilje je bilo fizično, psihično in ekonomsko. Pretepanje, tekla sem bosa po snegu v gozd, kjer sem omedlela, on je tekel za mano s pištolo. Poniževal me je glede moje postave, večkrat mi je vzel bančno kartico in izpraznil račun, grozil mi je, da bo ubil mene, otroka, potem pa še sebe. Zanj sem morala lagati sosedom glede premoženja. Kar sem skuhala, večkrat ni bilo dobro zanj, ampak za prašiče. Zanemarjal je otroke, ko sem bila v službi itd.

4. Ste doživeli nasilje že v kakšnem drugem partnerskem odnosu ali pa v svoji matični družini?

Svoje prvo nasilje sem doživela v zakonu in nikoli prej.

5. Je bilo nasilje prisotno že od samega začetka vajinega odnosa oziroma kdaj se je pojavilo?

Pojavilo se je kmalu po porodu prvega otroka ... torej leta 1993.

6. Kakšne so vaše razlage, zakaj je bil nasilen? Se je s tem odzival na ravnanja ljudi okoli sebe ali je bil vzrok kje drugje?

Menim, da je bil premalo samozavesten, želel je stvari, ki so jih imeli drugi, ampak za to je bilo potrebno pač delat, kar pa on seveda ni.

7. Ali ste imeli vi kdaj občutek krivde, da je nasilen in če da, zakaj ste ga imeli? (Vemo, da žrtev nikoli ni kriva za nasilje, vendar se tako počuti.)

Občutek krivde je bil močan ... nisem zaslužila po njegovih besedah dovolj denarja za ves luksuz, ki si ga je želel, nisem mu rodila sina, nisem imela manekenske postave ...

Strategije preživetja

- 8. Ali ste napoved nasilnega dejanja lahko predvideli, se je dogajalo vedno po istem vzorcu (npr. je bil določen čas v dnevu ali določen čas v tednu, ali je bilo povezano z alkoholom)? Ste čutili, kdaj je naraščala napetost?**

Ne, ker njegov izbruh je bil nenaden ... ni bil vzrok alkohol, temveč največkrat denar in želja po nekaj več ... po stvareh, ki si jih nismo mogli privoščiti. Napetosti ni bilo mogoče čutiti, ker so bili njegovi izbruhi nenadni, zato se nasilju tudi ni bilo možno izogniti.

- 9. Če ste ga predvideli, ali ste se skušali nasilju na kak način izogniti?**

Nasilja nisem nikoli predvidela, zato se mu tudi nisem mogla izogniti.

- 10. Kako ste se izogibali ali branili pred nasiljem? Kakšne so bile vaše strategije, ste jih do potankosti razvili? Ste o tem veliko razmišljali in planirali, kako bi se izognili nasilju?**

Izogibala sem se le tako, da sem delala stvari, ki so mu ugajale. Trudila sem se biti super urejena, nisem nasprotovala, ko mi je vzel ves denar s kartice, ubogala sem ga, na koncu že nisem več vedla, kaj je prav in kaj narobe. Vendar to ni uspevalo. Branila sem se lahko le tako, da sem se stisnila v kot in si glavo pokrila z rokami. Če je bila le kakšna možnost, pa tudi s pobegom iz hiše.

- 11. Če ga niste mogli predvideti, ali je bilo mogoče, da ste se mu izognili?**

Noben načrt ne pomaga temu, da se človek izogne nasilju.

- 12. Ali je povzročitelj nasilja te vaše strategije poznal in jih je skušal preprečiti?**

Ne, ni jih poznal.

- 13. Koliko so bile učinkovite, ali ste se z njimi zares izognili nasilju?**

Kadar je imel slab dan ali ga je razjezil kdo drug, ni bila nobena stvar učinkovita. Takrat se je spravljal name tudi brez razloga.

- 14. Kakšna čustva in občutki so vas obdajali, ko ste vedeli, da bo nasilen, ko ste se skušali izogniti ali ko je nasilje trajalo? Kako je to na vas vplivalo?**

Prvo strah, potem s časom bes in jeza, na koncu pa pogum, da temu naredim konec. Začela sem se braniti in v tem besu dobila nenadno moč, da sem se branila ... brčala nazaj itd.

- 15. Ali so bile v vaše strategije preživetja vključene tudi kakšne druge osebe, npr. prijateljica, h kateri ste se lahko zatekli ali kdo drug?**

Dolgo časa sem staršem in sodelavkam prikrivala resnico, čeprav so sumili ... prišlo je tako daleč, da so v službi poklicali policijsko pomoč, starši pa so mene in otroka vzeli pod svojo streho.

Vzroki za vztrajanje v nasilnem odnosu

16. Vemo, da je odhod iz nasilnega odnosa dolgotrajni proces in da odločitev ni lahka in enostavna. Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?

V nasilnem odnosu sem živela osem let.

17. Kaj vas je držalo v nasilnem odnosu, zakaj ste vztrajali? (Se vam je zdelo, da se bo spremenil, vas je bilo strah ali kaj drugega?)

Vztrajala sem zaradi otrok, ljubezni in upanja, da bo sčasoma bolje. Upanje umre zadnje ... med ljubeznijo in sovraštvom pa je tanka črta.

18. Kolikokrat ste poskušali oditi? Ali ste pri tem imeli pomoč drugih in koga?

Večkrat, ampak nikoli nisem zares odšla. Dokler niso v službi prijavi. Takrat sem šla od njega prvič in se nisem vračala.

19. Kaj so bili vzroki za to, da ste se vračali? Kako ste se pri tem počutili?

/

20. Ali je bilo po vrnitvi bolje in koliko časa je trajalo, da je spet postal nasilen?

/

21. Ali so vas vaši bližnji ali prijatelji in znanci podpirali ali ovirali pri odločitvi, da zapustite povzročitelja nasilja? Ste doživljali tudi kakšne obtožbe?

Zaradi sodelavk, ki so ga prijavile policiji, sem lahko odšla stran. Vsi so me podprli. Sploh pa starši. Nobenega obsojanja ni bilo.

22. Kaj je bilo tisto, kar vas je dokončno prepričalo, da morate zares zapustiti povzročitelja?

Ko ga je po prijavi obravnavala policija, sem dobila pogum, da se lahko rešim. Nikoli nisem pomislila, da bi šla nazaj.

23. Kakšno je sedaj vaše življenje?

Še vedno po trinajstih letih plačujem kredit, ki sem ga takrat vzela za hišo, pa tudi še centa nisem dobila od skupnega premoženja. Ko sem šla stran od njega, sem enkrat zahtevala papirje od hiše in mi je potem razbil glavo. Še vedno imam glavobole. Važno pa je, da sem zdaj lahko srečna in imam svoj mir. Ne bojim se ga več. Zame je navaden strahopetec. Imam novega partnerja, s katerim se razumeva. Hčerki sta že veliki, večja že študira na faksu.

10.3 Kodiranje

SPLOŠNA VPRAŠANJA

1. KOLIKO ČASA JE, ODKAR STE ODŠLI IZ NASILNEGA ODNOSA?

A1	Hčerka je stara 8 let, živel sem celo nosečnost pri njih, 8. aprila sem rodila leta 2005, tam sem bila še tri mesece ... sem šla še enkrat nazaj probati, tako da potem po dveh mesecih potem avgusta, sem pa čisto odšla od tam.	8 let
B1	3 leta	3 leta
C1	4 leta in pol	4 leta in pol
D1	16. 12. 2011, se pravi 1 leto pa pol	1 leto in pol
E1	Stran sem odšla leta 2001, torej trinajst let.	13 let

2. SE POČUTITE SEDAJ VARNI?

A2	Se ne počutim varno. Čeprav se trudim, da me ni strah. Včasih sem že kje glavo pobrito videla, nekoga iz zadaj, pa sem mislila, da je to on ...	preganjavica	NE
B2	Ja. Seveda ja.		DA
C2	Še zmeraj se oziram za sabo po trgovinah, ko grem iz službe ... v torbici nosim solzivec.	preganjavica	NE
D2	Se. Če razmislim se. Samo občutki strahu ... ti pridejo občasno.	občasni občutki strahu	DA
E2	Sedaj sem popolnoma varna in srečna.		DA

3. ZA KAKŠNO VRSTO NASILJA JE ŠLO (FIZIČNO, SPOLNO, PSIHIČNO, EKONOMSKO)?

A3	Pobiral mi je denar, dokumente, ključe od avtomobila.	Pobiranje denarja, dokumentov, ključev od avtomobila.	EKONOMSKO NASILJE
	Vedno pod vplivom alkohola, tud kadar ni bil pijan, je imel psihične težave.	Vpliv alkohola.	
	Takoj se je razburu, sploh se ni znal normalno pogovarjat.	Razburjenje, ni bilo normalnega pogovora.	PSIHIČNO NASILJE
	On je od majhnega taku živu. S starši je imel tak odnos, to je bilo za njih normalno.	Slabi odnosi v matični družini.	
	Tudi potem denar, že ko sem odšla od tam ni nikoli plačeval preživnine, ampak so starši plačeval. Ko so jo nakazal, so me poklical, da sem šla dvignit na bankomat, pa so denar prišli iskat.	Neplačevanje preživnine, izsiljevanje denarja.	EKONOMSKO NASILJE
	Tud v spolni odnos me je prisilu. Ko sem rodila, to je bilo pol kmal, 10 dni mogoče, je hotu spolne odnose, pa nism hotla in je noru noru. Pa me je njegova mama vprašala, kaj je, pa sem ji povedala. Pa mi je rekla, pa mu dej, pa je. Pa sem ji rekla, da še krvavim in da do prvega obiska ginekologa ne.	Prisiljena v spolni odnos.	SPOLNO NASILJE
	Da bi rekla, da me je glih posilu, to ne, sam pač nisem bila za.	Zanikanje spolnega nasilja z njene strani.	
	Nikol nismo pojedl v miru, ali so kozarci letel ali je po miz udaru pa krožnik razbil ... zaprl me je v prtljažnik, ko sem bila noseča.	Kaljenje miru, razbijanje. Zapiranje v prtljažnik med nosečnostjo.	PSIHIČNO NASILJE FIZIČNO NASILJE
B3	Psihično je bilo tud, da je bil ljubosumen na moje lastne starše, brata, ma na vse. Nisem se smela z nobenim pogovarjat.	Ljubosumje,	PSIHIČNO NASILJE

	Nadziral me je. Telefone, vse, službo, vse. Nisem smela se niti pogovarjat z nobenim. Pozdravit nobenega. Z vsemi sem neki mela. Z vsemi sem se skurbala. Kar neki je mel bolne. In ko je zvedu, da sem noseča, je čist znoru, da to ni njegov otrok. Jaz bi mela zdaj pet let starega otroka. In me je potem hotu nekam v Zagreb peljat, nekomu, da bi splav nardila. Saj nisem vedla, sploh kaj hočem in pol me je enostavno psihično prisilo in sem šla. Enostavno sem šla splav nardit. Čeprav jest sem hotla tega otroka obdržat. Sem si želela tega otroka. Potem pa se je še norca delal z mene, da kako jaz ne bom mogla nikdar otrok met, da ne bom zanosila, da ne bo srečna. Ampak jaz sem pol, ker sem se bala, da me bo spet, ne vem ... mi probal nardit kakega otroka ... ker pol je že vidu, da nima tuk nadzora nad mano, ker sem jest začela tudi te knjige brat od tem ljubosumju in takem. Sem se začela bol zavedat teh stvari ... in je tudi včasih med spolnim odnosom pravu, da mu je mal ušlo. Ampak jaz sem jedla tabletko, pa on tega ni vedu. Sem naskrivaj jedla. Če bi on vedu ... zadavu bi me.	nadziranje, prepoved pogovarjanja z drugimi osebami, ljubosumje, norenje, zanikanje otroka, siljenje v splav. Prisila v splav. Želja po otroku. Žaljenje, zaničevanje, ustrahovanje. Strah pred izgubo nadzora nad njo. Ustrahovanje med spolnim odnosom. Upiranje, kontracepcija, ne da bi on vedel zanjo	OMEJEVANJE OSEBNE SVOBODE, GIBANJA, STIKOV PSIHIČNO NASILJE FIZIČNO NASILJE PSIHIČNO NASILJE SPOLNO NASILJE
C3	Zasledovanje, pregledovanje telefona, Grožnja in mahanje z nožem, šraufencigarjem, davljenje, tepež z železno igračo od otrok, ljubosumje,	Nadziranje. Grožnja in mahanje s hladnim orožjem, davljenje, pretepanje. Ljubosumje.	OMEJEVANJE OSEBNE SVOBODE, GIBANJA, STIKOV FIZIČNO NASILJE PSIHIČNO NASILJE

	prisilu me je k spolnim odnosom ... večkrat. On je upravljal z mojo plačo in bančno kartico. Sam je bil nezaposlen. Včasih me je zaklenil pred otrokom, češ, da sem psihično neuravnovešena ... ker nisem takoj pomila posode, je zmetal vse po tleh ... tuširala sem se z mrzlo vodo. Čez zimo je bilo v hiši tudi deset stopinj ... ker je zapravil ves moj denar in ni blo za kurjavo ... name je prepisal avto, da so mene terjali za napačno parkiranje. Na moje ime je vzel telefon in že ko sva bila narazen, je zatelefoniral tisoč evrov na moj račun. Zmerjal me je z raznimi psovkami, da sem kurba, nesposobna mama ... da me bo peljal v psihiatrično ... če sem si hotela kaj kupit za oblečt, sem ga mogla fehtat za svoj denar ...	Prisila v spolne odnose. Upravljanje z njenim denarjem. Zapiranje v sobo. Razgrajanje, razbijanje. Fizično zanemarjanje. Zapravljanje njenega denarja in neodgovornost, prepis avta na njeno ime, da je bila ona terjana zaradi kazni, kupljen telefon na njeno ime in uporaba le tega na velike stroške. Zmerjanje, žaljenje, Ustrahovanje. Prosjačenje za njen lasten denar, da je lahko kupila oblačila zanjo in za otroka.	SPOLNO NASILJE EKONOMSKO NASILJE FIZIČNO NASILJE FIZIČNO NASILJE EKONOMSKO NASILJE PSIHIČNO NASILJE EKONOMSKO NASILJE
D3	Pretepanje, grožnje z ubojem, nagajanje. Smo živeli v isti hiši skupaj z njegovimi starši, sicer smo imeli ločeno gospodinjstvo. Ampak sem recimo skuhala, ga je že čakalo na mizi, ko je prišel iz službe in je recimo jedel spodaj pri mami, čeprav je vedel, da ga doma čaka na mizi. Če pa ne bi imela pripravljeno, bi pa spet znorel. Včasih pa je vzel vse skup iz mize, kar je bilo pripravljeno in šel dol jest k mami.	Pretepanje. Grožnje, nagajanje. Ustrahovanje – skrbela je, da ga je vsak dan na mizi pričakalo kosilo. Nagajanje – kljub temu da je to vedel, je jedel včasih pri svoji mami.	FIZIČNO NASILJE PSIHIČNO NASILJE

E3	Pretepanje, tekla sem bosa po snegu v gozd, kjer sem omedlela, on je tekel za mano s pištolo. Poniževal me je glede moje postave, večkrat mi je vzel bančno kartico in izpraznil račun, grozil mi je. da bo ubil mene, otroka potem pa še sebe. Zanj sem morala lagati sosedom glede premoženja. Kar sem skuhala večkrat ni bilo dobro zanj, ampak za prašiče. Zanemarjal je otroke, ko sem bila v službi, itd.	Pretepanje, bosa je tekla pred njim po snegu, ko jo je lovil s pištolo. Poniževanje, žaljenje. Upravljanje z njenim denarjem. Grožnje z ubojem cele družine. Zanj je morala lagati. Norčevanje iz hrane, ki jo je ona skuhala. Zanemarjanje otrok.	FIZIČNO NASILJE PSIHIČNO NASILJE EKONOMSKO NASILJE PSIHIČNO NASILJE ZANEMARJANJE OTROK
----	--	---	---

4. STE DOŽIVELI NASILJE ŽE V KAKŠNEM DRUGEM PARTNERSKEM ODNOSU ALI PA V SVOJI MATIČNI DRUŽINI?

A4	Ne.	NE
B4	Ne.	NE
C4	Ne.	NE
D4	V partnerskem odnosu ne. Ja, v družini pa ja. Ampak ne moji starši. Drugi.	DA
E4	Svoje prvo nasilje sem doživela v zakonu in nikoli prej.	NE

5. JE BILO NASILJE PRISOTNO ŽE OD SAMEGA ZAČETKA VAJINEGA ODNOSA OZIROMA KDAJ SE JE POJAVILO?

A5	Kmalu ... ko sem zvedela, da sem noseča ... približno po	Zvedela za nosečnost.	Po dveh mesecih.	Začetek zveze.
----	--	-----------------------	------------------	----------------

	dveh mesecih se je začelo ...			
B5	V tistem prvem letu, ko sva bila skupaj, ni bilo nič. Potem me je pa zamenjal z eno drugo...potem, ko sva midva prišla skupaj nazaj po sedmih letih, je bil nasilen prvič do mene po enem mesecu.	Prekinitev zveze. Čez sedem let ponovno partnerski odnos.	Po enem mesecu.	Začetek zveze.
C5	Na začetku je bil sladek kot med ... po enem letu in pol ... in potem mi je takoj naredil otroka.	Tik pred nosečnostjo	Po enem letu in pol.	Začetek zveze.
D5	Pojavilo se je takoj od začetka oziroma takoj po poroki.	Potrditev zveze-poroka.		Začetek zveze.
E5	Pojavilo se je kmalu po porodu prvega otroka...torej leta 1993.	Rojstvo prvega otroka.	Po enem letu.	Začetek zveze.

6. KAKŠNE SO VAŠE RAZLAGE, ZAKAJ JE BIL NASILEN? SE JE S TEM ODZIVAL NA RAVNANJA LJUDI OKOLI SEBE ALI JE BIL VZROK DRUGJE?

A6	... vzrok v odnosu doma. Že za dobro jutro mu je oče rekel jebi se, goni se ...	Nesporazumi doma.	Družinsko okolje.	NASILJE IZHAJA ŽE IZ NJEGOVE MATIČNE DRUŽINE.
B6	On je hotel imet pač nadzor nad mano pa ga več ni mogu met. Saj na konc je bil fizično nasilen, ko je vidu, da več nima nadzora nad mano. Sem se začela	Nadzor nad njo. Najprej psihičen nadzor, kasneje pa še fizičen. Hotela ga je spremeniti.	Nadzor nad njo.	IZKAZOVANJE MOČI, KDO JE GLAVNI V DRUŽINI.

	zavedat teh stvari, da to neki ne štima. Pa hotla sem ga spremenit pa ni šlo.			
C6	Največ je bil tak zaradi ljubosumja. Večkrat se je zgovarjal na revščino v svoji matični družini, da se je moral za vse znajti sam. in bil je tud pohlepen na denar. Vse povsod je hotel koga ogoljufat ali na illegalen način obračat denar ... in jaz sem bila večkrat proti.	Ljubosumje. Revščina v njegovi matični družini. Hotel je čim več denarja, goljufal je ljudi. Mu je nasprotovala.	Nestrinjanje s partnerjem.	SLABA SAMOPODOBA. POHLEP. IZKAZOVANJE MOČI, KDO JE GLAVNI V DRUŽINI.
D6	Moja razlaga ... človek, ki udari, takrat ga je strah ali ne ve, ne zna drugače pokazati, na drugačen način... bilo je prisotnih več dejavnikov...alkohol absolutno, zelo je bil podrejen svojim staršem. Zelo. Neodrasla oseba je bil čist. Neodgovoren za nobeno stvar. Rad je bil pa tudi frajer v družbi. Rad se je kazal.	Ni bil samozavesten. Alkohol. »Mamin sinček«, Neodgovornost. Frajer v družbi.		SLABA SAMOPODOBA. ALKOHOL. PODREJENOST STARŠEM. NEODGOVORNOST. IZPOSTAVLJANJE MOČI V DRUŽBI.
E6	Menim, da je bil premalo samozavesten, želel je stvari, ki so jih imeli drugi ampak za to je bilo potrebno pač delati, kar pa on	Ni bil samozavesten. Imel bi vse in veliko, delal ne bi nič.	Ekonomski položaj.	SLABA SAMOPODOBA. POHLEP PO DENARJU IN BOGASTVU.

	seveda ni. Želja po bogastvu, izkazovanju.			
--	--	--	--	--

7. ALI STE IMELI VI KDAJ OBČUTEK KRIVDE, DA JE NASILEN IN ČE DA, ZAKAJ STE GA IMELI?

A7	Ne, to se nisem nikoli počutila ... počutim se krivo edino to, da sem se prehitro zapletla z njim.	Krivda <u>zaradi</u> <u>prehitre</u> <u>zveze</u> , drugače se ni počutila krivo.	DA in NE.
B7	Ne, nikdar nisem imela tega občutka. Ker nisem bila kriva.		NE.
C7	Ja, sem imela. Če bi lepše pospravila, če bi se mu ves čas smehljala, mu bila na uslugo, se mu ne bi postavljala po robu...potem bi bilo vse drugače, to sem si mislila.	Prepričanje, » <u>če bi</u> <u>bila</u> <u>boljša</u> do njega«	DA
D7	Velikokrat. Ja, tiho bi mogla bit ... tiho bi bila, pa bi dal mir. Občutek krivde je bil, da nisem dosti dobra zanj.	Prepričanje, » <u>če bi</u> <u>bila</u> <u>tiho</u> « in da <u>ni</u> <u>bila</u> <u>dovolj</u> <u>dobra</u> zanj.	DA.
E7	Občutek krivde je bil močan ... nisem zaslužila po njegovih besedah dovolj denarja za ves luksuz, ki si ga je želel, nisem mu rodila sina, nisem imela manekenske postave ...	Ker <u>ni</u> <u>dovolj</u> <u>zaslužila</u> <u>denarja</u> , krivda, ker <u>mu</u> <u>ni</u> <u>rodila</u> <u>sina</u> , ker <u>ni</u> <u>bila</u> <u>dovolj</u> <u>lepa</u> zanj.	DA.

STRATEGIJE PREŽIVETJA

8. ALI STE NAPOVED NASILNEGA DEJANJA LAHKO PREDVIDELI, SE JE DOGAJALO VEDNO PO ISTEM VZORCU (NPR. DA JE BIL DOLOČEN ČAS V DNEVU ALI DOLOČEN DAN V TEDNU, ALI JE BILO POVEZANO Z ALKOHOLOM)? STE ČUTILI KDAJ JE NARAŠČALA NAPETOST?

A8	Ne, to nisem nikoli vedela. Samo, če sta se z očetom skregala, potem si pa vedel. Večkrat je bil kriv alkohol.	Prepir z očetom. Alkohol.	NI in JE, predvidela, kadar je bil posredi prepir z očetom in alkohol.
B8	Ja, seveda. Zmerom, ko sva šla. Šla sva dostikrat na izlet. In takrat sem vedela, da bo. Ker pač ni bilo nobenega in nisem imela	Izlet – umik pred drugimi ljudmi, ki bi ji lahko pomagali.	JE predvidela.

	kam iti, ni me imel kdo braniti ...		
C8	Predvidela sem ga lahko le po njegovem pogledu, ki se je tisti trenutek spremenil...ni bilo določeno po dnevih, kateri dan...če je bil dobre volje, sem si upala bolj nasprotovat, če me je kaj motilo ... čutila sem, kdaj je naraščala napetost.	Telesna govorica tik pred izbruhom. Ni bilo določenom kateri dan (čas). Naraščanje napetosti.	JE predvidela.
D8	Zelo predvidela ... sem razmišljala, »ta teden me pa še ni«, ... sem celo razmišljala, da je boljše, če ga z nečim izzovem že danes, ko je petek, da bo čim prej minilo in se bom do nedelje že sestavila in bom šla lahko v ponedeljek v službo ... so bila obdobja, ko se je zelo pogosto dogajalo, potem malo manj.	Naraščanje napetosti vsakotedensko – če ni bilo med tednom nasilja, ga je »izzvala« že v začetku vikenda, da se je lahko do službe v ponedeljek že prišla k sebi.	JE predvidela.
E8	Ne, ker njegov izbruh je bil nenaden ... ni bil vzrok alkohol, temveč največkrat denar in želja po nekaj več ... po stvareh, ki si jih nismo mogli privoščiti. Napetosti ni bilo mogoče čutiti, ker so bili njegovi izbruhi nenadni, zato se nasilju tudi ni bilo možno izogniti.	Potreba po denarju, izkazovanju. Nenaden izbruh nasilja.	NI predvidela.

9. ČE STE GA PREDVIDELI, ALI STE SE SKUŠALI NASILJU NA KAK NAČIN IZOGNITI?

A9	Sem se odmaknila, sem šla stran.	Umik, izogibanje pred povzročiteljem nasilja.	DA.
B9	Sem ja.		DA.

C9	S tem, da sem se opravičevala, ga prosila, jokala, mu govorila, da ga imam rada in da se bomboljšala.	Opravičevanje, jok, izkazovanje ljubezni.	DA.
D9	Ja, govorila sem mu, da ga imam rada, mirila sem ga. Ja včasih je ratalo, da sem se izognila za kakšen dan ali dva, potem pa se je spet vse stopnjevalo.	Izkazovanje ljubezni, pomirjanje.	DA.
E9	Nasilja nisem nikoli predvidela, zato se mu tudi nisem mogla izogniti.	/	/

10. KAKO STE SE IZOGIBALI ALI BRANILI PRED NASILJEM? KAKŠNE SO BILE VAŠE STRATEGIJE, STE JIH DO POTANKOSTI RAZVILI? STE O TEM VELIKO RAZMIŠLJALI IN PLANIRALI, KAKO BI SE IZOGNILI NASILJU?

A10	Včasih sem razmišljala, da so bile vrata kje bolj blizu ... pa da ni bilo v bližini kakšnih nožev. Ali pa, da je bil balkon, okno.	Je razmišljala, da je bil kje blizu izhod in da ni bilo nožev v okolici.	Izogibanje.	STRATEGIJA IZOGIBANJA.
B10	Morala sem biti dobra do njega, govorila sem, da ga imam rada. Takrat, ko sem vedela, da nimam kam. Ker enkrat me je skoraj v enem jezeru utopil. Ampak potem, ko sem prišla domov, v svoje okolje, potem je dobil nazaj. Tako, da sem ga sterala stran od sebe. Pač takrat sem se počutila varno, ko sem bila doma.	Pomirjanje, izkazovanje ljubezni. Ko je prišla v svoje varno okolje, se mu je uprla. Takrat ji ni mogel nič.	Pomirjanje. Izogibanje.	STRATEGIJA IZOGIBANJA.

C10	Nikoli nisem razmišljala o tem, da bi pobegnila. Ker nisem imela kam. Ker sem se bala, kaj bojo rekle prijateljice in drugi. Imel je tudi moj denar. Izogibati sem se poskušala z opravičevanjem. Dvakrat sem se branila nazaj z nasiljem...sem ga klofnila. Kasneje sem to obžalovala, ker me je pretepel čisto brez občutka. Me posilil, potem pa nastavljal nož na svoj trebuh in se poskušal uleč name. In mi rekel da se bo zaklal in bo potem zgledalo, da sem ga jaz. Potem se je kar naenkrat zjokal in mi govoril, da mu je žal.	Ni razmišljala o pobegu stran, zaradi strahu, da bi ostala brez vsega. Strah pred razkritjem. Opravičevanje, nazaj se je ubranila tudi s fizičnim nasiljem, ampak je bilo še slabše.	Pasivno delovanje ženske (bila je stanovanjsko odvisna od njega in od tega, kaj bodo porekli drugi). Opravičevanje za njegovo nasilno dejanje.	STRATEGIJA IZOGIBANJA STRATEGIJA SEPARACIJE.
D10	... sem ga včasih hotela kaj potolažit, da ne bi prišlo do tega. Pazila sem, da je bilo vse pospravljeno, pripravljeno... hrana na mizi, ko je prišel domov. Jaz se šele sedaj zavedam svojih strategij. Takrat sploh nisem vedela, kaj počnem. Nisem sploh ozavestila stvari, ki so se mi dogajale. Sedaj	Ga je potolažila, pomirjala, pazila, da je bilo vse na svojem mestu.	Pomirjanje. Prilagajanje.	STRATEGIJA IZOGIBANJA.

	proti koncu odnosa sem imela pripravljeno termovelur jopico na stolu ... in telefon sem imela v žepu. Pred tem sem se večkrat ob takem umikala po hiši, bežala sem tudi v klet ... pa mirila tudi s tem, da sem mu govorila, da ga imam rada.	Pripravljenost na pobeg in da lahko pokliče pomoč. Umikanje po hiši, v klet. Pomirjanje, izkazovanje ljubezni.	Izogibanje. Pomirjanje.	
E10	Izogibala sem se le tako, da sem delala stvari, ki so mu ugajale. Trudila sem se biti super urejena, nisem nasprotovala, ko mi je vzel ves denar iz kartice, ubogala sem ga. Na koncu že nisem več vedla kaj je prav in kaj narobe. Vendar to ni uspevalo. Branila sem se lahko le tako, da sem se stisnila v kot in si glavo pokrila z rokami. Če je bila le kakšna možnost pa tudi s pobegom iz hiše.	Počela je stvari, ki so mu ugajale. Bila je urejena zanj, ni se mu upirala, ko ji je vzel ves denar. Ni vedela več, kaj je prav in kaj narobe. Branila se je, da se je stisnila v kot in zaščitila glavo z rokami. Včasih je pobegnila iz hiše.		STRATEGIJA IDENTIFIKACIJA S TORILCEM.

11. ČE GA NISTE MOGLI PREDVIDETI ALI JE BILO MOGOČE, DA STE SE MU IZOGNILI?

A11	Ne.	NE.
B11	To se ne moreš izogniti. Doma itak pr njih se ni upal nič, ker se je bal, da ne bojo starši vidli, kako se obnaša do mene čeprav so vedli. Enkrat me je tako psihično sprovciral. Tak me je psihično, da sem skup padla.	NE.
C11	Ne, ni bilo možno.	NE.

D11	Ne, ni bilo mogoče.	NE.
E11	Noben načrt ne pomaga temu, da se človek izogne nasilju.	NE.

12. ALI JE POVZROČITELJ NASILJA TE VAŠE STRATEGIJE POZNAL IN JIH SKUŠAL PREPREČITI?

A12	Ja je poznal. Ni mi jih poskušal preprečiti, ker jaz sem imela še psa.	DA, poznal.	NI poskušal preprečiti.
B12	Seveda, da je vedel. Saj to so bile potem njegove fore, da me je potem nazaj dobil.	DA, poznal.	JE poskušal preprečiti.
C12	Sčasoma je prepoznal moje opravičevanje, jok,...vendar mu je to ugajalo, da sem ga prosila, rotila...ker se je takrat počutil močnejšega...včasih pa je tudi on potem igral žrtev.	DA, sčasoma prepoznal.	NI poskušal preprečiti, ker mu je ugajalo, ker je bil tako močnejši ali pa je igral žrtev.
D12	Ne, ni jih poznal. Prepoznal jih je le takrat...to je bilo dva meseca preden sem odšla od njega stran, sem si pa pozabila pripraviti telefon v žep jopice in sem ga prijela v roke iz mize ... takrat pa je rekel: »Kaj pa boš? Boš poklicala policijo? Kar pokliči jih, če si upaš. Pokliči policijo, ti pa boš mrtva. Preden bodo oni tukaj, boš ti mrtva. Če misliš, da bom šel zaradi tebe v zapor ...«	NE, ni jih prepoznal, na koncu je pri enem nasilnem dogodku spoznal, da želi poklicati pomoč in ji je nasprotoval z ustrahovanjem.	Na koncu, ko je prepoznal strategijo pri enem samem nasilnem dogodku, JE poskušal preprečiti.
E12	Ne, ni jih poznal.	NE.	/

13. KOLIKO SO BILE UČINKOVITE, ALI STE SE Z NJIMI ZARES LAHKO IZOGNILI NASILJU?

A13	Večkrat ne. Malokdaj, da sem se z njimi lahko izognila. Prav mogla sem tudi hoditi z njim naokoli, da se ni pretepal, da ni pil...	VEČKRAT NISO bile učinkovite.	MALOKDAJ, da se je izognila.
B13	Zdi se mi, da niso bile učinkovite. Zmeraj me je znal prepričati, da sem šla z njim, kjer sva bila sama. Ali pa po mobitelu mi je težil, me preverjal kje sem. Nikoli se nisem mogla popolnoma izogniti.	NISO bile učinkovite.	MALOKDAJ, da se je izognila.
C13	Včasih so bile učinkovite. Se je pomiril. Včasih je potem nadaljeval z nasiljem, predvsem z izsiljevanjem in grožnjami...in njegovo tišino.	VČASIH SO BILE učinkovite.	VEČKRAT JE NADALJEVAL Z NASILJEM.
D13	Ja to so bili največ vikendi ali prazniki, ko se je to dogajalo. Med tednom je bil veliko v službi, med vikendi pa doma in sem pazila, da nikoli ni bil lačen. Sam si ni odrezal tudi kosa kruha ne. Zvečer, da je bilo poštmano tako kot njemu paše, vse od daleč v vati, samo, da se ne bo razburil. Dostikrat sem razmišljala pri sebi »pejt se ulečt, pejt se ulečt«, da je potem zaspal.	VEČINOMA SO BILE učinkovite.	/
E13	Kadar je imel slab dan ali ga je razjezil kdo drug, ni bila nobena stvar učinkovita. Takrat se je spravil name tudi brez razloga.	NISO bile učinkovite.	NI SE IZOGNILA NASILJU.

14. KAKŠNA ČUSTVA IN OBČUTKI SO VAS OBDAJALI, KO STE VEDELI, DA BO NASILEN, KO STE SE SKUŠALI IZOGNITI ALI KO JE NASILJE TRAJALO? KAKO JE TO NA VAS VPLIVALO?

A14	Jaz sem se vedno tako bala, da me bo ubil, da me bo toliko pretepel,	Strah pred smrtjo.	
-----	--	--------------------	--

	da bom umrla. Nisem se tega bala, da bi bila mogoče invalid, ampak samo, da me bo ubil.		
B14	Žalost ... stres ... pa kilogrami so šli kar dol. Za dvanajst kilogramov sem shujšala. Vedno sem razmišljala, saj bo bolje. Sem hotela, da bi šel on na terapije ...	Žalost, stres, izguba teže, upanje po boljših časih, želja, da bi hodil na terapije.	
C14	Strah, gnusla sem se sama sebi, ker sem vedela, da se mu bom morala spet podredit, se mu opravičevati, iti na kolena, ga prositi. Sovražila sem ga in rada sem ga imela. Rada iz strahu, ker sem bila sama in nisem imela kam iti. Obtičala sem sama z njim. In imela sem hčerki, pri katerih sem se znala potolažit in sta bili svetla točka vsakega dne posebej.	Strah, gnus. Podrejenost. Sovraštvo. Lažna ljubezen. Svetla točka sta ji bili hčerki; z njima se je tolažila.	
D14	Strah me je bilo ko vrag. Strah, napetost, gnev, sovraštvo, jeza, ampak to nisem nikoli kaj dosti pokazala. Govorila sem mu, da ga imam rada, s tem sem ga skušala umiriti. Prosila sem ga naj neha, zakaj je tak.	Strah, stres, gnev, sovraštvo, jeza, skrivanje čustev, lažna ljubezen, prosila ga je naj preneha z nasiljem.	
E14	Prvo strah, potem s časom bes in jeza na koncu pa pogum, da temu naredim konec. Začela sem se braniti in v tem besu dobila nenadno moč, da sem se branila...brčala nazaj itd.	Strah, bes, jeza, pogum, moč, da se mu je lahko uprla.	

15. ALI SO BILE V VAŠE STRATEGIJE PREŽIVETJA VKLJUČENE TUDI KAKŠNE DRUGE OSEBE, NPR. PRIJATELJICA H KATERI STE SE LAHKO ZATEKLI ALI KDO DRUG?

A15	Mislim, da oni so skus vedli, vejo da so oni problematična družina in tisti sosedje ki sem jih poznala, so me mel tku za fejest punco pol pa kar nič, so spremenil mnenje o men, so me začel čist drugač ocenjevat. V slabo stran. Mislim pa, da so tud vsi vedli, da nimam kaj, da ne bo lahka od tam. En stric mi je govoru ej jejej punca, pa taka punca, poglej se pa kakšna si, ampak jaz sem se zavedala tega. Sem vidla, da ni bilo enostavno. To je bilo pritiskov takšnih in drugačnih. Te prijatelce pa ki sem jih imela so mi mal pomagale ali so mi hotle pomagat potem pa ne vem, so se kar odtujile. Kadar smo se tako srečale, sej se nismo pogosto ampak kadar smo se so me spraševale če sem še vedno z unim norcem. Pa ne da so me s tem poniževale, ampak so vedle. Ena mi je zelo pomagala potem na Paho, da sem odšla.	Ljudje so ves čas vedeli za nasilje, Ljudje so jo obsojali. Prijateljice so ji hotele pomagati, nazadnje so se odtujile. Pomoč prijateljice potem, ko je že odšla od partnerja.	NE.
B15	Ne noben.		NE.
C15	Ne. V tem sem bila sama. Ker sem se bala, da mi ne bo znal noben pomagati in ker sem se bala, da me bo kdo obsojal.	Strah pred razkritjem, zato, ker ni zaupala ljudem, da bi ji lahko pomagali, ampak bi jo znali le obsojati.	NE.
D15	Jaz nisem nobenemu povedala. Eni prijateljici...sem jo enkrat poklicala, naj me pride iskat, ker me je zaklenil ven.		DA, prijateljica.
E15	Dolgo časa sem staršem in sodelavkam prikrivala resnico, čeprav so sumili...prišlo je tako daleč, da so v službi poklicali policijsko pomoč, starši pa so mene in otroka vzeli pod svojo	Skrivanje nasilja. pred starši in pred okolico.	NE.

	streho.		
--	---------	--	--

VZROKI ZAVZTRAJANJE V NASILNEM ODNOSU

16. KOLIKO ČASA STE ŽIVELI V NASILNEM ODNOSU?

A16	1 leto
B16	9 let
C16	7,5 let
D16	32 let
E16	8 let

17. KAJ VAS JE DRŽALO V TEM ODNOSU, ZAKAJ STE VZTRAJALI (SE VAM JE ZDELO, DA SE BO SPREMENIL, VAS JE BILO STRAH ALI KAJ DRUGEGA)?

A17	Strah me je bilo, ali bom zmogla vse sama. Obljubljal je, da se bo spremenil.	Strah, da ne bi zmogla sama v življenju, upanje, da se bo spremenil.	PSIHOLOŠKI, ČUSTVENI, ODNOSNI VIDIKI.
B17	Tudi jaz sem rabila to dozo krega. Če tega ni bilo, mi je nekaj manjkalo. ...sem odvisna od nekoga, od odnosov. In ker sem upala, da bo boljše. Rada sem ga imela. On je bil moja prva ljubezen.	Nizko samospoštovanje. Rada ga je imela. Prva ljubezen.	PSIHOLOŠKI, ČUSTVENI, ODNOSNI VIDIKI.
C17	... ker sem bila finančno odvisna od njega. Ker mi je grozil...da me bo ubil, da mi bo vzel otroke, da me bo prijavil, da zanemarjam otroke ... nisem imela kam iti.	Finančna odvisnost. Strah zaradi groženj z ubojem. Strah, da bo vzel otroke.	MATERIALNA ODVISNOST. STRAH PRED POVZROČITELJEM. ZASKRBLJENOST GLEDE STATUSA DRUŽINE.
D17	Jaz sem živela sama z mamo in večkrat sem si v glavi ponavljala, da moji otroci pa bodo imeli očeta in mamo. Hotela sem, da imajo moji	Otroci naj bi imeli oba starša. Želja po »normalni družini«.	ZASKRBLJENOST GLEDE STATUSA DRUŽINE.

	otroci družino, da bi ostali skupaj kot družina. Pa imel je tudi svetle trenutke ... in sem razmišljala, da ni tak in tako slab. Saj tisto bom potrpela.	Spomin na »dobro, stare čase«.	PSIHOLOŠKI, ČUSTVENI, ODNOSNI VIDIKI.
E17	Vztrajala sem zaradi otrok. Ljubezni in upanja, da bo sčasoma bolje. Upanje umre zadnje ... med ljubeznijo in sovraštvom pa je tanka črta.	Vztrajanje zaradi varnosti otrok. Upanje, da se bo spremenil.	ZASKRBLJENOST GLEDE STATUSA DRUŽINE PSIHOLOŠKI, ČUSTVENI, ODNOSNI VIDIKI

18. KOLIKOKRAT STE POSKUŠALI ODITI? ALI STE PRI TEM IMELI POMOČ DRUGIH IN KOGA?

A18	Dvakrat. Drugič mi je ratalo. Prijatelca me je spravla na Paho.	Dvakrat.	Pomoč prijateljice.
B18	Jaz sem šla parkrat od tam. Ene petnajstkrat. Nisem imela nikogar pri tem. Pač vsi so me obsojali.	Nekajkrat – petnajstkrat. Obsojanje družbe.	Nobene pomoči, le obsojanje.
C18	... samo enkrat in takrat za vedno. Imela sem enega prijatelja, ki sva se spoznala čisto po naključju ...	Enkrat.	Pomoč prijatelja.
D18	Trikrat. Ponoči na soboto je norel ... takrat sem nekako poklicala hčerko in me je ona rešila pred njim.	Trikrat.	Pomoč hčerke.
E18	Večkrat ampak nikoli nisem zares odšla. Dokler niso v službi prijavili. Takrat sem šla od njega prvič in se nisem vračala.	Želela si je večkrat oditi. Šla je enkrat.	Pomoč sodelavcev v službi.

19. KAJ SO BILI VZROKI ZA TO, DA STE SE VRAČALI? KAKO STE SE PRI TEM POČUTILI?

A19	Sem upala, da bo bolje. Ko bo otrok, da se bo spremenil. To je sam govoril. Počutila sem se bedno, prevarano, ponižano.	Upanje na boljše čase, da ga bo rojstvo otroka spremenilo.	Počutila se je bedno, prevarano, ponižano.
B19	Manjkalo mi je tega krega. Dolgčas. Nisem bila navajena na mir.*	Odvisnost od prepira, od partnerskega odnosa.	
C19	/	/	/
D19	Pri tem sem se počutila tako bedno, sama sebe bi najraje zbruhala, tako grozno. V resnici sem bila tako jezna, videti ga nisem mogla. A morala sem biti z njim prijazna.		Počutila se je bedno, grozno, gnusla se je sama sebi. Bila je jezna.
E19	/	/	/

20. ALI JE BILO PO VRNITVI BOLJE IN KOLIKO ČASA JE TRAJALO, DA JE POSTAL SPET NASILEN?

A20	Hodil je okoli mene kot mačka okoli vrele kaše. Nekaj časa je bilo dobro ... tri dni. Potem pa spet. Pa ves čas to, boš ti videla, ker si mi otroka ukradla ...	Obdobje napetosti. Mir je trajal tri dni, potem so se takoj pojavile grožnje.	Takoj je nastopila napetost. KRATKO. OBDOBJE MIRU.
B20	Bolje je bilo do prve prilike. Vsako priložnost, da me maltretira je izkoristil.	Boljše je bilo do prve priložnosti.	KRATKO. OBDOBJE MIRU.
C20	/	/	/
D20	Takrat je bilo dve leti premora, ko ga je hčerka ustavila. To je bilo najdaljše obdobje miru. Takrat tudi sama čez čas nisem čutila napetosti.	Dve leti premora. Najdaljše obdobje miru. Ni bilo napetosti.	DOLGO OBDOBJE MIRU IN BREZ NAPETOSTI
E20	/	/	/

21. ALI SO VAS VAŠI BLIŽNJI ALI PRIJATELJI IN ZNANCI PODPIRALI ALI OVIRALI PRI ODLOČITVI, DA ZAPUSTITE POVZROČITELJA NASILJA? STE DOŽIVLJALI TUDI KAKŠNE OBTOŽBE?

A21	Edino ta prijateljica Anja, ko mi je pomagala na Paho, ona me je podpirala in obiskovala. So me pa njegovi starši izsledili, kje sem se nahajala in so mi hodili groziti in ustrahovati.	Pomoč prijateljice. Njegovi starši so jo zasledovali in grozili.	PODPORA PRIJATELJICE. GROŽNJA S STRANI NJEGOVIH STARŠEV.
B21	Vsi so me obsojali. Imela sem enega prijatelja, kriminalista ... ampak ni zdaj on mene to prepričeval, zdaj moraš iti stran. Tako, za pogovarjat je bil. Ljudje mi tudi niso verjeli ...	Obsojanje bližnjih in družbe Pomoč prijatelja. Nejevernost ljudi.	OBSOJANJE S STRANI LJUDI. POMOČ PRIJATELJA.
C21	Potem, ko sem enkrat zaupala svojim prijateljicam in prijateljem, so me maksimalno podprli. Nisem doživljala nikakršnih obtožb, le teh, zakaj jim nisem povedala prej. Nikoli niso niti posumili, da se mi to dogaja.	Maksimalna podpora prijateljev in prijateljic. Obsojanje, zakaj ni prej povedala.	PODPORA PRIJATELJIC IN PRIJATELJEV. OBSOJANJE, ZAKAJ JE SKRIVALA.
D21	Hčere so mi dosti pomagale, starejša, ko je bila stara štirinajst let mi je govorila, naj ga zapustim. Prijateljica mi je govorila, kako lahko zdržim pri njem, drugače mi ni očitala, samo pomagati mi je hotela. Ljudje mi niso očitali, nikoli nisem čutila negativne energije. Razen moja mati, ampak ona itak ni vedela dosti o tem.	Pomoč hčerk. Pomoč prijateljice. Obsojanje matere.	POMOČ S STRANI OTROK IN PRIJATELJICE. OBSOJANJE S STRANI MATERE

E21	Zaradi sodelavk, ki so ga prijavile policiji sem lahko odšla stran. Vsi so me podprli. Sploh pa starši. Nobenega obsojanja ni bilo.	Pomoč sodelavk. Podpora vseh, najbolj od staršev.	POMOČ PRIJATELJIC in STARŠEV.
-----	---	--	-------------------------------

22. KAJ JE BILO TISTO, KAR VAS JE DOKONČNO PREPRIČALO, DA MORATE ZARES ZAPUSTITI POVZROČITELJA?

A22	Nabiralo se je vse skupaj. Par tednov po porodu mi je zlomil roko, bobenček sem imela počen ter poškodbo glave, pa davil me je. Otrok je bil star tri tedne, jaz sem pa morala z njim okoli hoditi. To se je ves čas stopnjevalo.	Hud fizičen napad. Zanemarjanje otroka.	STOPNJEVANJE NASILJA, ZANEMARJANJE OTROKA.
B22	Na koncu, ko me je res tak fizično napadel, da sem morala iti na slikanje glave. Mi je grozil, da če bom šla na policijo, da me bo ubil, pa moje doma postrelil. Ampak jaz sem šla zaradi poškodb k zdravniku in je moja zdravnica prijavila. Pa jaz nisem hotela. Pa ne vem zakaj. Potem je prišla policija pa zapisnik ... pa se je začelo. Potem sem pa enostavno si rekla, zdaj je pa konec.	Hud fizičen napad. Grožnja z ubojem. Posredovanje/ prijava nasilja s strani zdravnice na policijo. Posredovanje policije.	HUD FIZIČEN NAPAD, PRIJAVA NASILJA S STRANI ZDRAVNICE, POSREDOVANJE POLICIJE.
C22	Ker je pustil hčerki sami doma. Zaklenjeni. Ena je imela takrat 4 leta in pol, druga pa dobro leto. .. pretepel me je...starejša hči je videla...potem mi je prinesla rože iz travnika. Potem se je on zjokal in me rotil, naj ostanem, da me ljubi in se bo vse uredilo. Ta čas je živela njegova nova partnerka že dva meseca z nami v skupni hiši. On je pričakoval, da bo imel obe.	Zanemarjanje otrok. Fizičen napad. Žalost. Čustvena zloraba/ igranje žrtve. Nova partnerka že živela v skupni hiši. Poligamija.	ZANEMARJANJE OTROK. HUD FIZIČEN NAPAD. NASILNEŽ IGRA ŽRTEV. PRISELITEV NOVE PARTNERKE V SKUPNO HIŠO.

	Ponosna sem, da me takrat ni prepričal in sem odšla.	Moč.	
D22	Verjetno je bilo več stvari. Ena stvar je ta, da sta se hčerki odselili na svoje. Ostala sem sama z njim. Druga stvar je bila, da sem bila v službi zelo spoštovana in sem začela razmišljati, kako se v službi obnašajo do mene, kako se pa on doma obnaša do mene. Če si to zaslužim.	Hčerki sta se odselili na svoje. Ostala sama z njim v hiši. V službi je bila zelo spoštovana, tega doma ni doživljala Čutenje, da si zasluži več.	HČERKI STA SE ODSSELILI IZ DOMA. ZAČELA JE VERJETI, DA SI ZASLUŽI LEPŠE ŽIVLJENJE.
E22	Ko ga je po prijavi obravnavala policija, sem dobila pogum, da se lahko rešim. Nikoli nisem pomislila, da bi šla nazaj.	Posredovanje policije. Pogum/ priložnost za beg.	PRIJAVA NASILJA, POSREDOVANJE POLICIJE.

23. KAKŠNO JE SEDAJ VAŠE ŽIVLJENJE?

A23	Večkrat si mislim sto mater, kaj ni bilo dosti vsega tega, da se bi ga zdaj pa še taku bala. Pa ponoči se zbudim zaradi tega po tolkih letih pa mam družga otroka z drugim partnerjem, ki je uredu. Isto ima pa hčerka te težave. S tem, da pri njej so se malo zboljšale, odkar nima več z njim stikov, men pa še trajajo. Zjutraj, ko grem v službo, pred pol šesto, pozimi, ko je še tema, čakam da bo skoču, kje iz kakšne kleti. Ker pr njemu ne veš. Res, da ga ni zdaj nikjer ... nisi pa nikoli vedu. Odmikam se z otrokom ven iz mesta, da nismo v mestu po igralih. V Prečni sem spoznala Samota. Moj sošolec	Zanikanje strahu. Nočne more. Nova partnerska zveza – skupen otrok. Hčerka nima stikov z očetom. Strah, da bi ga srečala.	NOVA PARTNERSKA ZVEZA – OTROK. OTROK NIMA STIKOV Z OČETOM. PRISOTEN STRAH PRED NJIM.
-----	---	--	---

	naju je spoznal, ko dela tam na letališču. Samo ima ful rad otroke. Najprej smo bili prijatli kar nekaj časa. Včasih mi sedaj reče, da ni vedu ali bi me povabu v kino ali nekam poslal, ko sem ga tako odganjala stran od sebe. Vedno sem mu rekla, naj si rajši najde kakšno punco brez obveznosti, kot pa s paketom, kot sem jaz. Zdaj imava pa skup še enega fantka. In je tud res do hčerke kot pravi oče in njegovi starši so tud ful uredu. Tud bivši stike s hčerko nima. Vem pa, da pred tem človekom ne bom imela nikoli mir, dokler bo živ. On se ne more spremenit. Ne more.	Strah pred novo partnersko zvezo. Vesela je, da je novi partner dober do njene hčere. Strah, da ne bo nikoli v življenju imela mir pred bivšim partnerjem.	
B23	Začela sem hoditi na to skupino za samopomoč ... Zdaj ne prenesem nasilja in krega ... zdaj so mi druge stvari všeč. Zamenjala sem razmišljanje, krog ljudi. Zdaj rabim mir, družino ... ukvarjam se s turizmom. Imam novega partnerja. Pričakujeva otroka. Pa narava mi dosti pomaga. Sprehodi ob Kolpi.	Skupina za samopomoč. Drugačno razmišljanje, drugi prijatelji. Nova partnerska zveza – otrok Sprehodi	SKUPINA ZA SAMOPOMOČ. PRVIDNEJŠI IN BOLJŠI DRUŽBENI ODNOSI. SLUŽBA. NOVA PARTNERSKA ZVEZA – OTROK.
C23	Sedaj z obema hčerkama živim pri novem partnerju. Pričakujeva otroka. Končujem šolanje na univerzi. Imam službo za nedoločen čas. Srečna sem tudi, ker sem uredila odnose s starši. Bivši nima stikov s hčerkama, ker pravi, da jih ne bo obiskoval pod nadzorom sociale pa itak misli, da so mi jih dodelili nepravilno.	Nova partnerska zveza – otrok. Šolanje. Služba. Urejen odnos s starši.	ŠOLANJE, SLUŽBA. BOLJŠI ODNOS S STARŠI. OTROKA NIMATA STIKOV Z OČETOM.
D23	Živim sama v tem stanovanju. Imam dva vnuka, ju večkrat	Živi sama v stanovanju. Ima že	ODNOSI S HČERAMA IN

	pazim. Še vedno hodim v službo. Ostala pa sem v stikih z varno hišo, tam delujem kot prostovoljka in to vse me osrečuje. Ne oziram se več nazaj, kje ga bom srečala, ker sem izvedela, da ima novo partnerko.	dva vnuka. Hodi v službo. Je prostovoljka v varni hiši. Želi živeti za prihodnost.	VNUKI. SLUŽBA. PROSTOVOLJNO DELO V VARNI HIŠI.
E23	Še vedno po trinajstih letih plačujem kredit, ki sem ga takrat vzela za hišo, pa tudi še centa nisem dobila od skupnega premoženja. Ko sem šla stran od njega, sem enkrat zahtevala papirje od hiše in mi je potem razbil glavo. Še vedno imam glavobole. Važno pa je, da sem zdaj lahko srečna in imam svoj mir. Ne bojim se ga več. Zame je navaden strahopetec. Imam novega partnerja, s katerim se razumeva. Hčerki sta že veliki, večja že študira na faksu.	Še vedno za njim plačuje kredit, sama še ni dobila nič denarja od delitve skupnega premoženja. Tudi že po odhodu iz nasilja, ji je razbil glavo. Vseeno je sedaj srečna, ker ima mir in se ga nič več ne boji. Ima novega partnerja. Hčerki sta že odrasli.	NASTALI SO STROŠKI IZ NASLOVA SKUPNEGA PREMOŽENJA. NASILJE PO ODHODU IZ ODNOSA. NI STRAHU PRED NJIM. NOVA PARTNERSKA ZVEZA.